

Je'ej ti tyo'yú'xaca' a'íjna i San Marcos

Juan pu tyihuá'ixaatye' a'ájna jo'tij quee já'tyi'tij

(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

1 ¹A'yaa pu éenye'que' huatyóochej i nyúucarij ti jaxaj a'íjci i Jesús i Ciríistu', yójra' ti pu'éen i Dios.

²A'yaa pu tyo'yú'xaca' a'íjna i Isaías i ti arí á'tyeej ti tyí'xajtaca'aj i Dios jitze ma'can tijin:

A'tíj nu huata'ítij anaquéecan ta'aj a jime' tyu'taxáj, ti'ij tyámua' tyimuáa'uurijtze'.

³A'áa pu ja'vá'namuajre' i nyúucarij jo'tij quee já'tyi'tij, a'yan tijin: “Tyámua' xu jáa'uurej i juyáara' i tavástara', xaatajé'yitzi'tye' i juyáara'.”

⁴A'áa pu jo'tóosejrataca' i Juan i ti huá'íiraca'aj a'ájna jo'tij quee já'tyi'tij, a'yaa pu néijmi'caa tyú'ixaaj maj tyá'antzaahuatye'en i Dios jimi majta je'en huá'íhuaj, ti'ij i Dios tyihuo'tú'uunyi' i maj quee xá'pui' huaríj a'íjci jimi.

⁵Néijmi'i i tye'ítyee a'áa maj tyaja'ránamuaj a judea majta a Jerusalén a'íi mu aje'réninyiica'aj mej mij jáanamuj. Matí'ij mij jaataxájtaca' i maj quee xá'pui' huaríj i Dios jimi, aj pu'ij i Juan huo'íiri' a'ájna i játya'naj jitze ti a'yan tya'rájtyapua'j tijin Jordán.

© 1996 David C. Cook

San Marcos 1:4-8

⁶Ajta a'íjna i ti tyí'chajca'aj i Juan a'íj pu jin tyí'taavijhuaca'aj i caméeyuj ju'xa' jime', ajta navíj jin ahuóojí'ca'ca'aj, ajta vítzi'cii ci'macaria'aj, ajta sarátyee cua'caria'aj itzitáj maj huáxoo. ⁷A'yaa pu tyihuá'ixaatya'ca'aj tijin:

—Síij pu ooj yaja've'mej ti jéetze' va'cán jin tyi'tyéjvee nyequee nyáaj, capu nyéetzij a'yan tyí'nyaci'puaj nyej nyij ja'ajta'f'pu'xi'in i ca'quéera'an. ⁸Nyáaj nu nyeríj jamuáa'íiri' i jájtyij jime', ajta a'íjna a'íj pu jin já'mua'íiran i júuricama'ra' i Dios.

Jesús pu huái'huaca'

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

⁹A'yaa pu a'ájna tyu'ríj, Jesús pu a'áa ja'rájraa a Nazaret, chájta' a'áa ti ja'ajtyáma'can a Galileea, aj pu'ij i Juan jáa'íiri' i játya'naj jitze ti a'yan ántyapuaj tijin Jordán. ¹⁰Ti'ij na'aj i Jesús tye'táara i jáata', aj pu'ij jaaséj ti antacúj i tajapuá ti'ij ij a'íj huaséj i júuricama'ra' i Dios ti aje'cáma'ca'aj, a'yaa pu huasé'rihua'aj ti'ij cúcui'. ¹¹Ajta je'en nyúucarij huánamuajri' ti uje'cánamuajrej u tajapuá, ti a'yan tyí'xajtaca'aj tijin:

—Muáaj paj a'íin pu'éen i nyiyóoj i nyaj jéehua jaxie've', i nyaj nyajta ja'antýíhuoj.

Ti'ij i Jesús a'áa jo'tyávaaca'aj jo'tij quee já'tyi'tij

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

¹²Ti'ij a'yan tyu'ríj, aj pu'ij i júuricama'ra' i Dios yo'vítij i Jesús a'ájna jo'tij quee já'tyi'tij. ¹³A'áa pu'ij huá'puatyej xicáj já'tyeej, jo'maj tyi'tyán jo'cí'ca'aj simuáruunyij,

© 1996 David C. Cook

San Marcos 1:12-13

ajta i tyiyáaru' tyí'tyasa'ca'aj ti'ij i Jesús ootyá'itzeere'en i Dios jimi, capu a'yan tyá'raa a'íi mu jaatyáhuui i maj tyí'huu'ire' i tajapúa Dios jimi.

Jesús pu huatyóochej ti tyu'muárie'en a'ájna a Galileea

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

¹⁴Ti'ij eetyanámi'huacaj i Juan, aj pu'ij i Jesús ajo'r'é'nyej a Galileea a'áa pu huojó'ixaa i Dios nyuucacaj. ¹⁵A'yan tijin:

—Pu'ríj tya'rá'aj a'ájna i xicáara' jitze i ti a'yan tyí'iteeria'ca'aj ti'ij i Dios tyu'ta'íjtaj i cháanacaj japua. Siata'aj tyá'antzaahuatye'en i Dios jimi siajta jitzán tyú'ca'nyej i nyúucaria'ra'.

Jesús pu muáacuacaa huatajé i maj cue'tzi'puacaa

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

¹⁶Ti'ij Jesús a'áa ja'ajtyama'caj a'ájna véjri' jo'tij ja'vá'asej i jájtyij ti a'yan tya'rájtyapuaaj tijin Galileea, aj pu'ij a'íj huaséj i Simón ajta i Andrés ihuáaria'ra' ti pué'een. A'íi mu a'íin pué'eenye'e'j i maj cue'tzi'puacaria'aj, a'áa mu mij jo'hua'naaj i tápi'narij. ¹⁷Jesús pu a'yan tyihuo'tajé tijin:

—Musio'té'yi'ij nyaj jamuán, nyáaj nu já'muamua'tyej siata'aj huotájeevej i tye'ítyee nye jimi.

¹⁸A'áa mu mij tyojopíj i tápi'narij mati'ij mij jamuán jo'c'íj i Jesús.

¹⁹Ti'ij té'ej áyee jo'r'é'nyej, Jesús pu a'íj huaséj i Santiago ajta i Juan ihuáaria'ra' ti pué'een, a'íi pu hua'yojmua' i Zebedeo, a'áa mu ja'rátya'ca'aj i báarcuj jitze tyámua' metyi'uuriáaj i tápi'narij. ²⁰Aj pu'ij i Jesús huotájé, a'áa mu mij yoori'é'j i jutáataj Zebedeo i séecan jamuán i maj jahuúria'ca'aj, mati'ij mij Jesús jamuán jo'c'íj.

A'íjna i tyévi'j tyiyáaru' ti tzajta' ú'sejria'ca'aj

(Lc. 4:31-37)

²¹Aj mu mij a'áa ja'rá'aj i chájta' ti a'yan tya'rájtyapuaaj tijin Capernaúm, a'ájna i xicáara' jitze mati'ij juso'pii, aj pu'ij i Jesús utyájrapij i tye'yúuj tzajta', ti'quij huatyóochej ti tyihuo'mua'tyej.

²²Majta i tye'ítyee je'e'j mu tyityo'tóomuajtyaca' je'e'j ti tyihuá'mua'tyajca'aj, ji'nye a'yaa pu tyi'tyáxajtasima'aj ti'ij i ti va'cán jin tyi'tyéjvee, capu a'yan mati'ij i maj tyihuá'mua'tyajca'aj a'íjci jitze i yu'xarij i maj jin tyí'ijta. ²³A'úu pu síj tyáati' jo'tyávaaca'aj i tye'yúuj tzajta' i tyiyáaru' ti tzajta' séjria'ca'aj, a'íi pu'ij a'yan tyu'tanyúj ²⁴tijin:

—¿Ji'nye tyi'tíj pa'uurej tajimí Jesús Nazaret paj já'ma'can? ¿Nyi a'íj jin mu po'vé'mej paj ta'antypuá'ritye'en? Nyámuamua'tye a'tíj paj pué'een, nyajta jamua'reej paj a'íin pué'een i paj néijmi'i jin tyámua' een i Dios jimi.

²⁵Aj pu'ij Jesús jajtyá'xij i tyiyáaru', a'yan tye'ixáatye'ej tijin:

—Capáj ave'nyuuca'an iirájra' mu tyévíj tzajta'.

²⁶Ti'quij i tyiyáaru' jaatacá'tzij i tyévíj ca'nyíin jime', aj pu'ij ca'nyíin huajíjhuaca' i tyiyáaru' ti tzajta' ú'sejria'ca'aj i tyévíj ti'quij iirájraa. ²⁷Néijmi'i mu tyu'tátziin, majta a'yan tyúu'ihuo'raca'aj séej jamuán ajta séej a'yan tijin:

—¿A'tanyíj pué'een a'mújna? Ti'ij jájcuan jin tyí'mua'taj, ajta je'en naa tyu'xáxa'aj ti'ij i ti va'cán jin tyi'tyéjvee. A'íi mu majta ja'tzaahuatye' i tyiyáaru' je'ej ti ye'ej tyihuo'tájeevij.

²⁸Ajta je'en jiye'tzín néijmi'que' huámua'reeri'huaca' ti'ij na'aj a'ájna a Galilea je'ej ti tyi'tíj huáruuj i Jesús.

Jesús pu tyáahuaj i mu'nyáara' a'íjci i Simón

(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

²⁹Matí'ij iirácij i tyeyúuj tzajta', Jesús pu hua' jamuán jo'mej a'íjma i Santiago ajta i Juan jo'maj ja'chej i Simón ajta i Andrés.

³⁰A'íi pu a'áa jóoca'tyíi i mu'nyáara' i Simón, tyí'cui'ca'aj a'íjna puístaca'aj. Aj mu mij jaaté'exaa i Jesús, ³¹a'íi pu'ij ajtyáxiiriacá' jimi, ti'ij ij jajví' i muáca'ra'an jitze ajta je'en ja'ajriáj, aj pu'ij jiye'tzín huatyápua'riaca' i ti puístaca'aj ajta je'en huatyóochej ti'ij tyihuo'cue'tyej.

Jesús pu jéehua tyihuo'huaa i maj tyí'cucui'ca'aj

(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

³²Ti'ij huaré'chuxarij aj mu mij néijmi'caa ajóovi'tijxi i Jesús jimi a'íjma i maj tyí'cucui' majta i tyiyáaru' maj hua' tzajta' ú'sejria'ca'aj, ³³Néijmi'i mu matí'ij mana'aj a'áa maj jo'cháatimee a'áa ja'tyúusi a pua'quéj jo'tij je'tyényinyi'ij, ³⁴Jesús pu néijmi'caa tyú'huaaj i tyeítsee i maj tyí'cucui'ca'aj, ajta jéehua hue'rá'ityaca' i tyiyáaru'uj i maj hua' tzajta' ú'sejria'ca'aj, capu ajta hua'tá'caria'aj maj huatányuunyij i tyiyáaru'uj, ji'nye a'íi mu jamua'ajcaa a'tíj ti pué'eenye'ej.

Jesús pu huó'ixaaaj i Dios nyuucacaj a'ájna jo'maj jóosi'rii

(Lc. 4:42-44)

³⁵Iiya' pu'uj, ti'ij óoche' huatíca'caj, Jesús pu ájchej ti'quij eerájraa a'ájna a chájta' ta'aj ij jusíj huatyényuunyij a'ájna jo'tij quee já'tyí'tij. ³⁶Ajta a'íjna i Simón majta i maj jamuán huajú'ca'aj, a'íi mu uyó'huoosij i Jesús, ³⁷ajta matí'ij jáatyoj a'yaa mu tyaaté'exaa tijin:

—Néijmi'i mu muahuoo.

³⁸Ajta a'íjna a'yaa pu tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Che'rérj tyiche' áyee jo'r'é'nyej a'áa ti véjri' huaca'aj, a'áa nu nyajta huojoté'exaatye'ej i nyúucarij, ji'nye a'íj nu jin mujo'vé'mej.

³⁹ Jesús pu'ij néijmi'que' huáaraa a'ájna a Galileea, hua'ixáatya'aj i nyúucarij jo'maj jóosi'rii ti'ij na'aj a'áa ti huaca'aj, ajta tyihua'huáatya'aj i tyiyáaru'uj ti hua' tzajta' séjria'ca'aj.

Jesús pu séej tyú'huaaj ti cá'atzaj

(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

⁴⁰ Síij pu i tyáati' ti tyí'cui' ti cá'atzaj a' uré'nyej i Jesús jimi, tyitunútaj pu'ij ti'ij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Típua'aj a'yan petya'ajxie'vi'ra'aj, tyináahuaatye' i nyaj tyí'cui'.

⁴¹ Jesús pu ja'ancu'vaxij, ti'quij jumuáca' jin ja'ajtamuariej ajta a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'yaa nu tya'ajxié'vi'ra'. Pata'aj huarúj.

⁴² Aj pu'ij huatyápua'riaca' i ti jin tyí'cui'ca'aj, ti'quij naa éenye'ej ta'raj. ⁴³ Ajta je'en i Jesús jaata'ítയാ'ca' a'yan jéehua tye'íicatye'ej tijin:

⁴⁴—Cási', capáj a'tíj ixaatye'ej, sulu áricuj pata'aj huatá'sejrataj a'fjci jimi i puaríj, pajta tyu'támu'vejritaj, a'yájna ti'ij tyu'ta'íjtaca' i Moisés, mata'aj mij a'fímaj jáamua'reej i puariíj tijin papu'ríj huarúj.

⁴⁵ Ajta a'fjna i tyévij ti'ij jó'raa je'en pu huatyóochej ti yo'xáatajra'nyij je'ej ti tyi'tíj jimi huarúj. A'fj pu jin quee che' í'riitaca'aj ti i Jesús utyájrutyey i ti huachájta'tajmee, sulu a'áa pu jó'yi'caaj jo'tij quee ja' a'tíj, majta i tye'ityee a'náj tina'aj mu a'áa je'rénnyinyiica'aj jo'tij je'ej jé'eenye'ej i Jesús mej mij jaaséj.

Jesús pu séej tyú'huaaj i ti quee tyéchavaaj

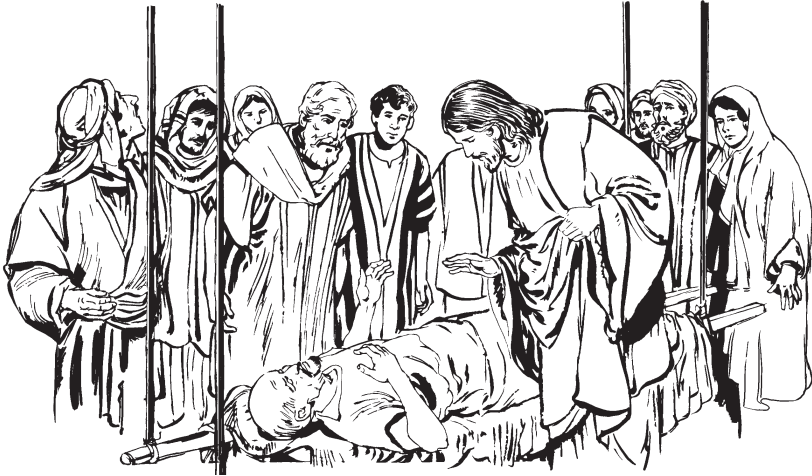
(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

2 ¹ Tyoomá'caj a'chu pua'an xicáj, Jesús pu ajtáhua'aj a'áa jo'tyájrurij a Capernaúm. Mati'ij jáamua'reeri' ti a'áa je'rácatyii i chi'táj, ² jéehua mu i tye'ityee tyúusiij, camu che' á'vejrica'aj a'ájna a ti je'tyényinyi'ij, ajta i Jesús huá'ixaatya'ca'aj i nyúucaria'ra' i Dios.

³ Aj mu mij mamuáacuaj i tye'ityee séej ajo'rénnyijtye i ti tyí'cui' ti quee tyéchavaaj. ⁴ Ajta jéehua mu i tye'ityee eetyóosiiria'ca'aj a ti je'tyényinyi'ij a'fj pu jin quee í'riitaca'aj maj ajtyáxiirej jo'tij i Jesús jo'tyávaaca'aj, aj mu mij antyicíj i chi'ij japua, mati'ij mij ja'náacuaj aj mu mij ju'cájtoo i ti tyí'cui'. ⁵ Ti'ij i Jesús huo'séj maj tyá'tzaahuatya'ca'aj, a'yaa pu tyaaté'exaa i ti tyí'cui' tijin:

—Nyiyóoj, pu'ríj i Dios tyimuaatú'uunyiri' i paj jin quee xá'puí' huarúj.

⁶ Séecan mu a'áa ja'ajtyá'ca'aj i maj tyihua'mua'tyey i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta, a'fí mu mij a'yan tyi'riá'mua'aj tijin: ⁷ “¿Ji'nye tyóoca'nyej ti'ij a'yan tyí'xajtaj a'mújna? Nyúucaria'ra' pu je'ej pua'aj namuajre' i Dios jimi. A'fí pu'uj i Dios jaayí'tin ti'ij tyihuo'tú'uunyi' i maj jin ootyá'itzee.” ⁸ Ajta i Jesús pu jáamua'reeri' je'ej maj ye'ej tyí'mua'ajcaa, a'yaa pu'ij tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

San Marcos 2:1-12

—¿Ji'nye sij a'yan tyí'mua'tzej? ⁹ ¿Tyi'tanyí quee tyési', nyi nyaj a'yan tyaaté'exaatyee'en i tiquee tyéjchevej yee: “Nu'ríj tyimuaatú'uunyi'ri' i paj jin quee xá'pui' huaríj i Dios jimi”, nusu nyaj a'yan yee: “Ájchesij, pajta ja'antyi'í'ij mua' utáatzij pajta je'en jó'ra'nyij”? ¹⁰ A'yaa nu nyij tyajamuaataséjratye'sij ti i yójra' i Dios ajta a'íjna jin antyúumua'reej íyan i cháanacaj japua tí'ij tyihuo'tú'uunyi' i maj jin ootyá'itzeerej i Dios jimi.

Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i ti quee tyéchavaaj tíjin:

¹¹—A'yaa nu muéetzij tyí'mua'ixaatyee', ájchesij, pata'aj ja'antyi'í'ij mua' utáatzij, áricuj jo'paj ja'chej.

¹²Aj pu'ij i ti tyí'cui' ájchej, aj pu'ij jatyíj i ju'utáatzij tí'quij jó'raa, néijmi'i metyi'séeracaj i tyeítyee. Aj mu mij néijmi'i je'ej tyityo'tóomuajtyaca' majta tyaatatyójtzi'rej i Dios, a'yan metyi'xáataj tíjin:

—Catu a'náj tyi'tíj a'yan tyu'séj.

Jesús pu jaatajé a'íjci i Leví

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

¹³Aj pu'ij ajtáhua'aj i Jesús a'áa jo'mej jo'tij ja'va'ástimee i jájtyij, majta i tyeítyee jimi mu ajtyáxiiriaca', a'íi pu'ij tyihuá'mua'tyajca'aj.

¹⁴Tí'ij a'áa joomá'caj a'íj pu huaséj i Leví, yójra' ti pu'éen a'íjci i Alfeo, a'úu pu je'rácatyii jo'maj huaja'jijve' i maj tyí'ti'ijcicaria'aj i Roma pujmua'. Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Pata'aj nyaj jamuán jo'cha'canye'en.

Aj pu'ij i Leví ájchej tí'quij jamuán jo'mej.

¹⁵Aj pu'ij a'yan tyu'ríj tí'ij i Jesús a'áa tyaja'cuaj'cáj jo'tij ja'chej i Leví, majta jéehua i maj huá'jijva'ca'aj i maj tyí'ti'ijcicaria'aj,

majtáhua'aj séecan i tyeítyee i maj je'ej pua'aj tyí'tyetyeityee, a'íi mu majta tyí'cua'ajcaa i méesaj japua, jamuán i Jesús majta i maj jamuán huacíj, jì'nye jéehua mu i maj Jesús jamuán huajú'ca'aj. ¹⁶ Séecan mu i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'íjta, i maj fariseos pu'éen, mati'ij jaaséj ti i Jesús hua' jamuán tyí'cua'ajcaa, a'yaa mu tyihuo'ta'íhuo'ri' i maj jamuán huacíj i Jesús tijin:

—¿Jì'nye een jime' a'íjna i ti tyaja'muamua'tyej tyí'cua'caa a'íijma jamuán i maj tyí'tyeyijve' ajta hua' jamuán i maj jéehua já'ítzeere'?.

¹⁷ Jesús pu huó'namuajri', aj pu'ij a'yan tyihuo'té'ixaaj tijin:

—A'íimaj i maj quee tyí'cucui' camu a'íjci jimi ajo'r'é'nyesij i ti tyí'hua'tacaa, sulu a'íimaj mu ajo'r'é'nyej i maj tyí'cucui'. Canu nyáaj a'íjci jin mu jo'vé'mej nyej nyij a'íijma huatájeevej i maj tyámua' een, sulu a'íijma i maj jéehua ootyá'ítzee i Dios jimi.

A'íj mu jaata'íhuo'ri' i Jesús je'ej maj tyityahuóo'itzi've'en

(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

¹⁸ Séej mu a'yan tyúu'itzi'va'ca'aj a'íimaj i Juan maj jamuán huací'ca'aj, majta i fariseos, aj mu mij séecan i tyeítyee aj'e'r'é'nyej i Jesús jimi mati'ij mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—A'íimaj mu ju'itzi'vee i Juan maj jamuán huací'ca'aj majta i fariseos, ¿jì'nye mej mij quee ju'itzi'vee i maj ajamuán huaci'ij?

¹⁹ Jesús pu a'yan tyihuo'té'ixaaj tijin:

—¿Nyiquij i'ríj maj ju'itzi've'ej i maj huo'tá'inyej mej mij tyu'y'é'estej a'íjci jime' ti sfíj huatyényeiichij, ti'ij i ti huatyényeiichij ooj hua' jamuán ajo'tyávaacaj? Tipua'aj ooj hua' jamuán ajo'tyávaacaj i ti huatyényeiichij, capu je'ej tyí'í'rij maj ju'itzi've'ej. ²⁰ Ajta a'yaa pu atyojo'r'é'nyesij i xicáara' i maj jitzán já'vi'tin i ti huatyényeiichij, ti'ij a'ájna atyojo'r'é'nyej, aj mu mij ju'itzi've'en.

²¹ Capu a'tíj jaacu'nya'puan i cáanarij ti mí'ma'can i cáanarij jime' ti jájcuaj, jì'nye huatyátzu'taj i cíxurij ti jájcuaj ti'ij huatyájo'sinyi'huaj, aj pu'ij ja'násujtza'naj i ti mí'ma'can, ti'quij jéetze' va'tíj anasúutza'nyij ja'mej. ²² Camu majta i nahuáj ti jájcuaj ucáto'sij i cíxo'rij tzajta' ti uriá'cue'rijhua, jì'nye a'íi pu újmue'rij ti'quij ootátzaanyij i cíxo'rij ti uriá'cue'rijhua, aj pu'ij jó'vesij i cíxo'rij ajta i nahuáj. A'íj pu jin juxie've' maj ju'cájt'o'nyij i cíxo'rij tzajta' ti jájcuaj i nahuáj ti ajta jájcuaj.

A'íi mu jí'ijtzaanaxij i tyeríicuj i Jesús maj jamuán huacíj a'náj mati'ij pua'aj juso'pii

(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

²³ A'ájna xicáara' i maj jitzán juso'pii, Jesús pu a'áa jooma'ca'aj jo'tij tyeríicuj ja'huasti', majta a'íimaj i maj jamuán huacíj, mati'ij a'áa jooju'uj, a'íi mu huatyóohuij maj jí'ijtzaanaxi'ín i muéeya'ra' i tyeríicuj. ²⁴ Majta i fariseos a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' i Jesús tijin:

—Cási', ¿ji'nye mej mij a'yan ricij i maj ajamuán huaci'ij je'ej tiquee tyí'rij ti a'tíj a'yan rijcaj a'ájna i xicáara' jitze i maj jitzán juso'pii?

²⁵Ajta i Jesús a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijin:

—¿Nyi sequée mua'aj a'náj jo'jijvej i yu'xarij jitze je'ej ti huaríj i David ti'ij huataí'cuataca', majta i maj jamuán huacíj? ²⁶Ti'ij a'ájna i Abiatar puaríj jin tyi'tyaváacaj, David pu utyájrurij i tyeyúuj tzajta' ti'quij jáacuaj i páan i maj jaatámu'vejritaca' i Dios jimi, i maj a'íi mana'aj jacua'caría'aj i puaríj, ajta je'en a'íijma huacue'ej i maj jamuán huajú'ca'aj.

²⁷Ajtáhua'aj pu i Jesús a'yan tyihuo'íxaaj tijin:

—A'ájna i xicáara' i maj jitzán juso'pii a'yaa pu tyo'xá'pui'intari'huaca' ti'ij huo'tyáhuíire'en i tyeétyee, camu mej mij i tyeétyee jaatyáhuíire'en a'íjci i xicáara' i maj jitzán juso'pii. ²⁸A'íj pu jin i yójra' i Dios a'ájna jin antyúumua'reej i xicáara' i maj jitzán juso'pii.

A'íjci jime' i a'tíj ti ciyáaxara' i jumuáca' jitze

(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

3 ¹Aj pu'ij i Jesús ajtáhua'aj a'uun jo'tyájrurij i tyeyúuj tzajta', síij pu tyáati' a'uun jo'tyávaaca'aj ti ciyáaxara'ca'aj i jumuáca' jitze. ²A'íi mu mij i fariseos ja'eeva'ca'aj a'íjci i Jesús mej mij jaaséj tipua'aj tyáahuaatye'en a'íjci xicáara' jitze i maj jitzán juso'pii, mej mij a'íjci jin tyi'tíj jitzán ujpuá'ritye'en. ³Aj pu'ij Jesús a'yan tyaatajé a'íjci i ti ciyáaxara' i jumuáca' jitze tijin:

—Ájchesij iye'ej jé'ta' huatyéjchaxij.

⁴Ajta je'en a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' i séecan tijin:

—¿Tyi'tanyí jin je'ej tyí'rij ti'ij a'tíj a'yan huárinyij a'ájna xicáara' jitze i maj jitzán juso'pii, nyi ti tyámua' huárinyij, ca' ti je'ej pua'aj huárinyij? ¿Nyi maj séej tyú'huaatye'en ca' maj séej antyipuá'ritye'en?

Majta a'íimaj camu je'ej tyu'taxájtaca'. ⁵Aj pu'ij Jesús huo'séerajraa nyu'camui'ij, ajta huatóoxaamujrityej a'íijma jimi i maj quee jaxie'va'ca'aj maj jáanamuaaj, ti'quij a'yan tyaatajé a'íjci i tyáataj tijin:

—Huatátzaaraj mua' muáca'.

Aj pu'ij i tyáati' jaatátzaaraca' i jumuáca' ti'quij huarúj.

⁶Aj mu mij a'íimaj i fariseos iirácij, mati'ij mij huatyóohuij maj jaaxá'pui'intare'en a'íijma jamuán i maj Herodes jitze ajtyáma'can je'ej maj ye'ej huárinyij mej mij jaajé'caj a'íjci i Jesús.

Jéehua mu tyeétyee a'áa ja'tyúusii jo'tij ja'vá'asej i jájtyij

⁷Aj pu'ij i Jesús jó'raa, hua' jamuán i maj jamuán huacíj, a'áa pu'ij ja'rá'aj jo'tij ja'vá'asej i jájtyij. Jéehua mu majta i tyeétyee i maj a'áa

huacháatima'caa a Galilea jamuán huajú'ca'aj. ⁸ Mati'ij jáamua'reeri' je'ej ti va'cán jin tyí'muarie'ca'aj i Jesús, jéehua mu ujo'vál'ju' a'áa maj ja'rácij a Judea, majta a Jerusalén, majta a Idumea, majta a Tiro, majta a Sidón, majta i maj Jordán já'ma'can. ⁹ Aj pu'ij jin i Jesús a'íjma huata'íj i maj jamuán huac'ij maj báarcuj jáahuaviitze'en, ti'ij jitzán atyéyixi'in mej mij quee i tye'ftee jatzíinajyi'can. ¹⁰ Ji'nye pu'rif jéehua tyihuo'huaatya'ca'aj i maj tyí'cucui'ca'aj, a'íj mu jin i maj tyí'cucui' ajtáxiiriaca' mej mij ja'ajtamuárie'en a'íjci i Jesús.

¹¹ Ajta mati'ij i maj tyiyáaru'uj hua'tzajta' séjria'ca'aj jaaséj i Jesús, a'íi mu jimi tyítunutaxij majta a'yan tyí'tyejijhuaca'aj tijin:

—Muáaj paj yójra' pué'een i Dios.

¹² Ajta i Jesús pu a'yan tyihuo'ta'íj maj quee jaxajta hua' tzajta' i tye'ftee a'tíj ti pué'een.

Jesús pu hua'antyíhuoj a'íjma i maj tamuáamuata' japon hua'puaj ará'asej

(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

¹³ Aj pu'ij i Jesús a'áan jo'ojnyéj i jir'ij japua, aj pu'ij huo'tajé a'tyán maj ja'ránajchaca'. Mati'ij néijmi'i tyúusiij, ¹⁴ tamuáamuata' japon hua'puácaa pu antyíhuo, mej mij jamuán huac'í'ca'an ajta ti'ij huo'ta'íjtye'en mej mij jaariá'xaj i Dios nyuuccaj. A'yaa pu'ij huo'tamua'aj tijin i maj tyu'ta'íjtyi'rej, ¹⁵ ajta a'íjna jin tyihuo'ta'íj mej mij antyúumua'reerijaj maj hue'rá'ityej i tyiyáaru'uj i maj hua' tzajta' séejre' i tye'ftee. ¹⁶ A'íi mu mij a'íin pué'een i maj tamuáamuata' japon hua'puaj ará'asej i ti hua'antyíhuoj: A'íjci i Simón, i ti ajta a'yan jaatamua'aj tijin Pedro, ¹⁷ a'íjci i Santiago ajta i Juan ihuáaria'ra' ti pué'een; a'íjma yojmua' i Zebedeo, i ti ajta a'yan huo'tamua'aj jime' tijin Boanerges a'yaa ti'ij huatóomua'aj tijin, Yójmua'mua' i maj tyényuuvej; ¹⁸ ajta a'íjci i Andrés, ajta i Felipe, ajta i Bartolomé, ajta i Mateo, ajta i Tomás, ajta a'íjci i Santiago, yójra' a'íjci i Alfeo, ajta i Tadeo, ajta i Simón i maj a'yan jatamuá'muaj tijin cananeo, ¹⁹ ajta a'íjci i Judas i ti a'yan tye'entyímu'tacaa tijin Iscariote, a'íi pu a'íin pué'een i ti avítzij jin tyu'tátuiirej a'íjci i Jesús.

Tyi'tíj mu jitzán ujpuá'rij i Jesús

(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

²⁰ Aj pu'ij té'ej i Jesús chi'táj jo'tyájrurij, majta mu jéehua tyúusiij i tye'ftee, capu ij i'riitaca'aj ti hua' jamuán tyú'cua'nyij i maj jamuán huac'ij. ²¹ Mati'ij jáamua'reeri' i ihuáamua'mua' a'íjci i Jesús jo'tij je'ej jé'eenye'ej, a'íi mu a'áa jo'r'ényej mej mij já'anvi'tij, ji'nye a'yaa mu tyí'xajtaca'aj ti arí huatyóotimue'ri'.

²² Majta a'íimaj i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta a'áa mu ja'rácij a Jerusalén, a'yaa mu tyí'xajtaca'aj tijin: —

Beelzebú, a'fjna i ti tyihuá'ijtye' i tyiyáaru'uj, a'fj pu jitze juca'nyej a'mújna mu tyéviy ti'ij huo'tamuáaritye'en i tyiyáaru'uj.

²³ Jesús pu huo'tajé, ti'quij a'yan tyihuo'té'exaa'j tijin: —¿Ji'nye tyí'rij ti i tyiyáaru' jusíj huatóomuaritye'en? ²⁴ Tipua'aj i maj séej chájta'naj jitze aja'chej jé'ta' muáaciinyej, camu che' á'tyeeren, ²⁵ ajta tipua'aj i tyeítyeristyamua'me'en i a'tfj jé'ta' muáaciinyej, camu majta che' á'tyeeren. ²⁶ A'yaa pu cha'tána'aj, tipua'aj jé'ta' muáaciinyej i tyeítyeristyamua'me'en i tyiyáaru' majta je'en tyúucui'nyij, camu che' á'tyeeren, sulu a'fi mu antyipua'rij.

²⁷ Capu je'ej tyí'rij ti a'tfj utyájrutyey jo'tij ja'chej i tu'huájca'nyej ti'ij tyi'tfj jaanáhue', tipua'aj quee anaquéj jaatyáji'que'en, ji'nye a'yaa pu tyu'tái'riitarij ti'ij tyi'tfj jaanáhue'.

²⁸ A'yaa nu tzáahuatyira'aj jin tyajámua'ixaatye' ti i Dios tyihuo'tú'uunyi'raj néijmi'caa i tyeítyee i maj jin quee xá'pui' huaríj nusu tyi'tfj maj je'ej pua'aj tyu'taxájtaca'. ²⁹ Ajta tipua'aj a'tfj je'ej pua'aj tyaataxá' a'fjci i júuricama'ra' i Dios, capu i Dios a'náj tyaatú'uunyi'raj, sulu a'fj pu jin jajpuéetzij ja'mej jusén jime'.

³⁰ A'yaa pu i Jesús tyu'taxájtaca', ji'nye a'yaa mu a'fijmaj tyí'xajtaca'aj tijin tyiyáaru' pu tzajta' ú'sejria'ca'aj.

I náanajra' majta ihuáamua'mua' a'fjci i Jesús

(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

³¹ Aj mu mij a'áa ja'rá'aj i náanajra' majta i ihuáamua'mua' a'fjci i Jesús, a'áa mu mij jéjre' jo'tyu'úuj mati'ij tyu'ta'fjtaca' maj uyo'tájeevej. ³² A'fijmaj i tyeítyee i maj a'áa ja'taquéetima'caa i Jesús jimi, a'fi mu a'yan tyaaté'exaa'j tijin:

—A'fjna a náanaj, majta a'ihuáamua' mu mapua'quéj jo'tyú'uu, a'fi mu muahuoo.

³³ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa'j tijin:

—¿A'tanyíj a'fin pué'een i nyináana majta i nye'ihuáamua'?

³⁴ Aj pu'ij huo'séerajraa i tyeítyee i maj jimi ataquéetima'caj, ti'quij a'yan tyihuo'té'exaa'j tijin:

—A'fi mu a'fin pué'een i nyináana majta i nye'ihuáamua'. ³⁵ Ji'nye a'tfj ti tina'aj ti a'yan ricij je'ej ti i Dios tyá'xie've', a'fi pu a'fin pué'een i nye'ihuáara' ajta nyaj náanaj.

A'fjna i a'tfj ti tyí'huastyaa

(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

4 ¹ Ajtáhua'aj pu i Jesús huatyóochej ti tyihuo'mua'tyey a'ájna jo'tij ja'vá'asej i jájtyij. Majta je'en jéehua i tyeítyee tyúusiij, Jesús pu'ij báarcuj jitze atyájraa a'áa ti jáata' ja'cáva'ca'aj, majta a'fijmaj i tyeítyee a'áa mu ja'ajtyequéetima'caa a tij jóo'asej i jájtyij. ² Aj pu'ij jéehua tyihuo'ixaaj séej jime' i nyúucarij.

San Marcos 4:2-8

A'yaa pu tyihuo'muá'tyej tijin:

³—Xáanamujri' a'íjci: Alt'ij pu a'áa jo'mej jo'tij tyajá'huaste'. ⁴A'áa pu jooma'ca'aj jatahua'náaj i ímue'rij, séecan pu'ij a'áa jo'vatz'íjraa i juyéj jitze, aj mu mij i pína'see jaaré'je'puj i ímue'rij. ⁵Ajta séecan pu a'áa jo'vatz'íjraa tyetyéj tzajta' jo'tij quee jéehua jo'choota', aj pu'ij jiyé'tzín acáanyaxij i ímue'rij, ji'nye capu a'chu huácatyíij i chuéj, ⁶ajta ti'ij i xicáj eeré'nye, aj pu'ij huariá'taj i ti arí ajnyéj, ajta quee a'chu ajo'canáana'ajma'caaj, a'íj pu jin huaria'huaj. ⁷Ajta séecan i ímue'rij, a'áa pu jo'vatz'íjraa i tzícare'ej tzajta', ti'ij i tzícare'ej huahuásej aj pu'ij ja'vá'naj i ti arí ajnyéj, a'íj pu jin quee huáciiriaca' i ímue'rij. ⁸Ajta séecan pu a'áa jo'vatz'íjraa jo'tij naa jo'éen i chuéj, a'íj pu'ij ajnyéj, ajta je'en jéehua huáciiriaca', séecan pu i ímue'rij a'yan tyi'ca'tyé'tya'ajma'caa i cúuxa'aj jitze s'íj tina'aj tya'ajtanyéj i ímue'rij a'chu seityéj japuan tamuáamuata' i jatz'íj, ajta séecan a'chu huéicatyéj, ajta séecan anxityéj.

⁹Jesús pu ajta a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Í maj iityanamuaárajmee, miche' tyámua' naa tyáanamuj.

Ji'nye een jime' séej nyúucarij jin tyihuá'mua'tyej

(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

¹⁰Ti'ij a'yan tyu'r'íj, Jesús pu jus'íj a'áa jo'tyá'itzee, majta i maj hua' jamuán ajo'tyú'uuca'aj i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'íj mu a'yan tyaata'íhuo'ri' je'ej ti huatóomua'aj a'íjna i nyúucarij ti jaaxájtaca'. ¹¹A'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaj tijin:

—Mua'ajmaj pu i Dios tyajá'mua'ixaatye' je'ej ti tyí'een jo'tij a'íin tyejé'íjtaj, ajta a'íjma i maj jéjre' maj jo'tyú'uu, a'yaa pu séej

nyúucarij jin tyihuá'mua'tyen, ¹² mata'aj mij quee tyi'táj huaséj tyij majta ma'unyéjnye'rij, majta je'en quee tyi'táj huánamuaj, tyij majta iityanamuáarajme'nyij, camu mij majta ja'antzaahuatye'sij i Dios, ti'ij a'fin tyihuo'tú'uunyi'.

**Jesús pu huá'ixaatye' je'ej ti huatóomua'aj i
nyúucarij ti jaxaj a'íjci i a'táj ti tyí'huastyaa**

(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

¹³ Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi sequéee yo'itéej xá'raa a'íjci i nyúucarij? ¿Ji'nye tyí'rij siaj sij yo'itéej xá'ra'nyij i séecan i nyúucarij? ¹⁴ A'íjna i ímue'rij ti huaste', a'yaa pu een ti'ij i a'táj ti huá'ixaatye' i Dios nyuucaaaj. ¹⁵ Séecan mu i tye'ityee a'yan een ti'ij i ímue'rij juyéj jitze ti huavatzíjraa: a'íi mu mij tyámua' naa tyá'namuaj i nyúucarij, ajta mati'ij janamuáaran a'íi pu i tyiyáaru' jiye'tzín huo'huári'raaca i nyúucarij i maj meríj jú'mua'reeriaca'aj i jutzájta'. ¹⁶ Majta séecan a'yaa mu een ti'ij i ímue'rij tyetyéj tzajta' ti huavatzíjraa: a'íi mu tyámua' naa tyá'namuaj i nyúucarij majta jutyamua've'ej ja'ancuriáa'sij, ¹⁷ ajta camu jéehua ajo'canáana'ajmee, camu mij juca'nyej, a'íj mu jin jajpuéetzij a'íjci jime' maj hua'xaahuari' i nyúucarij, na'riij je'ej pua'aj mahuá'uuriaj, aj mu mij jiye'tzín yo'huá'xij i maj jitzán tyá'tzaahuatye'. ¹⁸ Majta séecan a'yaa mu een ti'ij i ímue'rij ti tzícare'ej tzajta' huavatzíjraa: a'íi mu janamuaj i nyúucarij, ¹⁹ ajta jéehua pu hua' jitze juxie've' je'ej maj tyi'táj tyí'muarie', a'yaa mu tyá'xie've' maj jéehua tyí'toova'aj, majta jaxie've' maj néijmi'i tyí'ijcha'íj. A'íi pu hua' tzajta' huataséjre'sij, capu ij jaatá'sij ti jitzán huatyá'ítzeere'en i nyúucarij. ²⁰ Séecan mu majta séejre' i maj janamuaj i nyúucarij majta ja'rá'astej, a'íi mu mij jéehua tyu'tyáhuíire'sij, a'yájna ti'ij i ímue'rij ti huahuásti'huaca' jo'tíj jo'j're'en. A'íi mu mij a'yan tyu'tyáhuíire'sij ti'ij i ímue'rij ti huáciiriaca' a'chu seityéj japuan tamuáamuata' ti cure'tyé'tye'ejmee, majta séecan huéecatyej, majta séecan anxityej síj ajta síj.

A'íjna i tatzárij ti antyítaa i huootyij jitze

(Lc. 8:16-18)

²¹ Jesús pu ajta a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—¿Nyiquij i tatzárij mua'antyítieeraj mej mij cajún jityej ye'rájchetyij, ca' mej mij utáatzij jityej ye'rájchetyij? Capu xaa nyu'uj, sulu áan mu ímuáj yo'ojchesij, ta'aj ij a' ímuáj atányeeri'cij. ²² A'yaa pu cha'tána'aj, capu tyi'táj jusén jin avítzi'huaj ja'mej, sulu huataséjre'sij, na'riij tyi'táj maj aviitzi' jin mua'reej i jumua'tzíira'aj tzajta' a'íi pu ajta mua'reeri'huan. ²³ Mu siaj iityanamuáarajmee, tyámua' xu naa tyáanamuaaj.

²⁴A'yaa pu ajta tyihuo'té'exaaj tijin:

—Xaaséj tyi'tíj sij namuaj. A'chu sij mua'aj tyi'tíj huo'tá'an i séecan, a'yaa pu cha'tána'aj i Dios mua'ajmaj tyajamuaatá'sij, ajta je'en jéetze' tyajamuaatá'sij. ²⁵Ji'nye a'íjna i ti tyi'tíj c'í tyí'ijcha'ij, a'íi pu jéetze' tya'ancuriáa'sij, ajta i ti quee tyi'tíj tyí'cha'ij, a'íj mu tyáa'ri'raj a'chu ti tyi'tíj tyí'cha'ij.

I nyúucarij ti jaxaj a'íjci i ímue'rij ti huose'en

²⁶A'yaa pu ajta tyihuo'té'exaaj i Jesús tijin:

—A'yaa pu tyí'een a'ájna jo'tij i Dios tyejé'ijtaj ti'ij a'tíj ti ímue'rij huahuástej i chuéj japua, ²⁷ti a'yan cha'tána'aj tye'mej tipua'aj tyácusime'en a'íjna i a'tíj, na'ríj atányeerij, capu jamua'reeren je'ej ti ye'ej tye'ejnyésij tipua'aj tíca' na'ríj tújca a'íi pu i ímue'rij acányesij ajta je'en huose'en. ²⁸A'íi pu i chuéj justíj tyámua' joorej ti'ij acányej i ímue'rij, aj pu'ij ajnyésij i xámue'ra' ajta je'en huatámueeya'aj, ti'quij i muéeya'ra' jitze canyáatira'sij i jatzíj. ²⁹Típua'aj arí i jatzíj huáca'naj aj mu mij jaariá'siire'sij, ji'nye pu'ríj tya'rá'aj a'ájna xicáara' jitze i maj jitzán tyúutza'nyii.

A'íjna i nyúucarij ti jaxaj i mostáasaj jatze'

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

³⁰A'yaa pu ajta tyihuo'té'exaaj i Jesús tijin:

—¿Ji'nye ye'ej tyí'rij tyej tyij a'yan tyaataxáj je'ej ti tyí'een jo'tij i Dios tyejé'ijtaj, tyi'tanyí tin a'yan huasé'rin? ³¹A'yaa pu een ti'ij i mostáasaj jatze' ti i chóota' atyáhuasti'huaca'. A'íi pu a'íin pu'éen i jatzíj ti jéetze' cíleen ti íyan séejre' i cháanacaj japua, ³²ajta ti'ij atyáhuasti'huaj i jatzíj, a'íi pu'ij huose'en ti'quij jéetze' uhuatí'ti'ij ja'mej quee i ti tyí'huasti', tyámua' pu viváajma'aj tyi'tyáxamue'ej ja'mej, a'íj pu jin i'rítaj ja'mej maj i pína'see jitzán tyi'huó'ito'tye' a'íjci jityej i ti huáqueenyl'iste'.

Je'ej ti ye'ej een jime' i Jesús tyihuá'mua'tyajca'aj séej nyúucarij jime'

(Mt. 13:34-35)

³³A'yaa pu i Jesús tyihuá'mua'tyajca'aj i nyúucaria'ra' i Dios, jéehua pu tyihuó'ixaaj séej nyúucarij jime', a'chu maj a'yan pújooiajva'aj mej mij yó'itej muá'ra'nyij. ³⁴Capu tyi'tíj huá'ixaatya'ca'aj tíquee a'yan séej nyúucarij jime', ajta a'íimaj i maj jamuán huac'íj tyámua' pu amitéeria'can jin tyihuá'ixaatya'ca'aj jujíme'.

Jesús pu jaatyápua'rij i áacaj ajta i jájtyij ti tyúuta'hua'aj

(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

³⁵A'ájna xicáara' jitze ti'ij tyechúmua'risima'caj, Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj a'íijma i maj jamuán huac'íj tijin:

—Che'réj tyiche' antáciiney után jitze pujmua'.

³⁶A'áa mu'uj mij huaja'ajhua'xíi i tyeétyee mati'ij mij yo'vít'ij i Jesús i báarcuj jitze a'áa ti jo'tyávaaca'aj, majtáhua'aj mu sécan hua' jamuán ujó'ju' sécan báarcuj jitze. ³⁷Aj pu'ij ca'nyíin jin huatá'aacariaca', tyámua' pu apúutzarij tyi'tyúuta'hua'aj a'íi pu'ij atyáxijrihua'aj i báarcuj jitze, pu'ríj ij tin avá'ajistisima'aj i báarcuj jitze. ³⁸Ajta a'íjna i Jesús pu huatácuj hua'huarita' pujmua' i tyeétyee tyi'ijmú'tzij pu huáca'tyii. Aj mu mij jaajístej majta je'en a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Maestro, ¿nyiquee a jitze juxie've' tyaj tyeríj tin atyácuí'sij?

³⁹Aj pu'ij i Jesús ájchej ti'quij jaata'íjmuejri' i áacaj, ajta i jájtyij a'yan tyu'tajé tíjin:

—Capáj che' jujhua'naj. Huatyáapua'rij.

Aj pu'ij huatyápua'riaca' i áacaj ajta je'en naa tyo'rióje'yaca' i jájtyij. ⁴⁰Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaaj a'íjma i maj jamuán huacíj tíjin:

—¿Ji'nye siaj sij tyí'tziinye'? ¿Nyi sequée xu tyámua' tyá'tzaahuaty'e'?

⁴¹A'íi mu mij tyámua' tyu'tátziin, majta a'yan tyúu'ihuo'raca'aj séej jamuán majta séej tíjin:

—¿A'tanyíj pué'een a'mújna, mej mij majta ja'astej i áacaj ajta i jájtyij?

A'íjna i a'tíj Gadara ti já'ma'can

(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

5 ¹Aj mu mij után jitze pujmua' ja'rá'aj, a'yaa pu tya'rájtyapuaj tíjin Gadara. ²Ti'ij na'aj tye'táraa i Jesús i báarcuj jitze, síij pu tyáati' jimi ajtyáxiiriaca' ti tyiyáaru' tzajta' ú'sejre'. A'íjna i tyáati' a'áa pu je'táraa jo'maj i muí'chítyee já'ava'tacaa, ³ji'nye a'áa pu já'chajca'aj. Capu i'riitaca'aj ti a'tíj jaatyáji'que'en, nyi cadéenaj jime'. ⁴Mue'tíj mu'ríj ja'náji'ca'ca'aj i muáca'ra'an majta i icájra' jitze i cadéenaj jime', je'en pu jajtzá'na'aj, capu je'ej tyíi'riitaca'aj ti a'tíj jaamué'tin. ⁵A'náj ti na'aj pu a'áa jo'chá'canya'aj i jíríj jitze ajta jo'maj muí'chítyee já'ava'tacaa tújca ajta tíca', antyijíihua ajta tyetyéj jin curióoto'xa'aj. ⁶Ajta ti'ij a'íj huaséj i Jesús, aj pu'ij ootatéj, ti'ij ij tyítunutaca' a'ájna véjri' jo'tij jo'tyávaaca'aj i Jesús, ⁷ti'quij a'yan tyaatajé ca'nyíin jime' tíjin:

—Capáj nyéetzij je'ej nyoorej, Jesús, i paj yójra' pué'een i Dios ti néijmi'que' tyí'ijta. A'yaa nu tyí'muahuavij i Dios jitze ma'can paj quee puéjtzij nyata'care'en.

⁸A'yaa pu tyí'xajtaca'aj, ji'nye Jesús pu a'yan tyaatájeevaca'aj tíjin:

—Tyiyáaru' mu paj je'ej pua'aj metyóomua'rej, iirájra' mu tyévíj tzajta'.

⁹Jesús pu a'yan tyaata'íhuo'ri' tíjin:

© 1996 David C. Cook

San Marcos 5:1-8

—¿Ji'nye pua'antypapaj?

Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj tijin:

—A'yaa nu ántypapaj tijin Legión, ji'nye tyámua' tu tyí'tyamui'ij.

¹⁰A'íi pu'ij a'yan jéehua tyá'huaviiraca'aj a'íjci i Jesús tiquee hue'rá'ityacare'en a'ájna. ¹¹Ajta a'ájna véjri', jéehua mu i tuíxuj a'áa tyojóohuuiraca'aj, ¹²a'yaa mu mij i tyiyáaru'uj tyaatáhuaviiri' tijin:

—Taata'ítyij i tuíxuj jimi taatá' tyej tyij hua' tzajta' utyájrutyej.

¹³Aj pu'ij i Jesús huo'ta', mati'ij mij iiráacij i tyiyáaru' i maj tzajta' séjria'ca'aj a'íjci i tyéviij, aj mu mij i tuíxuj tzajta' utyájrurpij. Majta i tuíxuj a'yaa mu ará'axcaa a'chu hua'puaj ví'ra'aj, a'íi mu mij jo'huáchajraa a'ájna pujmua' jo'tij ja'ancátyee, aj mu mij ufvátzij majta je'en jáata' atyáavatzij a'áa mu mij néijmi'i atyájcuii.

¹⁴Majta a'íimaj i maj hua'cha'íica'aj i tuíxuj a'íi mu tyu'tátziin, mati'ij mij jó'ju' maj tyojo'taxáj i chájta', majta a'íijma i maj a ímuáj antacháatimee. Aj mu mij aje'r'é'nyej i tyeítyee mej mij jáamua'reej je'ej ti tyi'táj huaríj. ¹⁵Mati'ij a'áa jo'r'é'nyej jo'tij je'ej jé'eenye'ej i Jesús, aj mu mij a'íj huaséj i tyéviij i tyiyáaru'uj maj tzajta' ú'sejria'ca'aj, a'áa pu jo'tácatyii, capu che' jutimue'racaj, pu'ríj tyámua' éenya'ca'aj a'íjna i tyéviij. Jéehua mu i tyeítyee tyu'tátziin, ¹⁶majta a'íimaj i maj jaaséj je'ej ti tyi'táj huaríj, néijmi'i mu huo'té'exaa i tyeítyee je'ej ti tyáaruuj i tyéviij i tyiyáaru'uj maj tzajta' séjria'ca'aj, ajta je'ej ti tyi'táj huó'ruuj i tuíxuj. ¹⁷Aj mu mij huatyóohuij i tyeítyee maj jaatáhuaviij i Jesús ti jó'ra'nyij a'ájna.

¹⁸Tí'ij i Jesús atyájraa i báarcuj jítze, a'íjna i tyéviij tyiyáaru' maj tzajta' séjria'ca'aj, a'íi pu a'yan tyaatáhuaviiri' a'íjci i Jesús ti jaatá'an ti jamuán jó'm'e'en. ¹⁹Ajta i Jesús capu jaatá', sulu a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Áricuj jó'ra' jo'paj ja'chej hua' jamuán a'ihuáamua', pajta je'en néijmi'i huo'té'exaatye'en je'ej ti muáaruuj i tavástará', ajta je'ej ti tyimuá'ancu'vaxij.

²⁰Aj pu'lij jó'raa i a'tfj, ajta je'en huatyóochej ti huo'té'exaatye'en i maj a'áa jo'cháatimee a'ájna ti a'yan tya'rájtyapuaj tijn Tamuáamuata' ti Chájta'najmee, je'ej ti tyi'tfj huáaruuj jimi a'ájna i Jesús, néijmi'i mu i tyeftyee je'ej tyityo'tóomuajtyaca'.

A'ájna i íiti' ti tyí'cui' ajta i yójra' a'fjci i Jairo

(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)

²¹Ti'ij i Jesús huariá'raa i báarcuj jitze a'áa pu ja'rá'aj után jitze pujmua', aj mu mij jéehua i tyeftyee ajtyáxiiriaca', ajta i Jesús a'áa pu jo'tyéechaxij jo'tij jóo'asej i jájtyij. ²²Aj pu'lij síij ará'aj i ti va'cán jin tyi'tyávaaca'aj hua' tyejúuj tzajta', a'yaa pu ántyapuaaca'aj tijn Jairo, ti'ij jaaséj i Jesús aj pu'lij tyítunutaca' a chóota' jo'tij jo'tyéjvee, ²³jéehua pu a'yan tyaatáhuaviiri' tijn:

—Nyiyóoj pu á'me'rej, mujo'té'yi'ij pata'aj ja'ajtamuarie'en ta'aj huarúj, ajta je'en júurij já'ra'nyij.

²⁴Jesús pu'lij jamuán ujó'mej, majta jéehua i tyeftyee ujó'ju' hua' jamuán tyámua' mu mij tyityóotajchaca'aj. ²⁵Ajta hua' tzajta' i tyeftyee íiti' ti tyí'cui' pu ajo'tyávaaca'aj, pu'rj tamuáamuata' japuan hua'puaj nyinyi'ra'aj á'tyeevi'ca'aj ti tyí'cui', a'náj tina'aj pu anámu'i'yaca'aj i xúure'ej. ²⁶Jéehua pu jajpuéjtzica'aj a'fjci jime' ti arí jéehua huóo'ijta'ca' i maj tyí'hua'tacaa jimi, pu'rj ij néijmi'i tyaja'huóorieeca'aj, ajta capu tyi'tfj jarújtye'. Sulu a'yaa pu'uj jéetze' tyi'ijcuí'nyaca'. ²⁷Ti'ij tyú'namuajri' je'ej ti tyi'tfj huáaruuj i Jesús, a'ájna íiti' pu hua'huarita' i tyeftyee aje're'nyéej ti'quij ja'ajtamuariej i máancajra'an i Jesús. ²⁸Ji'nye a'yaa pu tyí'mua'ajcaa tijn: “A'fj nu jin tyámua' rinyij tipua'aj nya'ajtamuarie'en máancajra'an.” ²⁹Ti'ij a'yan huarfj aj pu'lij huatyápua'riaca' i ti anámu'i'yaca'aj i xúure'ej, ajta a'yan jaata'aj i tzajta' ti arí tyámua' huarfj. ³⁰Jesús pu jáamua'reeri' ti a'tfj tyú'huaaj ti tyí'cui', aj pu'lij pu ájvej huo'séerajraa i tyeftyee, ajta je'en a'yan tyu'ta'íhuo' tijn:

—¿A'tanyfj na'ajtamuariej i nyamáancaj jitze?

³¹A'íimaj i maj jamuán huacfj mu a'yan tyaaté'exaa tijn:

—Muáaj paj hua'sej maj jéehua i tyeftyee mua'tajche, pajta a'yan tyí'íhuo' tijn: “¿A'tanyfj na'ajtamuariej?”

³²Ajta i Jesús pu huo'séerajyi'caa i maj a'áa jo'váatima'caa, ti'ij jaaséj a'tfj ti ja'ajtamuariej. ³³Aj pu'lij i íiti' tyu'tátziin ajta tyóovivesima'aj, ji'nye jamua'reeriaca'aj tyi'tfj ti je'ej jáaruuj, aj pu'lij ajtyáxiiriaca' jo'tij jo'tyéjvee i Jesús ti'quij jimi tyítunutaca', ajta je'en néijmi'i jaaté'exaa tzáahuatyí'ra'aj jime'. ³⁴Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijn:

—Nyiyóoj, a'íj paj jin tyámua' huaríj i paj tyá'antzaahuaj. Áricuj axáahuaj jó'ra' che' tyámua' mua'axcaj i paj períj huarúj.

³⁵Óoche' pu tyi'tyaxáatasima'caj i Jesús, mati'íj séecan ará'aj a'áa maj ja'chej a'íjci jamuán i ti va'cán jin tyi'tyéjvee i hua' tyeyúuj tzajta', a'yaa mu mij tyaaté'exaa i yo'puáara'an i ti tyí'cui' tíjin:

—Pu'ríj huamu' a'yóoj. ¿Ji'nye pej pij pooj tyá'itzaaj mu maestro?

³⁶Ajta i Jesús, capu hua'antzaahuaj a'íimaj, a'yaa pu'ij tyaaté'exaa i yo'puáara'an tíjin:

—Capáj tyí'tziinye'ej, a'íi pu'uj juxie've' paj tyá'antzaahuatye'en.

³⁷Ajta quee a'tíj huatá' mej mij jamuán ujó'ju', sulu a'íj pu'uj i Pedro, ajta i Santiago, ajta a'íjci i Juan, i ti ihuáaria'ra' pué'een i Santiago. ³⁸Mati'íj a'áa ja'rá'aj jo'tij ja'chej i yo'puáara'an a'íjci i ti huamu', jéehua mu i tyeétyee huaséj i maj ca'nyiin jin tyóoyiinyisime'ej, ³⁹aj pu'ij utyájrurij uchi'táj ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tíjin:

—¿Ji'nye mej mij je'ej uhuatyáhuaasij siajta jéehua juyiin? Capu mu'ichij mu pá'rí'íj, sulu tyácusij pu'uj.

⁴⁰Aj mu mij i tyeétyee jaatya'atzájraa a'íjci i Jesús, ajta a'íi pu néijmi'caa iirá'ityaca', aj pu'ij a'íjna jo'v'ítij i táatajra' ajta i náanajra' ajta a'íjma i maj jamuán huajú'ca'aj, aj pu'ij a'uún jo'tyájrurij jo'tij je'raca'tyii a'íjna i pá'rí'íj. ⁴¹Ti'quij jajví' i muáca'ra'an jitze ajta je'en a'yan tyaatajé tíjin:

—Taliita, cuumi —a'íjna i nyúucarij, Taliita cuumi, a'yaa pu huatóomua'aj tíjin: Pá'rí'íj, muéetzij nu a'yan tyí'mua'ixaatye', ájchesij.

⁴²Aj pu'ij ájchej i pá'rí'íj, ti tamuáamuata' japuan hua'puaj nyinyi'ra'aj jájcha'íica'aj ajta je'en huatyóochej ti ajo'cha'canye'en. Majta a'íimaj i tyeétyee jéehua mu je'ej tyo'taséj. ⁴³Ajta i Jesús jéehua pu huo'ta'íj maj quee a'tíj ixaatye'ej, ajta je'en tyu'ta'íjtaca' mej mij tyáacue'tyey a'íjci i pá'rí'íj.

Jesús Nazaret ti já'ma'can

(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

6 ¹Aj pu'ij i Jesús jó'raa jo'tij jo'vé'sej, majta jamuán a'íimaj i maj jamuán huacíj. ²Ti'íj atyojo're'nyey a'ájna xicáara' i maj jitzán juso'pii, aj pu'ij huatyóochej ti tyihuó'mua'tyey jo'maj jóosi'rii. Jéehua mu tyeétyee jáanamujari' a'íjci i Jesús, aj mu mij je'ej tyo'taséj majta je'en a'yan tyuú'ihuo'raca'aj tíjin:

—¿Jo'quíj yo'rí'rej a'mújna i nyúucarij? ¿Jo'quíj ye'tyá' i ti'íj huápu'íj tyojó'itej, ajta jaayí'tin ti tyi'tíj tyámua' tyu'taséjre?

³¿Nyiquee a'íin pué'een i ti tyí'si'chacaa, yójra' i Maríia, majta a'íin ihuáamuamua' pué'een i Jacobo, i José, i Judas, ajta a'íjna i Simón?

¿Nyi mequee a'íimaj majta i ihuáamua'mua' i maj úuca, tajamuán yéchej?

A'íj mu jin quee jimi tyá'tzaahuatya'ca'aj. ⁴Ajta i Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Jo'tij na'aj mu tyá'mua' yó'sej a'íjci i ti jaxaj i nyúucaria'ra' i Dios, majta i maj a'áa jo'cháatimee jo'tij ja'chej, majta i maj jamuán aja'chej, camu naa yó'sej a'íimaj.

⁵A'íj pu jin quee i Jesús jéehua tyu'muáriej a'ájna, séecan pu avá'muarie'xij i tyeítsee, ajta tyihuó'huaa. ⁶Ajta je'ej pua'aj tyóomua'ajcaj ji'nye camu i tyeítsee jimi tyá'tzaahuatya'ca'aj.

Jesús pu huo'ta'ítyaca' a'íjma i maj jamuán huacáj mej mij jaariá'xaj i Dios nyuuccaj

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

A'áa pu i Jesús véjri' jo'chá'canya'aj, tyihua'mua'tyáaj. ⁷Aj pu'ij huo'tajé a'íjma i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, ti'quij hua'ré'ityixij tyahua'puaj ma'can, ajta huo'ta'íj mej mij huo'tamuáritye'en i tyiyáaru'uj i maj hua' tzajta' séejre' i tyeítsee.

⁸A'yaa pu tyihuo'ta'íj maj quee tyi'tíj a'aj i maj jin huatyóohuiire'en i juyéj jitze, sulu maj a'íj mana'aj antychóoj i tyáxu'uj. Capu juxié'va'ca'aj maj tyo'ca'íne'ej nusu maj túmii antyi'á'aj. ⁹A'yaa pu tyihuo'ta'íj maj ajtóoca'queetya'xi'in, ajta capu huo'ta' maj hua'puácaa tye'entycáanarij. ¹⁰A'yaa pu tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Siatí'ij mua'aj chi'táj u'tyájrutej, a'áa xu jo'tyá'itzeere'en a'chu siaj á'tyeeren a'ájna a chájta'. ¹¹Ajta tipua'aj majá'hua' mequee jamuaja'tá'care'en siaj utyájrutej, nusu mequee já'muanamuajracuj, xii'ráciiinyij siajta jaatáca'tzij i juca'quéj ta'aj ij cáaxij i chuéj, a'yaa mu a'íimaj tyá'mua'reeren maj ootyá'itzee i Dios jimi.

¹²Mati'ij mij eerácij a'íimaj i maj jamuán huacáj, mej mij huo'ré'ixaatye'en i tyeítsee maj tyá'antzaahuatye'en i Dios jimi.

¹³Jéehua mu hue'rál'ityaca' i tyiyáaru'uj maj hua' tzajta' séjria'ca'aj i tyeítsee, majta jéehua tyihuó'huaa i maj tyí'cucui'ca'aj a'íj mu hua'vá'huaatya'xij i aséityij i hua' mu'úutze'.

Mati'ij jaajé'caj a'íjci i Juan i ti huá'íiraca'aj

(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

¹⁴Ajta a'íjna i tajtúhuan i ti a'yan ántyapuaaj tijin Herodes, a'íi pu tyú'mua'reeri' je'ej ti tyí'muarie'ca'aj Jesús, ji'nye pu'ríj néijmi'que' mua'reeri'huaca'aj. Séecan mu a'yan tyí'xajtaca'aj tijin:

—A'íjna i Juan i ti huá'íiraca'aj a'íi pu huatájuuriaca', a'íj pu jin jaayí'tin ti a'yan tyí'muarie'ej.

¹⁵Majta séecan a'yan tyí'xajtaca'aj tijin:

—A'íi pu a'íin pué'een i Elías i Dios nyuuccaj ti xajtaca'aj.

Majtáhua'aj séecan a'yan tijin:

—A'íi pu a'íin pu'éleen i ti tyí'xaj i Dios jitze ma'can, a'yájna mati'íj i maj ará'tyeej tyí'xajtaca'aj.

¹⁶Ti'íj i Herodes a'yan tyú'namuajri', a'yaa pu tyu'taxájtaca' tijin:

—A'íi pu a'íin pu'éleen i Juan. Nyáaj nu jaata'íjtaca' maj jil'ijvéjchej i mu'úura' ajta íjij arí huatájuuriaca'.

¹⁷A'íi pu i Herodes jaata'íjtaca' maj ja'náji'que'en majta je'en je'tyáanaj a'íjci i Juan, ajta i íiti' ti a'yan ántyapuaaca'aj tijin Herodías, a'íi pu íira'ra'an pu'éleenye'ej i Felipe ti ihuáaria'ra' pu'éleenye'ej a'íjci i Herodes, a'íi pu'íj i Herodes ja'ancuré'vi'tij a'íjci i íitaj i Felipe ti jatyévi'tinya'aj. ¹⁸A'íj pu jin i Juan a'yan tyaaté'exaatya'ca'aj a'íjci i Herodes tijin:

—Capu a'yan tyi'tyéevijtij paj jatyévi'tinye'en mua' ihuáara' ti jatyévi'tinya'aj.

¹⁹Herodías pu jájcha'íiria'ca'aj a'íjci i Juan, a'íj pu jin jaje'catamu'ca'aj, ajta quee pújooriajva'aj, ²⁰jil'nye Herodes pu jatziinya'ca'aj, a'íi pu jamua'reeriaca'aj ti tyámua' tyí'tyevistaca'aj i Juan, ajta quee tyi'tíj jin á'tizeeria'ca'aj, a'íj pu jin jacha'íica'aj. Tyij ajta quee je'ej jájtyoove'ej je'ej ti huárinyij ti'íjta janamuajraj, Herodes pu tyámua' naa tyá'namuajraca'aj a'íjci i Juan. ²¹Ti'íj tya'ráaj a'ájna xicáara' a'náj ti ma'can i Herodes, jéehua pu tyeítyee huatá'inyej, mati'íj mana'aj i maj tyí'íjta, ajta i tyeítyee i maj va'cán jin tyityetyúu'pu' majta i maj jéehua juxie've' a'áa maj huacháatimee a Galileea. ²²A'íjna i yójra' i Herodías, a'íi pu utyájrurij u chi'táj ti'íj tyu'tyéeye'en jo'maj tyajá'cua'ajcaa, jéehua pu ja'ránajchaca' a'íjci i Herodes ti'íj tyu'tyéenyej, ajta a'íjma i maj jamuán tyí'cua'ajcaa, aj pu'íj i tajtúhuan a'yan tyaaté'exaa i íitaj tijin:

—Naatáhuavij tyi'tíj paj je'ej tyí'xie've', nyáaj nu muaatá'sij.

²³Jéehua pu a'yan tyéé'ixaaj ti jaatá'sij tyi'tíj ti jaatáhuaviiraj, ajta quee je'ej rinyij tipua'aj jaatáhuavij jé'ta' jo'tij a'íin tyihuajá'íjtye'. ²⁴Aj pu'íj iirájraa a'íjna i íiti', ti'íj ij a'yan tyaata'íhuo'ri' i junáanaj tijin:

—¿Tyi'tanyí nyaatáhuavij?

Aj pu'íj i náanajra' a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Huatáhuaviiri' i mu'úura' a'íjci i Juan i ti huá'íiraca'aj.

²⁵Aj pu'íj ajtáhua'aj jiye'tzín utyájrurij i íiti' jo'tij je'rácatyii i tajtúhuan, ti'quij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'yaa nu tyá'xie've' paj naatí'tye'en túxa'aj jitze i mu'úura' i Juan i ti huá'íiraca'aj.

²⁶Aj pu'íj i tajtúhuan jéehua huatóoxaamujrityej, ajta arí a'yan tyu'taxájtaca' ti a'yan rinyij meeséeracaj a'íimaj i ti huo'tá'inyej, a'íj pu jin ja'rá'astee i junyúuca. ²⁷Ti'quij séej i xantáaru' huata'ítyaca' ti'íj jaajé'caj ajta je'en u uyo'ta'ítyej i mu'úura' i Juan. Aj pu'íj i xantáaru' ujó'mej jo'tij je'tyánami' i Juan, ti'quij jil'ijvéjchaca' i

mu'úura' ²⁸ ajta je'en uya'rájtii i túxa'aj jítze. A'íi pu'ij a'íj huati'ij i yójra' i Herodías; tí'ij ta'ij a'íin ayoo'í'tyej i junáanaj.

²⁹ Mati'ij a'íimaj i maj Juan jamuán huac'í'ca'aj jáamua'reeri', a'íi mu ajo'r'é'nyej mej mij yo'chueenyij i mui'chij, majta je'en ja'vá'naj.

Jesús pu tyihuo'cue'ej i maj anxí ví'ra'aj ará'asej

(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

³⁰ Tí'ij a'yan tyu'ríj, i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'íi mu tyúusiij jo'tíj jo'tyávaaca'aj i Jesús, mati'ij mij néijmli' jaaté'exaa je'ej maj tyi'tíj huáruuj ajta je'ej maj tyihuo'mua'tyej.

³¹ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Musio'té'yi'ij, tyiche' tajíimua'aj huátaso'pe'en majá'hua' jo'tij quee ja' a'tíj.

Ji'nye jéehua mu i tye'ityee ajo'r'é'nyinyiica'aj jo'tij jo'tyávaaca'aj i Jesús, majta jo'cí'ca'aj mamue'tíj i tye'ityee, capu ij i'riitaca'aj maj tyú'cua'nyij a'íjma jamuán i maj jamuán huac'íj. ³² Ajta i Jesús majta i maj jamuán huac'íj a'íi mu jo'cíj i báarcuj jítze, mati'ij mij a'áa ja'rá'aj jo'tij quee ja' a'tíj. ³³ Majta mue'tíj mu huo'séj mati'ij jo'cíj, majta je'en huo'muájtയാca', a'íj mu jin jui'icán ajo'r'é'nyaxij jo'tij na'aj maj huacháatimee, a'íi mu mij anaquéej a'áa ja'rá'aj jo'maj ja'ra'íixajche'.

³⁴ Tí'ij i Jesús eetáraj i báarcuj jítze, jéehua pu i tye'ityee huaséj, tí'ij ij huatóoxaamujri, ji'nye a'yaa mu huasé'rihua'aj mati'ij cánya'xii tiquee a'tíj huá'siiria'ca'aj, aj pu'ij huatyóochej ti jéehua tyihuo'mua'tyej.

³⁵ Tí'ij huatyé'chumua'riaca', a'íi mu i maj jamuán huac'íj aje'r'é'nyej mati'ij mij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Pu'ríj huachúmua', ajta quee a'tíj ya' ja'chej iiye'ej véjri'.

³⁶ Hua'r'é'ityixi' mu tye'ityee, mej mij jo'cíxi'in jo'maj jo'cháatimee ajta mej mij tyi'tíj huánanan i maj jáacua'nyij.

³⁷ Ajta i Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Mua'aj setyihuo'cue'tyej.

A'yaa mu a'íimaj tyityaatanyúj tijin:

—¿Nyi a'yan petyá'xie've' tyaj ujó'ju' tyajta je'en a'yan tyeetyáxijtye'en i túmii a'chu ti jumue'tíj hua'puaj anxityej xicáj jítze tyej tyij i páan huánanan tyej tyij tyihuo'cue'tyej?

³⁸ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Séricuj xáahuo. ¿A'chunyéj pua'mácan mua'aj séjcha'ij i páan?

Mati'ij jáamua'reeri', a'yaa mu mij tyaaté'exaa tijin:

—Anxívij i páan majta hua'puaj i hue'tyé.

³⁹ Aj pu'ij huo'ta'íjtaca' maj oorá'sej i tye'ityee metyamue'tijma'aj a'ájna i jo'tij jo'tu'pij, ⁴⁰ a'yaa mu mij tyityo'rá'saca', séecan anxityej mu ara'ástima'aj, majta séecan huá'puatyej japuan tamuáamuata' mu ara'ástima'aj. ⁴¹ A'íi pu'ij Jesús ja'ancurái'puj i páan ti anxívij ajta i hue'tyé i maj hua'puaj, jútye' pu'ij jo'nyéerij ti'quij tyaatatyójtzi'rej

i Dios, ajta je'en ja'antyítaaraxij i páan, ti'quij huo'rái'pu'uj a'íjma i maj jamuán huacíj mej mij a'íimaj huo'rái'pu'tye'en i tyeítyee. A'íj pu ajta huo'rái'íj i hue'tyée. ⁴²Néijmi'i mu tyú'cuaa i tyeítyee, majta tyámua' naa tyityaatajúj'xaj, ⁴³aj mu mij a'íimaj i maj jamuán huacíj jaariásii i páan ti avá'ítzee majta i hue'tyée, tamuáamuata' japuan hua'puaj sicii mu mij tya'vá'jistej. ⁴⁴Majta i tyétyacaa i maj tyú'cuaa, a'yaa mu ará'axcaa a'chu anxí ví'ra'aj.

Jesús pu aja'vá'ma'ca'aj i jájtyij japua

(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

⁴⁵Ti'íj a'yan tyu'ríj, Jesús pu huo'ta'íj a'íjma i maj jamuán huacíj maj atyáciiney i báarcuj jitze mej mij a'íimaj anaquéej antáciiney után jitze pujmua', a ti a'yan tyaja'rájtyapua j tijn Betsaida, ajta i Jesús a'áa pu ajo'tyá'ítzee ti'íj hua're'ítyixi'ín i tyeítyee. ⁴⁶Ti'íj hua're'ítyixi'íj, aj pu'íj i jiríj jitze antyíraa ti'íj huatyényuunyij i Dios jimi. ⁴⁷Ti'íj huaré'chuixariaca', a'áa mu meríj jé'ta' joojú'ca'aj i jájtyij japua i báarcuj jitze mua'ráatya'aj. Ajta i Jesús pu jusíj ajo'tácatyíi i jiríj japua, ⁴⁸aj pu'íj huo'séj ti hua'tyesi'huaritya'ca'aj i maj huaju'caj i jájtyij japua, ji'nye a pu ja'va'aacaca'aj. Ti'íj tapuá'risima'caj, Jesús pu aje're'nyej a'ájna jo'maj joojú'ca'aj i báarcuj jitze, a'áa pu ja'vá'ma'ca'aj i jájtyij japua, pu'ríj tin hua'náje'yitye'sima'aj. ⁴⁹Mati'íj a'íimaj jaaséj ti jájtyij japua aja'vá'ma'ca'aj, a'yaa mu tyu'muá'aj ti nyájan pue'ényee'ej, aj mu mij huatyejíhuajra, ⁵⁰ji'nye néijmi'i mu jaaséj majta tyámua' tyu'tátziin. Aj pu'íj i Jesús a'yan tyihuo'té'exaa j tijn:

—Xaatyáapua'rij. Nyáaj nu a'ín pué'een, caxu tyí'tziinye'ej.

⁵¹Ti'íj atyájraa i báarcuj jitze, aj pu'íj huatyápuariaca' i ti huá'aacaca'aj, aj mu mij je'ej tyo'taséj, ⁵²ji'nye capu je'ej huá'miteerastya'ca'aj je'ej ti huaríj ti'íj jaatámui'rej i páan, ji'nye jujíimua'aj mu tyóonaamuaj i jutzájta'.

Jesús pu tyihuo'huaa a'íjma i maj tyí'cucui'ca'aj a'ájna a Genesaret

(Mt. 14:34-36)

⁵³Mati'íj antacíj i jájtyij japua, a'áa mu mij ja'rá'aj a ti a'yan tyaja'rájtyapua j tijn Genesaret, a'áa mu ye'riá'tapej i báarcuj jo'tij ja'va'ástimee i jájtyij. ⁵⁴Mati'íj eetacíj i báarcuj jitze, jiye'tzín mu i tyeítyee jaamua'aj a'íjci i Jesús. ⁵⁵A'íj mu jin jiye'tzín ootyáhuachaca' mej mij hua'ria'tixij i utáatzij japua i maj tyí'cucui' a'ájna jo'tij jo'tyávaaca'aj i Jesús. ⁵⁶Ajta jo'tij na'aj ti jo're'nyinyiica'aj, ti chájta'najmee ti c'le'en na'ríj ti viváajma'aj, a'áa mu huojo'ráatzajyi'caa i cáayej jitze, aj mu mij jahuaviiraca'aj ti huo'tá'an maj ja'ajtamuárie'en i máancajra'an jitze, ajta néijmi'i i maj ja'ajtamuárie'xij a'íi mu huarúj.

A'íjna i ti je'ej pua'aj joorej tzajta' i tyévíj

(Mt. 15:1-20)

7 ¹Aj mu mij i fariseos ajtyáxiiriaca' i Jesús jimi, majta séecan hua' jamuán i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'íjta a'áa maj ja'ráacij a Jerusalén. ²Mati'íj a'íimaj huo'séj a'íjma i maj Jesús jamuán huacíj maj quee anomuéetya'xi'íj mati'íjta tyí'cua'ajcaj, a'yájna mati'íj tyeeeyí'tihua'aj i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'íi mu mij je'ej pua'aj tyihuá'xajtaca'aj. ³(Ji'nye a'íimaj i fariseos majta i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'íi mu a'yan tyityaajú'ca'aj je'ej maj i hua' huásimua' tyéejyi'raca'aj, maj anaquéej anomuéetya'xi'in mati'íjta tyí'cua'ajcaj. ⁴Ajta tipua'aj umetyojo'vá'nanan, camu tyí'cua'nyij tipua'aj mequee anaquéej anóomuejtye'en. Majtáhua'aj séecan mu'caa tyí'ijyi'raj, metyí'jo'sica'aj i váasuj i maj jitzán ya'caa, majta i xá'rij, majta i tyúu'utaatzij.) ⁵A'íj mu jin i fariseos, majta i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'íjta, a'íi mu a'yan tyaata'íhuo'ri' a'íjci i Jesús tijin:

—¿Ji'nye mej mij quee ja'astej i tahuásimua' yi'ráj i maj ajamuán huaci'íj, sulu a'yaa mu ricij maj xána'visi' tyí'cua'caa i jumuáca' jime'?

⁶Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Xá'pui' pu tyu'taxájtaca' i Isaías i ti tyí'xajtaca'aj i Dios jitze ma'can, sij mua'aj quee tyámua' een i jutzájta', tí'ij a'yan tyo'tyéyu'xaca' tijin:

A'íj mu jin i tyeftye naatyátzaahuatyej
maj tyámua' naa tyí'nyaxaj,
ajta i hua'xiéjnyu'caa
capu yevéjri' séejre' nye jimi.

⁷Capu tyi'tíj huíire' tipua'aj manaatyáanajche:

ajta i maj huá'mua'tyej jujíimua'aj mu jájtyo i jutzájta'.

⁸Ji'nye mua'aj xu seríj yo'huá'xij je'ej ti i Dios tyu'ta'íjtaca' sij sij a'yan huárinyij je'ej maj i tyeftye tyá'xie've'.

⁹A'yaa pu ajta tyihuo'té'exaaj tijin:

—Ajta sij sij a'íjci jéetze' ará'astej i juyi'ráj, mua'aj xu quee ja'astej je'ej ti i Dios tyu'ta'íjtaca'. ¹⁰Ji'nye a'yaa pu tyu'taxájtaca' i Moisés tijin: “Tzáahuatyí'ra'aj paj jimi tyí'cha'íj a' táataj pajta a' náanaj”, ajta a'yan tijin: “Siata'aj jaajé'caj a'íjci i ti je'ej pua'aj tyá'xaj i jutáataj na'ríj i junáanaj”. ¹¹Sijta mua'aj a'yaa xu tyi'tá'caa ti a'tíj a'yan tyihuo'té'exaatye'en i juhuásimua' yee Corbán (a'yaa pu huatóomua'aj a'íjna i nyúucarij tijin mu'vejrij pu pué'een), ¹²sijta a'yan tyí'xaj tijin tipua'aj a'tíj a'yan tyihuo'té'exaatye'en, tiquee che' jitzán juxie've' tí'ij huo'tyáhuíire'en i juhuásimua'. ¹³A'íj xu jin mua'aj yó'hua'naj i nyúucaria'ra' i Dios a'íjci jime' i ja'muaye'raj sijta je'en séecan a'yan cha'taj siana'aj tyí'mua'tyej. Sijta séecan tyi'tíj jin a'yan jéehua ricij.

¹⁴Aj pu'lij i Jesús huo'tajé i tye'ityee, ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Néijmi'i sianáanamuj, siajta yo'itéej xá'ra'nyij: ¹⁵Tyi'táj tina'aj ti jéjre' ma'can capu je'ej ja'uurej i tyévi. Ajta i ti tzajta' ma'can a'íi pu xaa je'ej pua'aj joorej. ¹⁶A'táj ti iityánamuj che' tyámua' naa tyáanamuj.

¹⁷T'íij i Jesús a'áa huojotyáhuui i tye'ityee aj pu'lij chi'táj jo'tyájruij, aj mu mij i maj jamuán huacáj a'yan tyaata'íhuo'ri' je'ej ti huatóomua'aj a'íjna i nyúucarij ti huó'ixaaaj. ¹⁸Aj pu'lij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—¿Nyi sequée siajta mua'aj yo'itéej? ¿Nyi sequée yó'itej tiquee je'ej joorej i tyévi tyi'táj ti jéjre' ma'can, ¹⁹ji'nye capu tzajta' tyáru'pij i xiéjnyu'caria'ra' jitze, sulu xayáara' pu jitze aráyixaj, ajta je'en iiráamej i chuitiriáara'an jitze?

A'yaa pu'lij tyaataxájtaca' ti néijmi'i tyámua' tyí'een i ti tyí'cue'ri'. ²⁰A'yaa pu ajta tyu'taxájtaca' tijin:

—A'íjna i ti tyévi jitze éejnyinyii, a'íi pu xaa je'ej pua'aj joorej. ²¹Ji'nye tzajta' i tyévi, i xiéjnyu'caria'ra' tzajta', a'úu pu je'rányinyiij i mua'tz'íra'aj ti je'ej pua'aj een, ti ca'nyíjra'aj jatá'caa i tyévi t'íij jaataxié've'en ti séej jamuán huáhuiniyij tiquee jatyévi'tin, t'íij tyu'náhua'an, na'ríij ti tyu'j'é'caj, ²²ti séej jamuán huóoxana'cire'en ti quee jatyévi'tin, ti tyí'nyacua'tzaj, ti je'ej pua'aj rijcaj, nusu ti huá'cuanamuj, ti je'ej pua'aj huojomua'raj, na'ríij ti je'ej pua'aj tyihuá'xajtaj, ajta ti jéehua óotzaahuatye'ej, ajta quee jitzán juxié'va'aj je'ej ti tyihuá'huire' i séecan. ²³Néijmi'i pu a'íjna tzajta' tyeje'rányinyiij ajta je'en je'ej pua'aj joorej i tyévi.

I íiti' ti séej chuéj japua já'ma'can ti ajta tyá'antzaahuaj

(Mt. 15:21-28)

²⁴Aj pu'lij té'ej i Jesús a'áa jo'mej a'ájna a ti a'yan tya'rájtyapuaj tijin Tiro. A'áa pu chi'táj jo'tyájruij, ji'nye capu jaxie'va'ca'aj ti a'táj jáamua'reej ti a'áa jo'tyávaaca'aj, ajta capu huatá'riitariaca' ti huatyóo'avaaj. ²⁵Jiyel'tzín pu íiti' jáamua'reeri' ti séej tyiyó'ca'aj tyiyáaru' ti tzajta' séjria'ca'aj, a'íi pu'lij aje'r'é'nyej ti'quij tyítunutaca' a'ájna jo'tij jo'tyávaaca'aj i Jesús. ²⁶Ajta a'íjna i íiti' capu Israel jitze ajtyáma'cantaca'aj, sulu a'áa pu já'ma'can a ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Sirofenicia. A'íi pu'lij aje'r'é'nyej ti'quij jéehua a'yan tyaatáhuaviiri' a'íjci i Jesús ti jil'rámuarite'en i tyiyáaru' ti tzajta' séjria'ca'aj i yó'jra'. ²⁷Ajta i Jesús a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Tyu'tá' maj anaquéej tyú'cua'nyij i hua'yojmua', ji'nye capu xá'pu' maj huá'ipu'raj i páan i ti'ríij mej mij tzi'c'íij huata'pu'tye'en.

²⁸A'yaa pu tyu'tanyú'j a'íjna i íiti' tijin:

—A'yaa pu tyi'ja'yájna, nyavástara', ajta a'íjna i páan ti tye'nyíj i maj ja'cájhua'naj i ti'ríij a'íi mu jacua'nyij i tzi'c'íij.

²⁹ Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'íjci jime' je'ej paj tyu'taxájtaca', áricuj axáahuaj jó'ra'. Pu'ríj iirájraa i tyiyáaru' ti tzajta' séjria'ca'aj a'yóoj.

³⁰ Ti'íj i íiti' a'áa ja'rá'aj a juchéj, a'íi pu jaaséj i juyój ti anjo'ojca'tyii i utáatzij japua, ajta i tyiyáaru' arí iirára'ajcaa i ti tzajta' séjria'ca'aj.

Jesús pu séej tyú'huaaj tiquee iityánamuaj ajta ti quee tyo'ríi'rej

³¹ Ajtáhua'aj pu eerájraa i Jesús a'ájna a Tiro, a'áa pu huatyéenyey a Sidón a'ájna a ti a'yan tya'rájtyapuaj tijin Tamuáamuata' ti a'chájta'tajmee, ti'quij a'áa ja'rá'aj i jájtyij ti já'ajmua a ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Galileea. ³² A'áa mu mij séej ayóotuiiri' i ti quee iityánamuaj ajta quee tyo'ríi'ria'ca'aj, aj mu mij jaatáhuaviiri' a'íjci i Jesús ti japuan rámejca'aj a'íjci i ti tyí'cui'. ³³ Aj pu'ij i Jesús je'ráavi'tij a'ájna a tyeítyee tzajta', ti'quij juxityéj urújtya'xij i naxiéeta' ajta ju'frique' ja'antyiméjri' i nyanuríara' jitze. ³⁴ Aj pu'ij jútye' jó'nyeeria'ca', ajta ucayáatiraa aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i tyáataj tijin:

—¡Efatá! (A'íjna i nyúucarij, a'yaa pu huatóomua'aj tijin: “Antá'cuunaj”).

³⁵ Aj pu'ij huarúj i ti tyí'cui'ca'aj, ti'quij ityanamuáaraj ja'raa, ajta huatái'riitariaca' ti tyámua' naa tyu'taxáj. ³⁶ Jesús pu a'yan tyihuo'ta'íj maj quee a'tíj ixaaty'e'ej, ajta camu a'yan huaríj je'ej ti tyihuo'ta'íj, sulu jéetze' mu huo'r'é'ixaa. ³⁷ Néijmi'i mu je'ej tyityo'tóomuajtyaca', a'yaa mu mij tyí'xajtaca'aj tijin:

—Néijmi'i pu tyámua' tyí'uurej. A'íi pu jaayí'tin ti tyihuó'huaaty'e'en mej mij ityanamuáaraj muá'ra'nyij i nácuixie'ej, ajta mej mij tyu'taxáj i maj quee tyo'ríi'réejme.

Jesús pu tyihuo'cue'ej a'íjima i maj muáacuaj ví'ra'aj ará'asej

(Mt. 15:32-39)

8 ¹ Ti'íj ooj i Jesús a'áa jo'tyávaaca'aj a'ájna a Galileea, jéehua mu tyeítyee tyúusiij, majta quee tyi'tíj tyícha'íica'aj maj jáacua'nyij, Jesús pu'ij huo'tajé a'íjima i maj jamuán huacíj ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

² —Nyényaxaamujritye' hua' jimi mu tyeítyee, ji'nye mu'ríj huéicaj xicáj á'tyeej maj nyaj jamuán yahuatyú'uj majta quee tyi'tíj tyícha'íj maj jáacua'nyij. ³ Ajta tipua'aj nyahua'r'é'ityixi'in mej mij jó'ciinyej i juchéj mequee xu tyu'cuá'an, camu tyo'táviicue'raj i juyéj japua, ji'nye séecan mu imuáj curiá'cixij.

⁴ A'yaa mu mij tyityaatanyúj i maj jamuán huacíj tijin:

—¿Ji'nye tyíi'rij tyaj tyihuó'cue'tyey a'yájna jo'tíj quee a'tíj ja'chej?

⁵ Jesús pu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿A'chunyéj mua'aj pua'mácan xaaí'pu'sij i páan?

Mati'ij mij a'yan tyaaté'exaa tijn:

—Arahua'puácaa.

⁶Aj pu'ij jaata'íjtaca' maj oorá'sej i tyeétyee a chóota', ti'quij ja'ancurái'puj i páan ti aráahua'puaj ará'asej, ajta ti'ij tyaatatyóotzi'ria'aj i Dios, aj pu'ij ja'antyítaaraxij, ajta je'en huo'ríi'pui'tyej i maj jamuán huac'íj, mej mij a'íimaj huo'ríi'pui'tye'en i tyeétyee, a'yaa mu mij a'íjna jin huar'íj. ⁷Majta mu je'cácaa i hue'tyéé tyí'cha'iica'aj, Jesús pu ajta a'íjna jin tyaatatyójtzi'rej i Dios, ajta je'en huo'ta'íj maj huo'ríi'tye'en i tyeétyee. ⁸Néijmi'i mu tyú'cuua majta tyámua' tyityaataju'xaj, majta je'en aráahua'puaj sicii jitze tya'vá'jistyaxij a'íjci jime' i páan ti avá'ítzee i ti antyítaarixij. ⁹Majta i maj tyú'cuua, muáacuaj ví'ra'aj mu a'chu ará'axcaa. Aj pu'ij Jesús hua'rél'ityixij i tyeétyee, ¹⁰ajta je'en i báarcuj jitze atyájraa hua' jamuán i maj jamuán huac'íj, mati'ij mij jo'c'íj a'ájna a ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijn Dalmanuta.

A'íimaj i fariseos mu jaatáhuaviiri' ti i Jesús huo'taséjratye'en i maj jin je'ej tyo'taséj

(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

¹¹A'íimaj maj mu i fariseos aje'r'é'nyej mati'ij mij huatyóohuij maj tye'e'íhuo' a'íjci i Jesús. Ajta mej mij tyi't'íj jin ja'antyimu'é'tin, a'yaa mu tyaatáhuaviiri' ti tyi't'íj huo'taséjratye'en i maj jin je'ej tyo'taséj mej mij jáamua'reej ti i Dios jimi jo'vé'mej. ¹²Aj pu'ij i Jesús tyámua' naa tyo'cayáatiraa ti'quij a'yan tyu'taxájtaca' tijn:

—¿Ji'nye mej mij a'íimaj i tyeétyee a'yan tyí'nyahuavii nyaj tyi't'íj huo'taséjratye'en i maj jin je'ej tyo'taséj?

—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyí'ra'aj jime' nyaj quee tyi't'íj jamuaataséjratye'sij.

¹³Aj pu'ij ahuojoohuá'xij i tyeétyee, ti'quij ajtáhua'aj atyájraa i báarcuj jitze aj mu mij antac'íj után jitze pujmua'.

A'íjna i huá'nyuucaa i fariseos i maj jin huá'cuanamuaj i tyeétyee

(Mt. 16:5-12)

¹⁴Majta a'íimaj i maj jamuán huac'íj i Jesús, a'íi mu yo'huá'xij maj ya'ráai'pui'in i páan maj jáacua'nyij, séej mu'uj i páan hua'í'sima'aj i báarcuj jitze. ¹⁵Jesús pu'ij a'yan tyihuo'ta'íj tijn:

—Cási', tyámua' xu'uj a'íjci jime' i fariseos maj jajnájchi i páan, siajta a'íjci jime' maj jajnájchi i maj Herodes jitze ajtyáma'can.

¹⁶Majta i maj jamuán huac'íj a'yaa mu tyúu'ixaatya'ca'aj maj quee páan tyí'cha'iica'aj.

¹⁷Jesús pu jáamua'reeri' je'ej maj tyúu'ixaatya'ca'aj, a'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaj tijn:

—¿Ji'nye sij a'yan tyí'xaj yee sij quee páan tyícha'ij? ¿Nyi sequée xu yó'itej ca' sequée jamua'reej? ¿Nyi huápui'ij sequée tyi'tj jó'itej? ¹⁸ ¿Nyi xa'va'ji'síjmee sijta quee tyi'tj séej, sijta ajta naxiéjmee sijta quee tyi'tj namuaj? ¿Nyi sequée che' jamua'reej? ¹⁹ Nyati'ij huo'rípu'uj i páan ti anxí'vica'aj a'íjma i tyeítyee i maj anxí v'ra'aj ará'axcaa, ¿a'chunyéj pua'an sicii setya'vá'jistej a'íjci jime' i páan ti avá'itzee?

Aj mu mij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Tamuáamuata' japuan hua'puaj sicii.

²⁰—Arí nyati'ij huo'rípu'uj i páan ti aráahua'puaj ará'axcaa a'íjma i tyeítyee i maj muáacuaj v'ra'aj ará'axcaa, ¿a'chunyéj pua'an sicii setya'vá'jistya'xij a'íjci jime' i ti avá'itzee?

A'yaa mu tyaaté'exaa tijin:

—Aráahua'puaj sicii.

²¹ Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—¿Nyi sequée xu yó'itej?

Jesús pu ta'rácuun tyú'huaaj a'ájna a Betsaida

²² Mati'ij támij a'áa ja'r'áaj a'ájna a Betsaida, aj mu mij ta'rácuun ajoovi'tj i Jesús jimi, mati'ij mij jaatáhuaviiri' ti ja'ajtamuárie'en.

²³ Jesús pu jajví' muáca'ra'an jitze a'íjci i ta'rácuun ti'quij je'ráavi'tj ajéjre' a'ájna jo'tj ja'chajta'. Aj pu'ij ju'frique' ja'rámejra'xij a jíisa', ajta je'en ja'ráamuari'ij ti'quij jaata'íhuo'ri' tipua'aj arí ma'únyeerij

²⁴ Aj pu'ij i ta'rácuun atányeerica', ti'quij a'yan tyu'tanyúj tijin:

—Tyétyaca' nu séej. A'yaa mu huasé'rin cuxáa ciyéj maj pué'een i maj mahuaci'ij.

²⁵ Jesús pu'ij ajtáhua'aj ja'ráamuari'ij a jíisa'an i ta'rácuun, aj pu'ij i tyáati' atányeerica' ti'quij huarúj. Pu'ríj tyámu' naa néijmi'i tyí'sejraca'aj. ²⁶ Aj pu'ij i Jesús jaata'ítyaca' ti'ij jó'ra'nyij i juchéj, ajta a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Capáj utyáru'piche'en a chájta' pej pij a'tj huaté'exaatye'en.

Pedro pu jaataxájtaca' ti i Jesús a'íin pué'een i Ciríistu'

(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

²⁷ Ti'ij a'yan tyu'ríj, a'íjna i Jesús majta i maj jamuán huacíj, a'áa mu jój'u' a'ájna a ti a'yan tyaja'r'ájtyapuaj tijin Cesarea de Filipo. Juyéj jitze mu ajoju'caj, ti'ij i Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' a'íjma i maj jamuán huacíj tijin:

—¿Ji'nye metyí'xaj i tyeítyee a'tanyíj nyaj pué'een?

²⁸ Aj mu mij a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—Séecan mu a'yan tyí'xaj paj muáaj a'íin pué'een i Juan i ti huá'íiraca'aj, majta séecan a'yan tyí'xaj paj a'íin pué'een i Elías, majta séecan a'yan tyí'xaj paj síj a'íin pué'een i ti Dios jitze ma'can tyí'xaj.

²⁹Aj pu'ij a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—Arí mua'aj, ¿ji'nye setyi'xaj a'tanyij nyaj pué'een?

Pedro pu'ij a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—Muáaj paj a'fin pué'een i Ciríistu'.

³⁰Ajta i Jesús pu huo'tá'ijmuejri' maj quee a'tij ixaaty'e'ej.

Jesús pu jaataxájtaca' ti muí'nyij

(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

³¹Jesús pu'ij huatyóochej ti tyihuó'mua'tyej ti i yójra' i Dios jéehua jajpuéetzij ja'mej, majta quee jaxie'va'aj muá'ju'un i huásij, i maj va'cán jin tyityatatyij i tyeýúuj tzajta', majta i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta. A'yaa pu tyihuo'té'exaaj maj jaje'catan, ajta je'en huéecaj xicáj jitze huatájuuritaj. ³²A'yaa pu tyámua' naa tyihuó'ixaaj a'huo'itéerican jime'. Aj pu'ij i Pedro je'ráavi'tij ajta huatyóochej ti jajtyá'xi'in. ³³Ajta i Jesús pu juhuárita' cacháacajra, huo'séerajraa a'íjma i maj jamuán huacfj, aj pu'ij jajtyá'xij a'íjci i Pedro a'yan tye'ixáaty'e'ej tijin:

—Ajtára' nye jimi, mu paj a'yan tyí'xaj ti'ij i tyiyáaru'. Capáj muáaj a'yan tyí'sej je'ej ti i Dios tyá'xie've', sulu je'ej maj tyá'xie've' i tye'ítyee.

³⁴Aj pu'ij i Jesús huo'tajé a'íjma i maj jamuán huacfj ajta i tye'ítyee, ti'quij a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—Tipua'aj a'tij jaxie'va'aj ti nyaj jamuán jo'cha'canye'en, a'yaa pu tyúuxie've' ti quee a'yan rijcaj je'ej ti jusíij tyá'xie've', sulu che' ja'antyichóoj i jucúruuj nyaj jamuán jo'cha'canye'en. ³⁵Ji'nye a'tij ti tyúutyees'ria'aj ti'ij quee huámui'nyij, a'íi pu yo'riésij i ju júuricamej, ajta i ti huámui'nyij a'íjci jime' ti nyaj jamuán jo'cha'canye'en, nusu ti ja'antzaahuaj i nyúucaria'ra' i Dios, a'íi pu júurij ja'mej jusén jime'. ³⁶¿Tyi'tanyí je'ej tyeetyáhuire'ej i tyévíj tipua'aj néijmi'i huamué'tin i cháanacaj, ajta je'en yó'rieenyij i ju júuricamej? ³⁷Nusu a'yájna ¿a'chúquij tyí'najchitan i tyévíj ti'ij jáahuire'en i júuricama'ra'?

³⁸Ji'nye tipua'aj a'tij nyetyevi'ra' nyéetzij na'ríij a'íjci i nyúucaria'ra' i Dios hua' tzajta' i tye'ítyee i maj quee tyámua' een majta jéehua já'ítzeere', a'yaa pu ajta tyu'tóotyevi'ra'astaj i Yójra' i Dios a'ájna xicáara' ti'ij jitzán yava'cányesij i cháanacaj japua va'cán jin tyi'tyaváaj i Dios jimi, majta jamuán i maj tajapuá tyí'huire'.

Ti'ij i Jesús seequéj éenye'ej huataséjre

(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

9 ¹Jesús pu ajta a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'yaa nu tyajá'mua'ixaaty'e' tzáahuatyí'ra'aj jime' maj séecan i maj yahuatyú'uj iie'ej, a'íi mu quee jaxie've' maj huácui'nyij 'asta mana'aj quee jaaséj ti'ij yatanyéj i Dios ti'ij tyu'ta'íjtaj íyan i cháanacaj japua a'íjci jime' i ti néijmi'i jin putyí'uurej.

Ti'ij i Jesús seequéj éenye'ej huataséjre

(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

²Ti'ij aráseej xicáj tyoomá'caj, Jesús pu a'áan jo'ojnyéj i jiríj japua, a'íjma pu jo'vít'ij a'íjci i Pedro, ajta i Santiago ajta a'íjci i Juan. A'áa pul'ij hua' jíisa' seequéj huatóosejrataca' i Jesús. ³Tyámua' pu naa tyu'tyácuéenariaca' i tyí'caanaria'ra' a'yájna ti'ij quee a'tíj tyee'yí'tin ti cáanarij a'yan tyu'tyájo'sin ti'ij a'yan tyi'cuéenavi'ij já'ra'nyij.

⁴Majta a'íj huaséj i Elías majta a'íjci i Moisés, a'íi mu jamuán tyi'xajtaca'aj a'íjci i Jesús. ⁵Pedro pul'ij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Jesús tijin:

—Maestro, xá'pui' pu naa tyaj yahuatyú'uucay a'yájna. Tyiche' huéicacaa huátaahuaj i ináamuaj, síij ti muéetzij mua' arí ja'mej, ajta síij a'íjci i Moisés ajta síij a'íjci i Elías.

⁶Ji'nye a'íimaj mu tyu'tátziin i maj jamuán, ajta i Pedro capu jamua'reeriaca'aj je'ej ti tyu'taxáj. ⁷Aj pul'ij jéetirij huataséjre ti'quij hua' japua acávi'rixij. Ajta i jéetirij tzajta' pu nyúucarij huatánamuajre ti a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—A'íi pu nyiyóoj pu'éen i nyaj jaxie've', xáanamujri'. ⁸Aj mu mij, mati'ij ajoonyéjnye'riaca', camu che' a'tíj huaséj jamuán, a'íi pu'uj jusíij i Jesús ajo'tyávaaca'aj.

⁹Mati'ij aje'cajú'caj i jiríj jitze, Jesús pu huo'ta'íj maj quee a'tíj ixaaty'e'ej je'ej maj tyi'tíj tyu'séj, 'asta na'aj quee i Dios yójra' huatájuuritaj. ¹⁰A'íj mu jin a'íin mana'aj jamua'reeriaca'aj, tyij majta a'yan tyúu'ihuoraca'aj je'ej ti huatóomua'aj i ti huatájuuritaj. ¹¹A'yaa mu tyaata'íhuo'ri' i Jesús tijin:

—¿Ji'nye mej mij a'yan tyí'xaj i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta ti i Elías anaquéej ya'uvé'nyesij?

¹²Aj pul'ij a'yan tyihuot'é'exaaj tijin:

—A'yaa pu tyi'ja'yájna ti i Elías anaquéej uvé'nyesij, ajta a'íin néijmi'i tyámua' tyí'uuren. ¿Ajta ji'nye ti'ij a'yan tyá'xaj i yu'xarij jitze ti i yójra' i Dios jajpuéetzij ja'mej majta je'en jaatyáxaahuataj?

¹³Ajta nyáaj nu a'yan tyajá'mua'ixaaty'e' ti i Elías arí yatanyéj, majta i tyeítyee a'yaa mu jáaruuj je'ej maj tyaaxié'va'ca'aj, a'yájna ti'ij tyé'yu'si'huaca'aj i yu'xarij jitze je'ej ti tya'ra'nyíche' jimi.

Jesús pu tyamuéej tyú'huaaj tyiyáaru' ti tzajta' ú'sejria'ca'aj

(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

¹⁴Mati'ij aje'r'é'nyej jo'maj je'ej jé'eenye'ej i séecan i maj Jesús jamuán huacíj, a'áa mu huojotyoy majta jéehua i tyeítyee aja'tyúusiiria'ca'aj hua' jamuán, majta séecan i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta a'íi mu tyihuá'ihuoraca'aj menyínyu'cacuj. ¹⁵Mati'ij jaaséj a'íjci i Jesús, néijmi'i mu

ootyáhuaachaca' mej mij jaatatyójtje'en muutyámua'va'aj. ¹⁶ A'íi pu'ij a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijn:

—¿Tyi'tanyí jin setyúu'ihuo' a'mújma jamuán?

¹⁷ Síij ti a'áa jo'tyávaaca'aj pu a'yan tyu'taxájtaca' tijn:

—Maeestro, a'yaa nu a'jimi jave'vi'tij i nyiyóoj, ji'nye tyiyáaru' pu tzajta' séejre' capu ij jatá'caa ti huatányuunyij. ¹⁸ Jo'tij na'aj je'ej jé'eenye', i tyiyáaru' pu játya'sacaa ajta je'tariésij a chóota', ajta jéehua éejcueemuxa'rij i jutyényij jitze, ajta ancurioci'máaj i jutaméj jime', aj pu'ij té'ej huatyáciyaaxarij. Nu'ríj huotáhuaviiri' i maj ajamuán huaci'ij maj jaatamuárite'en i tyiyáaru', majta a'íimaj camu pu jáaruuj.

¹⁹ Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijn:

—Tyeítjee séej quee tyá'tzaahuatye'. ¿A'chunyéj ooj juxie've' nyaj ja'mua jamuán yahuatyávaacaj? ¿A'chunyéj nyooj ja'mua jime' a'víicue'ria'aj na'mej?

—Mese'vé'vi'tij i tyamuéej.

²⁰ Aj mu mij aye'vé'vi'tij i tyamuéej jimi i Jesús. Ajta ti'ij i tyiyáaru' jaaséj a'íjci i Jesús, a'íi pu jaatacá'tzij i tyamuéej, aj pu'ij arájvej a chóota' putahui'tzi'ij ajta éejcueemuxa'riaca' i jutyényij jitze.

²¹ Jesús pu a'yan tyaata'íhuo'ri' i táatajra' tijn:

—¿A'chunyéj arí á'tyeej ti a'yan tye'tyá'sacaa?

Ajta i táatajra' a'yaa pu tyu'tanyúj tijn:

—Ti'ij na'aj je'ej tyi'c'íleenye'ej. ²² A'íjna i tyiyáaru' ti tzajta' séejre', mue'tíj pu áan yo'tyájríej i tiéj tzajta' ajta a jáata', ti'ij jaajé'caj. A'yaa pu'ij, típua'aj peeyí'tihua'an paj tyáahuaatye'en, tá'ancu'vaxi' ityájma pajta taatáhuire'en.

²³ Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijn:

—¿Ji'nye pej pij a'yan tyí'xaj yee: típua'aj peeyí'tihua'an? Néijmi'í pu tyí'rij a'íjci jimi i ti tyá'tzaahuatye'.

²⁴ Aj pu'ij i táatajra' i tyamuéej a'yan tyu'jijhuaca' tijn:

—Nyáaj nu tyá'tzaahuatye'. Naatáhuire' nyej nyij jéetze' tyá'antzaahuatye'en.

²⁵ Ti'ij i Jesús huot'séj maj jéehua i tyeítjee ajtyáxiirisima'aj, aj pu'ij jajtyá'xij i tyiyáaru' ti tzajta' séejre' i tyamuéej, a'yan tijn:

—Tyiyáaru' mu paj quee iityánamuaj pajta quee atányuuevej, nyáaj nu a'yan tyí'mua'ijtye' paj jaatátoonyij mu tyamuéej pajta quee che' tzajta' utyáru'piche'en.

²⁶ Aj pu'ij huajíjhuaca' i tyiyáaru', ajtáhua'aj pu jaatacá'tzij a'íjci i tyamuéej. Aj pu'ij iirájraa, a'áa pu yóoriej cuxáa ti jaajé'caj, a'íj mu jin mue'tíj a'yan tyí'xajtaca'aj tijn huamuí'. ²⁷ Ajta i Jesús, a'íi pu jajví' muáca'ra'an jitze, ti'quij ja'ajriáj, aj pu'ij huatyéechaxij i tyamuéej.

²⁸ Ajta je'en i Jesús chi'táj utyájrúpij, aj mu mij i maj jamuán huacíj jujíme' a'yan tyaata'íhuo'ri' tijn:

—¿Ji'nye tyej tyij quee ityáj pu jáaruuj tyaj jaatamuáritye'en i tyiyáaru' ti tzajta' séjria'ca'aj?

²⁹Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Siata'aj jaatamuáritye'en i tyiyáaru' ti a'yan een a'yaa pu tyúuxie've' siaj huatyényuunyij i Dios jimi.

Jesús pu ajtáhua'aj jaataxájtaca' ti mui'nyij

(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

³⁰Mati'ij a'áa jo'cáj, a'áa mu huatyéeneyj a'ájna a Galileea. Ajta i Jesús capu jaxie'va'ca'aj ti a'táj jáamua'reej, ³¹ji'nye avíitzij pu jin tyihuá'mua'tyajca'aj i maj jamuán huacáj. A'yaa pu tyihuá'ixaatya'ca'aj tijin:

—A'ájna i Yójra' i Dios pu huatátuiiri'huaj a'ájma jimi i tyétyacaa, aj mu mij jaje'catan, ajta huéecaj xicáj jitze huatájuuritaj.

³²Majta a'íimaj camu yó'iteeca'aj tyi'táj ti huá'ixaatya'ca'aj, majta tyi'tziinya'ca'aj maj jaata'íhuo'.

¿A'tanyíj a'íin pué'een i ti jéetze' juxie've'?

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

³³A'áa mu ja'rá'aj chájta' ti a'yan tya'rájtyapuaj tijin Capernaúm. Mati'ij meríj chi'táj iiratyá'caj, Jesús pu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Tyi'tanyí xúu'ihuo'raca'aj i juyéj jitze?

³⁴Ajta capu síij huatanyúj, ji'nye a'yaa mu tyúu'ihuo'raca'aj i juyéj jitze a'táj ti a'íin pué'eenye'ej i ti jéetze' juxie've'. ³⁵Aj pu'ij i Jesús ooyíxij, ti'quij huo'tajé i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej a'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaj tijin:

—Tipua'aj a'táj jaxie'va'aj ti a'íin pué'eenye' i ti jéetze' juxie've', a'yaa pu tyúuxie've' ti a'íin pué'eenye' i ti jéetze' ciléenye' jin tyi'tyávaacaj, ajta je'en néijmi'caa huatyáhuire'en.

³⁶Ajta je'en pá'ri'ij a'áa jé'ta' jo'tyéjchej a'ájma jimi, aj pu'ij jájtii ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

³⁷—A'táj ti jaataxié've'en nyej jitze ma'can séej i pá'ri'ij ti'ij a'ájna, a'íi pu ajta nyéetzij naataxié've'ej, ajta i ti nyéetzij naataxié've'en, capu nyéetzij na'aj naataxié've'ej, sulu a'íj pu ajta huataxié'vej i ti unyojo'ta'ítyaca'.

A'ájna i tiquee tájcha'íire', tajitzé pu ajtyáma'can

(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

³⁸Juan pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Maestro, séej tu huaséj ti a'nyúucaritze' huá'muaritya'ca'aj i tyiyáaru' i maj hua' tzajta' séejre' i tyeítyee, aj tutyij jaatá'ijmuejri' ti'ij quee a'yan ri'caj, ji'nye capu tajitzé ajtyáma'can.

³⁹Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Caxu ja'lijmuejraj, ji'nye tipua'aj a'tíj a'yan rijcaj i maj jin je'ej tyo'taséj nyej jitze ma'can, capu a'náj je'ej pua'aj tyi'nyaxáataj ja'mej. ⁴⁰A'íjna i ti quee tájcha'íire', a'íi pu tahuíire'. ⁴¹A'tíj tina'aj ti cíi tyajamuáatá'an i jájtyij siaj sij huaye'en a'íjci jime' siaj nye jitze ajtyáma'can, a'yaa nu tyajá'mua'íxaatye' ti i Dios tyaatanájchitye'sij.

**Tyi'tíj ti jin jajpuéjtzij ja'mej tipua'aj a'tíj
ootyá'ítzeere'en i Dios jimi**

(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

⁴²—A'tíj tina'aj ti ca'nyíjra'aj jaatá'an tí'ij síij je'ej pua'aj huárinyij i tiquee xu a'chu tyá'tzaahuatye' nye jimi, jéetze' pu jatyáhuí'rii maj ja'tyárieenyij i járij jitze tyetyéj va'cán ma'cave'ran i maj jin tyí'tixicaa. ⁴³Tipua'aj mua' muáca' ca'nyíjra'aj muaatá'an pej pij tyi'tíj jin je'ej pua'aj huárinyij, pe'entyivéjche, jéetze' pu muatyáhuí'rii paj séej pana'aj ajtamuáca'aj júurij puaatyá'ítzeere'en, quee paj hua'puáca aajtamuáca'aj a'áa jo'tyá'ítzeere'en jo'paj ya'ajpuéetzij puá'mej, jo'tij quee a'náj já'mui'nyij i tiéj. ⁴⁴Jo'maj quee a'náj já'cui'nyij i chui'núuj, ajta i tiéj quee a'náj já'mui'nyij. ⁴⁵Na'ríij mua' íicaj ca'nyíjra'aj muaatá'an pej pij je'ej pua'aj huárinyij, iiráavejchij, jéetze' pu muatyáhuí'rii paj séej pana'aj iira'íicaj júurij puaatyá'ítzeere'en, quee paj hua'puáca iira'íicaj a'áa po'tyá'ítzeere'en jo'tij já'taa, ⁴⁶jo'maj quee a'náj já'cui'nyij i chui'núuj, ajta i tiéj quee a'náj já'mui'nyij. ⁴⁷Na'ríij mua' jí'ij ca'nyíjra'aj muaatá'an pej pij je'ej pua'aj huárinyij, eetátichij, jéetze' pu muatyáhuí'rii paj séej pana'aj ajri'sij a'áa po'tyájrutye jo'tij i Dios tyejé'ijtaj, quee paj hua'puáca ava'jí'síjma'aj a'áa po'tyájrutye jo'tij já'taa, ⁴⁸jo'maj quee a'náj já'cui'nyij i chui'núuj, ajta i tiéj quee a'náj já'mui'nyij.

⁴⁹Ji'nye néijmi'i xu japuéjtzitaren siaj sij tyá'mua' tyityeetyá'ítzeere'en i jutzájta'. ⁵⁰A'yaa pu tyí'huíire' i unáj tí'ij tyí'me'ra'catye'ej i cue'ráj, ajta tipua'aj rájxi'nyij i ti áncatzaj, ¿jii'nye tyí'riij tí'ij ajtáhua'aj áncatzaj já'ra'nyij? Siata'aj mua'aj a'yan eenye' tí'ij i unáj siata'aj juxáahuaj séjre'ej séej jamuán siajta séej.

A'íjci jime' i maj huatóotonyij

(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

10 ¹Jesús pu eerájraa a'ájna a Capernaúm tí'quij a'áa jo'mej a Judea ajta a'ájna pujmua' a Jordán. Majtáhua'aj mu tyúusiij i tyeítyee jo'tij jo'tyávaaca'aj i Jesús, aj pu'ij huatyóochej ti tyihuó'mua'tyej, a'yájna tí'ij tyee'yí'tihua'aj. ²Aj mu mij séecan i Fariseos jimi ajtyáxiiriaca' i Jesús, ajta mej mij tyi'tíj jin jaatyámue'tin, a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' tipua'aj je'ej tyí'riitan ti i tyáati' jaatátoonyij i ju'íj. ³A'yaa pu'ij tyihuó'té'exaaj tíjin:

—¿Ji'nye mua'ajmaj tyajamuaata'íj i Moisés?

⁴A'yaa mu mij tyu'taxájtaca' tijn:

—Moisés pu tyu'tá' ti yu'xarij jaatapíjtye'en i ti jitzán á'yu'si'ij je'ej ti een jin jaatój i ju'íj.

⁵Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijn:

—Moisés pu a'yan tyajamuaata'íj a'íjci jime' siaj mua'aj quee tyihuojó'itej. ⁶Ajta jájcuaj imuáj tí'ij i Dios jaatyátaahuaca' i cháanacaj, “Dios pu huó'taahuaca' i tyáataj ajta i íitaj.” ⁷“A'íj pu jin i tyáati' mahuóohua'xij i juhuásimua', tí'ij ju'íj jamuán antyóonaxcaj, ⁸a'yaa mu mij énye'ej muá'ju'un i maj hua'puaj tí'ij síij na'aj i tyévíj.” A'íj mu jin quee che' hua'puaj, sulu síij pu'uj. ⁹A'yaa pu'ij tyúuxie've' ti i tyáati' quee hua'ajtaja'puana'an i Dios ti hua'antyásiirej.

¹⁰Mati'ij meríj chi'táj iiratyá'caj, majtáhua'aj mu a'íj jime' tyaaata'íhuo'ri' i maj jamuán huacíj. ¹¹Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijn:

—Típua'aj a'tíj ju'íj huatátoonyij ajta je'en séej ancure'vi'tij, a'íi pu juxana'cire'en a'íjci jimi i ti anaquéej jatyévi'tinya'aj, ¹²ajta tipua'aj i íiti' jucín huatátoonyij ajta je'en séej jamuán huatyéviche'en, a'íi pu ajta juxana'cire'.

Jesús pu hua' japua nyuu i tí'ríij

(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

¹³Mati'ij mij tí'ríij aye've'vi'tichej i Jesús tí'ij hua'ajtamuarie'en, aj mu mij a'íimaj i maj jamuán huacíj huotá'íjmuejri' a'tyán maj ahuaja've'vi'tiicaria'aj. ¹⁴Tí'ij i Jesús huoséj je'ej maj ríjcaj, aj pu'ij huatanyú'caca', tí'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tijn:

© 1996 David C. Cook

San Marcos 10:13-16

—Miche' yeve'ré'nyej mu ti'ríj nye jimí, caxu huá'ijmuejra, ji'nye jo'tij i Dios tyejé'ijtaj a'íimaj mu antyúumua'reeriaj muá'ju'un i maj a'yan een mati'ij mu ti'ríj. ¹⁵A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tipua'aj a'tíj quee a'yan tyará'astej je'ej ti i Dios tyí'ijta a'yájna ti'ij síj i pá'ri'ij, capu a'úun jo'tyárutij.

¹⁶Aj pu'ij xáxui'can tyí'ti'ijcii, ajta tyámua' tyihuo'tyájtoo i Dios jimi hua'va'muíhua'aj séej ajta séej.

I tyamuéej ti chíjtyaanyi' pu Jesús jamuán tyu'taxájtaca'
(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

¹⁷Ti'ij i Jesús arí jo'yi'muícaj síj pu a'tíj aje'ré'nyej huatéechisima'aj, aj pu'ij tyítunutaca' i Jesús jimi, ti'quij a'yan tyaaat'íhuo'ri' tijin:

—Maestro mu paj tyámua' een, ¿ji'nye náarinyij ti'ij náaci'tyij nyaj júurij ná'ra'nyij jusén jime'?

¹⁸Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—¿Ji'nye een jime' a'yan petyí'nyejee yee nyaj tyámua' een? Síj pu'uj séejre' i ti tyámua' een, a'íi pu a'íin pu'éen i Dios. ¹⁹Papu'ríj jamua'reej je'ej ti i Dios tyu'ta'íjtaca': “Capáj tyí'tyacui'care'en,” “pajta quee tyí'xana'cire'ej,” “capáj tyí'nahua'aj,” “capáj hue'tzij a'tíj taavijria'aj pajta quee a'tíj cuanamuaj,” “huo'tyátzaahuatye' a' táataj pajta a' náanaj.”

²⁰Aj pu'ij i a'tíj a'yan tyu'tanyúj tijin:

—Maestro, néijmi'i nu nyeríj ja'rá'astej nyati'ij nyana'aj tyu'cáleenyi'tariaca'.

²¹Jesús pu jaaséj ajta tyámua' tyo'tóomua'aj i jutzájta', aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Tyi'tíj pu ooj muá'itziitye', áricuj, néijmi'i tyu'tój i paj tyí'ijcha'ij pata'aj huo'rían i túmii i maj quee je'ej tyéejviicue'. A'yaa paj jéehua tya'ancuriáa'sij a'ájna jo'tij i Dios já'sejre'. Pajta je'en mujo'vé'mej pej pij nyaj jamuán jo'cha'canye'en.

²²Ti'ij jáanamujri' a'íjci i nyúucarij, jéehua pu huatóoxaamujri a'ájna i tyáati', ji'nye jéehua pu tyí'ijcha'íica'aj.

²³Aj pu'ij i Jesús huanyéeriajraa, ajta a'yan tyihuo'té'exaaj i maj jamuán huacíj tijin:

—Tyámua' pu tyihua'tyesi'huaritye' i chíjtyaanyi'ij maj utyájrutyey jo'tij i Dios tyejé'ijtaj.

²⁴Majta i maj jamuán huacíj je'ej mu jo'tánamujri', a'íj pu jin i Jesús ajtáhua'aj a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Nyiyóojmua', tyámua' pu tyihua'tyesi'huaritye' i maj jéehua tyí'ijcha'ij maj a'áa jo'tyájrutyey jo'tij i Dios tyejé'ijtaj. ²⁵Jéetze' pu quee tyési' ti i caméeyuj anájra'nyij i p'íse'ej jitze, quee tipua'aj ti chíjtyaanyi' a'áa jo'tyájrutyey jo'tij i Dios tyejé'ijtaj.

²⁶Mati'ij a'yan tyáanamujari', jéetze' mu je'ej jo'tánamujari', a'yaa mu mij tyúu'ihuo'raca'aj séej jamuán majta séej tijin:

—¿A'tanyíj a'yan rinyij ti'ij jáahuiire'en i Dios jimi?

²⁷Aj pu'ij i Jesús hua'ráasej ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'íjma jimi i tyétyaca capu je'ej tyí'rij, ajta capu a'íjci jimi i Dios, ji'nye capu tyi'tíj jatyesi'huarite' i Dios.

²⁸Aj pu'ij i Pedro huatyóochej ti a'yan tyaaté'exaatye'en tijin:

—Ityáj tu tyeríj néijmi'i tyu'tátoj i tyaj tyú'cha'íica'aj, tyej tyij ajamuán huací'ca'an.

²⁹Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'yaa nu tzáahuatyí'ra'aj jin tyajámua'ixaatye' tijin tipua'aj a'tíj tyi'tíj jo'rieenyij nye jimi, na'ríij ti i Dios nyuucacaj á'tzaahuatye', tipua'aj juchi'ij, na'ríij ju'ihuámua', jutáataj nusu junáanaj, juyójmua' nusu juchuéj, ³⁰a'íi pu tya'ancuriáa'sij ti'ij ooj júurij íiyan i cháanacaj japua, a'chu anxityej tyi'tíj ti je'ej tipua'aj chi'ij, na'ríij ju'ihuámua', junáanaj na'ríij jutáataj, juyójmua' nusu juchuéj, tyij ajta jajpuéetzij, ti'ij utyájrutyey jo'tij i Dios tyejé'ijtaj, aj pu'ij ja'ancuriáa'sij i júuricamej ti'ij jusén jin júurij já'ra'nyij. ³¹Majta mue'tíj maj íjij a'íin pué'een i maj anáatyij, a'íi mu uvé'tyajtírij, majta mue'tíj maj íjij uvé'tyajtíj, a'íi mu anára'sij.

Jesús pu ajtáhua'aj jaataxájtaca' ti mui'nyij

(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

³²A'áa mu joojú'caj a Jerusalén, ajta i Jesús pu anaquéej huama'ca'aj a'íjma jimi i maj jamuán huacíj. A'íi mu jéehua jutyamua'va'ca'aj, majta i maj hua' cújta' huajú'ca'aj a'íi mu tyí'tziinya'ca'aj. Aj pu'ij i Jesús ajtáhua'aj jujíme' huotajé i maj jamuán huacíj, ti'quij huatyóochej ti huoté'exaatye'en je'ej ti tyi'tíj ja'uurej. ³³A'yaa pu tijin:

—A'yájna siati'ij mua'aj seríj tyí'sej, íjij tu'ríj jó'ju' a'ájna a Jerusalén, jo'tij jo'tátuiiri'huaj a'íjma i ti ajta tyévíj jitze huanie'huaca' a'íjma jimi i maj tyihuá'ijtye' i tyeyúuj tzajta', ajta a'íjma jimi i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta, a'íi mu tyu'tá'sij maj jaajé'caj, majta a'íjma jimi tyu'tátuiire'ej i maj séej chuéj japua já'ma'can. ³⁴A'íi mu jaatyáxaahuari'raj, majta jaatyávaxi'ij, majta jaatyétzi'tzique'muaxi'ij, majta jaje'catan, ajta huéecaj xicáj jitze pu huatájuuritaj.

A'íjma i Santiago ajta i Juan a'íi mu jaatáhuoj je'ej maj tyá'xie'va'ca'aj

(Mt. 20:20-28)

³⁵A'íjma i Santiago ajta Juan, yójmua'mua' a'íjci i Zebedeo, a'íi mu aje'ré'nyej i Jesús jimi mati'ij mij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Maestro, a'yaa tu tyá'xie've' paj a'yan huárinyij je'ej tyaj tyimuaatáhuaviiraj.

³⁶Aj pu'lij Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Ji'nye setyá'xie've' nyaj a'yan huárinyij ja'mua jimi?

³⁷Aj mu mij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'yaa tu tyá'xie've' paj taatá'an tyaj ajcára'sixi'in síij amuáca'ta' ajta síij a' útata' a'ájna pati'ij néijmi'i jin antyá'mua'reeraj.

³⁸Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—Caxu mua'aj jamua'reej tyi'tíj siaj nyahuavii. ¿Nyi a'yan setyé'viicue' siaj jajpuéetzij xá'ra'nyij nyati'ij nyáaj tya'ajpuéetzij na'mej, siajta jó'viicue' maj i tyeítyee je'ej pua'aj jamuáa'uurej a'yájna mati'ij nyéetzij nyoorej?

³⁹Aj mu mij a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—Ji'nye tyijtá putujoorej.

Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—Mua'aj xu jajpuéetzij xá'ju'un nyati'ij nyáaj tya'ajpuéetzij na'mej, majta je'ej pua'aj já'mua'uuren mati'ij majta nyéetzij nyoorej, ⁴⁰ajta canu a'íjci jin antyínyamua'ree nyaj jamuaata'an siaj ajcára'sixi'in síij nyamuáca'ta' ajta síij nya' útata', a'íjma pu ci'tyij i maj tyámua' een.

⁴¹Mati'ij huó'namuajri' i séecan i maj tamuáamuata' ará'asej, muaatanyínyu'cacuca' a'íjma jimi i Jacobo ajta i Juan. ⁴²Ajta i Jesús pu huo'tajé, ajta a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—A'yaa xu mua'aj tyá'mua'reej, je'ej maj ricij i maj tyí'ijta i cháanacaj japua, ca'nyíin mu jin tyihuá'ijtye' i tyeítyee, i maj va'cán jin tyityatyíj, a'íi mu tyihuá'ijtye' je'ej maj huárinyij i séecan. ⁴³Ajta ja'mua jimi capu a'yan tyúuxie've' ti a'yan tyí'rijcaa. Típua'aj a'tíj jaxie'va'aj ti va'cán jin tyi'tyaváaj já'ra'nyij, a'yaa pu tyúuxie've' ti néijmi'caa huatyáhuüre'en, ⁴⁴ajta i ti ja'mua jimi a'yan tyá'xie've' ti a'íin pu'éeenye' i ti anájcay, a'yaa pu tyúuxie've' ti a'íin huo'tyáhuüre'en néijmi'caa i séecan. ⁴⁵Ji'nye i yójra' i Dios capu a'íjna jin mujo'vé'mej mej mij jaatyáhuüre'en, sulu ti'ij huo'tyáhuüre'en ajta hua' jitze ma'can huámu'i'nyij mui'caa i tyeítyee.

Jesús pu tyáahuaj a'íjci i Bartimeo i ta'ráuun

(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

⁴⁶Mati'ij mij a'áa ja'rá'aj chájta' ti a'yan tya'rájtyapua j tijin Jericó. Ajta ti'ij i Jesús arí iiramá'caj a'ájna a chájta', majta cújta' huajú'ca'aj i maj jamuán huacíj, majta mue'tíj i tyeítyee hua' jamuán huajú'ca'aj, a'áa pu síij ta'ráuun je'tyácatyij véjri' juyéj jitze, a'yaa pu ántyapuaaca'aj tijin Bartimeo, yójra' a'íjci i Timeo. ⁴⁷Ti'ij jáanamuajri' ti a'íin aja'vá'ma'ca'aj i Jesús Nazaret ti já'ma'can, a'íi pu i ta'ráuun huatyóochej ti a'yan tyu'íjhuaj tijin:

—Jesús, mu paj yójra' pu'éeen a'íjci i David, ná'ancu'vaxi' nyéetzij.

⁴⁸Mue'tíj mu i tye'ityee jaatá'ijmiejri' tiquee jijhuaj, ajta a'íjna jéetze' pu ca'nyíin jin jijhuaca'aj a'yan tíjin:

—Mu paj yójra' pué'leen a'íjci i David, ná'ancu'vaxi' nyéetzij.

⁴⁹Aj pu'ij i Jesús oocháxij, tí'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tíjin:

—Usio'tájee.

Aj mu mij uyo'tajé i ta'rácuun, a'yan metye'ixáatye'ej tíjin:

—Huatyá'ca'nyej a tzajta', ájchesij, muachó've' i Jesús.

⁵⁰Aj pu'ij ayóoraaxij i jumáancaj, tí'quij ájtzunaca' aj pu'ij ajere'nyej i Jesús jimi, ⁵¹Jesús pu'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' tíjin:

—¿Ji'nye petyaaxie've' nyaj tyi'tíj huá'uurej a jimi'?

Tí'quij a'yan tyaaté'exaa a'íjna i ta'rácuun tíjin:

—Maestro, nyáaxie've' nyaj atányeerej.

⁵²Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Pu'ríj paj jó'ra'nyij, papu'ríj huarúj a'íjci jime' i paj tyá'antzaahuaj.

Aj pu'ij jiyé'tzín tyámua' huaríj i ta'rácuun tí'quij atányeeriaca', ajta je'en jamuán jo'mej a'íjci i Jesús jo'tij jooma'ca'aj i juyéj jitze.

Jesús pu utyájrurij a Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

11 ¹Mati'ij meríj avéjri' joojú'caj a'ájna a Jerusalén, a'áa mu ja'tanyéj jo'tij ja'chájta'najmee tí a'yan tya'ratyapuájmeé tíjin Betfagé, ajta a'ájna Betania. A'áa pu ja'chajta' i jiríj jitze tí a'yan tya'rájtyapuaj tíjin Aseitúunajrimi, aj pu'ij i Jesús hua'puácaa huata'ítyaca' ²A'yan tyihuo'te'exáatye'ej tíjin:

—Séricuj, siata'aj a'áa ja'tanyéj a chájta' a tí véjri' já'sejre', típuaj seríj a'áa ja'rá'astij, a'áa xu púuru' já'tyoonyij tí quee xu a'náj a'tíj japuan avá'caj, a'áa pu je'ejtápi'huaj ja'mej. Aj xu sij je'ejxista, siajta je'en uya'ráaja. ³Tipua'aj a'tíj a'yan tyajá'mua'íhuo'raj yee: “¿Ji'nye sijta tya'rájxina mu púuru'?”, a'yaa xu tyaaté'exaatye'en yee: “A'íj pu jitzán juxie've' i tavástará”, siajta a'yan tyaaté'exaatye'en tíjin: “Jiyé'tzín tu tyijta' yajavá'toosij”.

⁴Mati'ij mij ujó'ju', a'áa mu mij pua'quéj cáayej jitze yo'tyoj a'íjci i púuru', a'áa pu je'ejtápi'huaca'aj avéjri' puéertaj jitze, mati'ij mij je'ejxistaca'.

⁵Séecan maj a'áa jo'tyú'uuca'aj, a'íi mu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tíjin:

—¿Tyi'tanyí je'ej sioorej? ¿Ji'nye een jime' setye'ejxinaj mu púuru'?

⁶A'yaa mu tyu'taxájtaca' je'ej tí i Jesús tyihuo'té'exaaj, majta a'íimaj huo'ta' maj ja'ajnáanan. ⁷Mati'ij mij yo'jáj i Jesús jimi a'íjci i púuru', mati'ij mij i tyúumaancaj tye'tyéveerej, tí'quij avé'yixij i Jesús i púuru' japua. ⁸Majta a'íimaj i tye'ityee jéehua mu i máancaj tyo'caváarajraa i juyéj jitze. Majta séecan xamuáj ucapítiraa i juyéj jitze.

⁹Majta a'íimaj i maj anáatya'aj huajú'ca'aj, a'íi mu huatyóohuij maj huajíjhua, majta i maj cújta' huajú'ca'aj i Jesús, a'yaa mu tyí'tyejijhuaca'aj tijin:

—Pu'ríj xá'pui', che' i Dios tyámua' tyeetyátoonyij a'íjci i ti yevé'mej nyúucaritze' i tavástara'. ¹⁰Pu'ríj xá'pui'. Che' Dios jaatyáhuire'en tyámua' naa a'íjci ti yevé'mej i ti tyu'ta'íjtaj ti'íj ará'tyeej ti tyu'ta'íjtaca' i tahuáacixa', a'íjna i David. Ajta a'íimaj i maj tyí'huire' u tajapuá, miche' a'yan tyu'taxáj tijin a'yaa pu tyí'xa'pui'.

¹¹Ti'íj ij i Jesús ujo'tyájrurij a'ájna a Jerusalén ajta je'en i tyeyúuj tzajta' jo'tyájrurij. Ti'íj néijmi'que' tyu'séerajra'aj aj pu'íj jó'raa a'ájna a Betania hua' jamuán i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, ji'nye pu'ríj huachúmua'ca'aj.

Jesús pu je'ej pua'aj tyaatajé i xápua' ti quee taca'ca'aj

(Mt. 21:18-19)

¹²Yaa ariá'pua'aj, mati'íj uja'ráacij a'ájna a Betania, Jesús pu huataí'cuataca'. ¹³Ti'quíj a'íj huaséj i xápua' ciyéj ti a' imuáj ja'távaaca'aj ajta jéehua tyáxamue'ca'aj, aj pu'íj ujó'mej ti'íj jaaséj tipua'aj taca'aj, ajta capu taca'ca'aj jéehua pu'uj tyáxamue'ca'aj, ji'nye capu a'áa putyí'rijcaa ti'íj pua'aj taajcaa. ¹⁴Aj pu'íj a'yan tyaatajé a'íjci xápua' tijin:

—Capu che' a'náj a'tíj jacua'nyij mua' táque'.

Majta i maj ja'mua huacíj a'íi mu jáanamujri' je'ej ti tyaatajé.

Jesús pu jaajácuarej i tyeyúuj

(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹⁵Mati'íj a'áa ja'rá'aj a Jerusalén, Jesús pu tyeyúuj tzajta' jo'tyájrurij ajta je'en huatyóochej ti hue'rá'ityej i maj a'úun tyó'tooca'aj ajta i maj a'úun tyó'nanaavej. Tye'tahuá'xij i tyihua' meesaj i maj japuan túmii hua'puata'tyí'raca'aj i tye'ftee, ajta jo'maj i cúcuil'see ja'tooca'aj, ¹⁶ajta quee tyu'tá' ti a'tíj tyi'tíj ajóotisime'en a jé'ta' i tyeyúuj tzajta'. ¹⁷Ajta je'en tyihua'ajmua'tyájraa a'yan tijin:

—A'yaa pu tyé'yu'si' i yu'xarij jitze tijin: “A'yaa mu jaatámua'sij i nye chi'íj tijin chi'íj maj tzajta' huatyényuunyij i Dios jimi néijmi'i i maj séej chuéj japua ja'chej”, siajta mua'aj a'yaa xu jáaruuj ti'íj jo'tíj já'tyasta' jo'maj náhua'rij je'ráatyij.

¹⁸Mati'íj a'yan tyáanamujri', i maj tyihuá'íjtye' i puaaríj majta i maj tyihuá'mua'tyey i yu'xarij jitze i maj jin tyí'íjta, a'íi mu huatyóohuij maj jáahuonyij je'ej maj huárinyij mej mij jaajé'caj i Jesús, ji'nye a'íi mu jatziinya'ca'aj, a'íjci jime' maj néijmi'i naa yó'sejraca'aj je'ej ti a'íin tyihuo'muá'tyey. ¹⁹Ajta ti'íj huariá'tica'riaca', i Jesús majta i maj jamuán huacíj a'íi mu eerácij a'ájna a chájta'.

Huatyáahuaj a'íjna i xápua'

(Mt. 21:20-22)

²⁰Yaa ariá'pua'aj mu a'áa véjri' ja'tanyéj jo'tij ja'távaaca'aj i xápua', aj mu mij jaaséj ti arí huachica'aj tyétye' imuáj i junáana' jitze. ²¹Aj pu'ij i Pedro, jo'támua'reeri' je'ej ti tyu'rifj, ti'quij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Jesús tijin:

—Maeestro, cási', pu'rifj huatyáahuaj i xápua' i paj je'ej pua'aj tyaatajé.

²²Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Setyá'antzaahuatye' i Dios jimi. ²³Ji'nye a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tipua'aj a'tíj a'yan tyaaté'exaatye'en i jiríj yee: “Tyíchesij a'májna atyájrutyij i jájritze’”, ajta quee seequéj tyi'mua'astíj, sulu ti tyá'tzaahuatye'ej ti a'yan tye'mej, aj pu'ij a'yan tye'mej. ²⁴A'íj nu jin a'yan tyajá'mua'ixaatye' tijin tyi'tíj siaj mua'aj je'ej tyu'táhuosij i Dios jimi, a'yaa xu tyá'antzaahuatye'en siaj seríj ja'ancuriáa', aj xu sij ja'ancuriáa'sij. ²⁵Ajta siati'ij tyényuusime'en i Dios jimi, setyihuo'tú'uunyi' a'tyán maj jamuájcha'iire', ta'aj ij ajta i ja'muavástara' tajapuá ti já'sejre' mua'ajmaj tyajamuaatú'uunyi'. ²⁶Ajta tipua'aj sequée tyihuo'tú'uunyi' i maj jamuájcha'iire', capu ajta mua'ajmaj tyajamuaatú'uunyi'raj i ja'muavástara' tajapuá ti já'sejre' i siaj jin quee xá'puí' jimi huaríj.

I ti jin antyúumua'reej i Jesús

(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

²⁷Aj mu mij majtáhua'aj a'áa jó'ju' a Jerusalén. Ti'íj i Jesús a'áa ja'ajcayi'cáacaj i tyeyúuj jitze, aj mu mij a'íimaj ajtyáxiiriaca' i maj tyí'ijta i tyeyúuj tzajta', majta i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta majta hua' jamuán i huásij, ²⁸mati'ij mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Tyi'tanyí jin petyi'tyéjvee pej pij a'yan ricij? ¿A'tanyíj muaatá' pej pij a'yan rijcay?

²⁹Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Nyajta nu nyáaj séej tyajamuaata'íhuo'raj, tipua'aj sianaaté'exaatye'en, aj nu nyij nyajta nyáaj jamuaaté'exaatye'ej tyi'tíj nyaj jin tyi'tyéjvee nyej nyij a'yan ricij. ³⁰¿A'tanyíj ja'antyíhuoj a'íjci i Juan ti'íj huá'iraca'aj i tyeítyee, nyiquij i Dios, ca'mij i tyeítyee? Sianaaté'exaatye'.

³¹Aj mu mij huatyóohuij maj tyi'huóo'íhuo' séej jamuán majta séej a'yan tijin:

—Tipua'aj a'yan tyetyaaté'exaatye'en yee Dios pu uyo'ta'ítyaca', a'yaa pu tyitaaté'exaatye'ej yee: “¿Ji'nye een jime' sequée

ja'antzaahuaj je'ej ti tyu'taxájtaca'?" ³²Ajta capu je'ej tyí'rij tyaj a'yan tyaaté'exaatye'en yee i tyeétyee mu uyo'ta'ítyaca'.

A'yaa mu tyu'taxájtaca', ji'nye mahuá'tziinya'ca'aj i tyeétyee, majta néijmi'i i tyeétyee a'yan tyá'tzaahuatya'ca'aj ti i Juan a'íin pue'éenye'ej i Dios jitze ma'can ti tyí'xajtacaja'. ³³Aj mu mij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Jesús tijin:

—Catu jamua'reej.

Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Canu nyajta nyáaj jamuaaté'exaatye'ej tyi'táj nyaj jin tyi'tyéjvee ney nyij a'yan ricij.

A'íjci jime' i maj tyí'muijhuacaa, i maj je'ej pua'aj huaríj

(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

12 ¹Aj pu'ij i Jesús huatyóochej ti tyihuo'íxaatye'en séej jime' i nyúucarij. A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'táj pu úuvaj huahuástej ajta je'en jariá'naj, aj pu'ij tyi'táj huatyátaahuaca' i ti jin jaatyájacha'xi'in i úuvaj, ajta tyi'táj ájtaahuaca' ajtyéevi' i maj japuan utyúuj muaa'íxie're'en i maj tyí'muijhuacaa. Ajta je'en séecan huatanyéjtye i chuéj mej mij tyaanájchitye'en cíira'tzuj, ti'quij jó'raa a'íjna i a'táj séej chuéj japua. ²Ti'ij tya'rá'aj a'náj maj jaju'raaa i úuvaj, séej pu huata'ítyaca' ti jimi tyí'huíire' ti'ij huotáhuavij a'chu ti jaci'puaj a'íjci i a'táj. ³Majta a'íimaj i maj tyí'muijhuacaa a'íi mu jaatyéevi' a'íjci i ti huata'íjtyi'rej, majta jaatyáavaxij a'yaa mu'uj tyaata'ítyaca' camu tyi'táj jaatá'. ⁴Aj pu'ij i ti jachuéj ajtáhua'aj séej huata'ítyaca', majta mu a'íjci huatyáto'sij tyetyéj jime' mati'ij mij tyaapuéj i mu'úura' jitze, majta jajtyá'xij. ⁵Ajtáhua'aj pu séej huata'ítyaca', a'íj mu mij huajé'caj. Aj pu'ij ajtáhua'aj séecan huata'ítyaca', a'íjma mu majta huatyáavaxij, majta séecan huacuij.

⁶Óoche' pu síij á'itzeeria'ca'aj, yójra' a'íjci i a'táj, jéehua pu jaxie'va'ca'aj a'íjci. A'íj pu'ij huata'ítyaca' a'yan tyi'mua'astíj tijin: “Ma'antzaahuatye'sij a'íjci i nyiyóoj.” ⁷Majta i maj tyí'muijhuacaa a'yaa mu tyi'huo'íxaaj tijin: “A'múu pu a'íin pue'een i ti néijmi'i tyá'ci'tyij, tyiche' jaajé'caj, ta'aj néijmi'i tyitáaci'tyij.” ⁸Aj mu mij jaatyéevi' a'íjci i yójra', majta jaajé'caj, mati'ij mij ji'rájrie.

⁹—¿Ji'nye tyajamuá'miteeraste' mua'ajmaj, ji'nye rinyij a'íjna i ti ja'a'rij i chuéj ajta i úuvaj? A'íi pu aja'va'ma'aj ja'mej ti'quij huá'cui'nyij i mej tyí'muijhuacaa, ajta je'en séecan huatapuéjve'sij i chuéj ajta i úuvaj.

¹⁰¿Nyi sequée a'náj jo'íjvej i yu'xarij jitze a'íjci i nyúucarij? A'yaa pu tyá'xaj tijin:

A'íjci i tyetyéj maj ayoohuá'axij i maj chi'ij tyí'ta'huacaa,

a'yaa pu tye'rájraa ti a'íin pue'éenye'ej ja'raa i ti jéetze' juxie've'.

¹¹A'yaa pu jáaruuj i tavástara',

a'íi pu a'íin pué'een i ti naa ta'sejratye'.

¹²Aj mu mij tyu'tatyésej maj jaatyéevi' i Jesús, ji'nye a'yaa mu tyá'mua'reeriaca'aj ti a'íijma huataxájtaca' a'íjci i nyúucarij jime'. Majta huá'tziinya'ca'aj i tyeítyee, a'íj mu jin jaatóto, mati'íj mij jo'cáj.

A'íjci jime' i maj huá'íijva'ca'aj

(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

¹³Mati'íj mij séecan huata'ítyaca' i Jesús jimi fariseos mu pué'eenye'ej majta séecan i maj Herodes jitze ajtyáma'can, mej mij tyi'táj jaaté'xaatyelen i maj jin jitzán tyo'ojpuá'ritye'en. ¹⁴A'íi mu mij jó'ju' mati'íj mij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Maestro, tyáamua'reej paj tzáahuatyí'ra'aj jin tyí'xaj, ajta quee ajitze juxie've' je'ej maj tyí'xaj i tyeítyee, ji'nye capáj a'íjna jin tyí'xaj mej mij tyámua' mojo'sejra. Muáaj paj tzáahuatyí'ra'aj jin huá'mua'tyej i juyáara' i Dios. ¿Nyi xá'pui' tyej tyu'nájchitaj je'ej ti tyi'tajijve' a'íjna i ti tyihua'íjtye' i Roma maj já'ma'can?

¹⁵Ajta i Jesús pu jamua'reeriaca'aj maj quee huatoojé'yacan jin tyé'ihuo'raca'aj, a'yaa pu tyihuo'té'exaa tijin:

—¿Ji'nye siaj sij tyí'tyese' siaj naatyéevi' hue'tzij jime'? Séej túmii mesenyaja'vá'itye', nyej nyij jaaséj.

¹⁶Mati'íj mij aya'vá'ityej, aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿A'tanyíj pué'een i ta'cájcay, ji'nye ántyapuaj i tá'yu'si'? A'yaa mu tyaaté'exaa tijin:

—A'íjna i ti tyí'ta'íjtye'.

¹⁷Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—Xaatátuiire' a'íjci i ti tyajá'mua'íjtye' tyi'táj ti jaci'puaj, siajta jaatá'an i Dios tyi'táj ti ajta jaci'puaj.

Majta a'íimaj tyámua' mu naa tyityo'tóomua'aj a'íjci jime' je'ej ti tyu'taxájtaca'.

A'íjci i xicáara' i maj jitzán huatájuuritaj i mui'chítyee

(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

¹⁸Aj mu mij séecan i saduceos aje'rén'yej i Jesús jimi. A'íi mu a'yan tyí'xaj maj quee che' huatájuuritaj i maj meríj huácuij, a'yaa mu mij tyaata'íhuo'ri' tijin:

¹⁹—Maestro, a'yaa pu tyo'yú'xaca' i Moisés tijin tipua'aj a'tíj nyeiichej, ajta je'en quee eexúj tyiyóomua'caj ti'íj huámui'nyij, juxie've' ti i ihuáaria'ra' ja'ancuré'vi'tíj a'íjci i ti jatyévi'tinya'aj i ti huamuí', ta'aj ij a'íin tyiyóomua'aj já'ra'nyij a'íjci jitze ma'can i ti huamuí'. ²⁰A'yaa pu tyu'ríj, mua'ráahua'puaj i maj ju'ihuaamua'ca'aj, ti'quij i hua' jaatzí' huatyényeiichaca', capu eexúj tyiyóomua'caj ti'íj huamuí'. ²¹Ti'quij i ti je'tyáa'sej ja'ancuré'vi'tíj a'íjci i ti jatyévi'tinya'aj a'íjna i ti huamuí', a'íi

pu'ij ajta huamuí' quee jitzán tyiyóomua'aj. A'yaa pu cha'tána'aj tyáaruuj i s'íj i ti je'tyáa'sej, ²²ajta néijmi'caa a'yan tyú'ruuj i maj aráahua'puaj ará'axcaa i maj ju'ihuáamua', capu s'íj jitzán tyiyóomua'aj ta'raa. Ajta je'en a'fin huamuí' i íiti'. ²³Arí a'ájna, mati'ij eetáciinye jo'maj ja'vá'nami' i maj huácuij, majta je'en majtáhua'aj júurij muá'ra'nyij, ¿a'tanyíj cína'ra'an pu'éeenye'ej ja'mej a'ájna i xicáara' jitze, tipua'aj néijmi'i i maj aráahua'puaj meetyévi'tinya'aj?

²⁴Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Mua'aj xu jéehua tyóoxohuaj, ji'nye caxu jamua'reej je'ej ti tyé'yu'si' i yu'xarij jitze caxu siajta jamua'reej je'ej ti een i ti jin i Dios néijmi'i putyí'uurej. ²⁵Mati'ij huatájuurej i maj huácuij, camu che' nyejnye'ichen, camu majta i úucaa huiichaj, ji'nye a'yaa mu éenye'ej muá'ju'un mati'ij een i maj tyí'huiire' u tajapuá. ²⁶Ajta a'íjci jime' i maj huatájuuritaj i maj meríj huácuij, ¿nyi sequée a'náj jo'jívvej i yu'xarij Moisés ti jo'yú'xaca' je'ej ti tyá'xaj i nyúucarij ti i Moisés tu'píj huaséj i ti vivéejmee ti'ij tyáaasima'aj? A'íj pu jitze i Dios a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Moisés tijin: “Nyáaj nu a'fin pu'éeen i hua' Dios, a'íjna i Abraham, ajta i Isaac nyajta a'íjci i Jacob”. ²⁷A'íj pu jin, capu hua' Dios pu'éeen a'íjma i maj meríj huácuij, sulu a'íjma pu Dios i maj júurij. A'íj xu jin mua'aj je'ej pua'aj tyityojo'vátzaj.

A'íjna i nyúucarij i maj jin tyí'ijta ti jéetze' juxie've'

(Mt. 22:34-40)

²⁸Mati'ij jáanamujri' ti i Jesús tyámua' naa tyihuo'té'exaaj, s'íj ti hua' jitze ajtyáma'can i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta, a'íi pu huó'namujri' je'ej maj tyúu'ixaatya'ca'aj, a'íi pu ajtyáxiiriaca' jimi ti'quij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Tyi'tanyí nyúucarira' jéetze' juxie've' i ti jaaxájtaca' a'íjna i Moisés?

© 1996 David C. Cook

San Marcos 12:28-31

²⁹ Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'íjna i nyúucarij ti jéetze' juxie've' a'íi pu a'íin pu'éen i ti a'yan yee: “Xáanamujri', mu siaj Israel jitze ajtyáma'can, a'íjna i tavástara' i Dios a'íi pu síj na'aj pu'éen. ³⁰A'yaa pu tyúuxie've' paj jaaxié've'en i Dios néijmi'i jime' a'xiéjnyu'caa, pajta néijmi'i a júuricamej jime', pajta i paj jin ma'úumua'rej, ajta pati'ij pana'aj tyo'huájca'nyej.” ³¹Ajtáhua'aj pu síj i nyúucarij ti je'tyáa'sej, ti a'yan yee: “Pata'aj a'yan cha'taj pana'aj tyámua' tyéejcha'íij i axa'aj tyévi, a'yájna pati'ij asíj tyi'tyía'cha'íj.” Capu síj ajtáhua'aj i nyúucarij séejre' ti jéetze' juxie've' quee a'íjna i nyúucarij ti hua'puaj.

³² Aj pu'lij a'yan tyaaté'exaa a'íjna i ti tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze tijin:

—Xá'pui' paj tyaataxájtaca', Maestro. A'yaa pu tyi'ja'yájna pati'ij tyaataxájtaca', síj pu'uj a'íin pu'éen i Dios, capu síj ajtáhua'aj séejre'. ³³Ajta maj jaaxié've'en i Dios néijmi'i jime' i juxiéjnyu'caa, ajta néijmi'i jime' i maj jin ma'umuámua're' ajta a'chu ti síj uhuájca'nyej, ajta i tyaj huo'xié've'en i taxa'aj tyeétyee tyati'ij tajíimua'aj tyí'taxie've', jéetze' pu tyí'hui're' i Dios jimi quee tipua'aj néijmi'i tyetyu'támu'vejrita a'íjci jime' i maj huá'cui'caa na'ríij néijmi'i jime' jo'maj huaja'tie'racia i ya'muáatyee.

³⁴ Ti'ij i Jesús jáamua'reeri' je'ej ti tyu'taxájtaca' a'íjna i ti tyihuá'mua'tyej, ajta tyámua' tyu'taxájtaca' amitéeria'can jime', a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Capáj a' imuáj je'ej je'en jo'tij tyejé'ijtaj i Dios.

Ajta quee che' a'tíj óoca'nyajca'aj ti tyi'tíj jaata'íhuo'.

¿A'tanyíj jitze eeráma'can i Ciriístu'?

(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵ Jesús pu tyihuá'mua'tyajca'aj i tyeyúuj tzajta', aj pu'lij a'yan tyu'ta'íhuoj tijin:

—¿Ji'nye mej mij a'yan tyí'xaj i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta ti i Ciriístu' a'íj jitze eeráma'can i David? ³⁶Ajta a'íjna júuricama'ra' i Dios, a'íi pu ca'nyíjra'aj jaatá' a'íjci i David ti'ij a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

I tavástara' pu a'yan tyaaté'exaa a'íjci i nyavástara' tijin:

“Huatyéyixi' i ipuárij japua íyan i nyamuáca'ta',

'asta nyana'aj quee huo'mué'tin i maj muájcha'íire'.”

³⁷ ¿Ji'nye tyí'rij ti i Ciriístu' a'íj jitze eerama'cáantaj i David, tipua'aj i David a'yan ajta jatamuá'muatya'an i Ciriístu' tijin “Nyavástara'”?

Majta jéehua i tyeétyee i maj jáanamujri', tyámua' pu tyihua'ránajchaca' je'ej ti tyí'xajtaca'aj i Jesús.

**Jesús pu hua' jitze tyo'ojpuá'rij a'íjma i maj
tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta**

(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ A'yaa pu i Jesús tyihuá'mua'tyajca'aj tijin:

—Tyámua' xu'uj a'íjma jimi i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze, ji'nye a'yaa pu tyihua'ráanajchi maj tyí'chajca i sícu'ri ti tyi'catí'i'ijmee ajta mej mij tzáahuatyi'ra'aj jin i tyeétyee huo'tatyójtje'en jo'tij na'aj i cáayej jitze. ³⁹ A'íi mu jahuo jo'maj ja'rarasej i maj va'cán jin tyityatatyíj, na'ríij tipua'aj metyí'ye'estyaj aja'hua' chi'táj, a'íi mu jahuoonyij jo'tij jo'ojcaj i ti tyihuá'cue'tyej mej mij tyú'cua'nyij i méesaj japua véjri' a'íjci jimi, ⁴⁰ a'íi mu majta tyihuá'ari'raaa néijmi'i a'chu maj caa tyi'tíj tyí'ijcha'ij i maj antyúujimua'astariaca' i ucaríjsee, ajta mej mij quee je'ej huojosejra a'íi mu á'tíjti' metyenyúusima'aj i Dios jimi. A'íi mu mij jéetze' jajpuéetzij muá'ju'un.

A'íjci jime' i ucaríj ti jusíj ti tyu'támu'vejritaca'

(Lc. 21:1-4)

⁴¹ Ajtáhua'aj pu Jesús a'úun jo'tyávaaca'aj u tyeyúuj tzajta' a'ájna véjri' jo'maj tyajá'mu'vejritacaa, a'íjma pu séjraca'aj i tyeétyee i maj túmii mu'vejritaca'aj. Mue'tíj mu i chíjtyaanyi' jéehua i túmii jucáhua'naa. ⁴² Aj pu'ij íiti' aje're'nyej ti jusíjtaca'aj, ti'quij a'íin hua'puácaa ucáahua'xij i túmii ti quee a'chu ará'asej. ⁴³ Aj pu'ij i Jesús huo'tajé a'íjma i maj jamuán huacíj, ti'quij a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' ti a'mújna mu íiti' ti jusíj jéetze' tyu'tá' quee néijmi'i i maj tyu'tá' a'íimaj i chíjtyaanyi', ⁴⁴ ji'nye néijmi'i mu a'íj tyu'tá' i túmii ti hua'vá'itzi'tyee, ajta a'mújna mu íiti', mu ti'quee je'ej tyéejviicue', néijmi'i pu ucáahua'xij a'chu ti tyí'toova'aj.

Jesús pu jaataxájtaca' ti i tyeyúuj huatyú'uunyi'huaj

(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

13 ¹ Ti'ij iiramá'caj i Jesús i tyeyúuj tzajta', síj ti jamuán jo'chá'canya'aj pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Maestro, cási' huaséj mu tyetyéj ti tyatí'i'ijmee iye'ej ti tyiquéetime ajta mu chi'ij naa pu een.

² Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—¿Nyí petyí'sej mu chi'ij ti viváajma'aj tyu'uj? Néijmi'i pu huatyú'uunyi'huaj, capu che' séeria'aj ja'mej i jáxu'uj jitze i tyetyéj ti jujapuá tyiquéetime.

**Tyi'tíj ti huataséjre'ej i maj jin jáamua'reej ti arí
tímua' néijmi'i tye'entyipua'rij**

(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³Mati'ij mij a'áa jo'cáj a'ájna a jiríj jitze ti a'yan tya'rájtyapuaaj tijin Aseitúunajrimi, a'áa ti já'sejre' jo'tíj i tyeyúuj ja've'nyee. Ti'quij a'áan jo'tayíxij a'ájna i Jesús, ajta a'ájna i Pedro, ajta i Jacobo, ajta i Juan, ajta i Andrés, a'íi mu jujíme' a'yan tyaata'íhuo'ri' ⁴a'náj ti a'yan tyí'rinyij, ajta tyi'tíj ti huataséjre'sij i maj jin jáamua'reej ti arí néijmi'i tye'entyipua'rij.

⁵Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Tyámua' xu'uj mua'aj ti'ij quee a'tíj jamuáacuanamuaj.

⁶Ji'nye mue'tíj mu huataséjre'sij i maj nyenyúuca a jin tyi'xáataj muá'ju'un, a'yaa mu tijin: “Nyáaj nu a'íin pué'een”, jéehua mu mij huá'cuanamuan i tye'ityee.

⁷Típu'aj mua'aj seríj a'yan tyí'namuajra yee maj nyo'se' a'ájna ja'hua' na'ríij maj meríj tímua' huatyóohuisij maj tyúunyo'sitye'ej, caxu tyí'tziinye'ej. A'yaa pu tyúuxie've' ti a'yan atyojo're'nyej, ajta capu eexúj a'ájna atyojo're'nyesij i xicáara' ti jitzán néijmi'i tya'rá'astij. ⁸Ji'nye séecan mu tye'ityee, majta séecan tye'ityee jamuán tyúunyo'si'tye'ej, majta i maj séej chuéj japua huacháatimee, majta maj séej i chuéj japua huacháatimee, a'íi mu majta tyúunyo'si'tye'ej, ajta pua'maquéj huatóoca'tzij i chuéj iiye'ej, ajta jéehua huatúuri'huaj ja'mej. A'íi pu a'íin pué'een i ta'nájcaj i maj jin jajpuéetzij muá'ju'un.

⁹Tyámua' xu'uj mua'aj jujímu'aj tyityahuóocha'íin, ji'nye majamuá'vi'tin a'íijma jimi i maj tyí'ijta, majta jamuaatyá'vaxi'sij a'ájna jo'maj jóosi'rii. Majamuatá'jeevij siaj sij nye jitze ma'can tyihuo'té'exaatye'en a'íijma i tajtúhuan siajta a'íijma i maj rey jin tyityatatyíj, a'yaa pu'ij tyu'tái'riitarij siaj a'íijma nye jitze ma'can tyihuo'té'exaatye'en. ¹⁰Ji'nye ti'ij quee xu néijmi'i tye'entyipua'ren, a'yaa pu tyúuxie've' siaj anaquéj néijmi'que' i cháanacaj japua huó'té'exaatye'en i Dios nyuucacaj. ¹¹Siajta quee je'ej tyityóomua'ajcaj je'ej siaj tyihuo'té'exaatye'ej mati'ij jamuá'anvi'tij a'íijma jimi i maj tyí'ijta. A'íj xu huataxáj tyi'tíj ti i Dios jamuata'íjtye'sij siaj sij jaataxáj, ji'nye caxu mua'aj a'íin pue'éenye'ej xá'ju'un i siaj tyu'taxájtaj, sulu a'íjna i júuricama'ra' i Dios. ¹²Séecan mu ju'ihuáamua' tyu'tátuiire'sij mej mij huó'cui'nyij, majta i hua' huásimua' juyójmua' mu tyu'tátuiire'sij, majta i hua'yojmua' pu mu ájvatzij hua' jimi i jutáatastyamua' mati'ij mij huá'cui'nyij. ¹³Néijmi'i mu i tye'ityee quee ja'muaxie'va'aj muá'ju'un a'íjci jime' i siaj nyejitzé ajtyáma'can; ajta a'íjna i ti tyo'táviicue' 'asta na'aj quee néijmi'i tye'entyipua'rej, a'íj pu huiire'en.

¹⁴A'ájna xicáara' jitze tyi'táj xu séjran ti je'ej pua'aj een, ti xána'vi're' ti tzínyi're', a'áa mu yo'tyéchesij jo'tij quee a'yan tyiye'tyéviyite', (a'ájna i ti já'jijve', a'íi pu yo'itéej ja'mej), ajta a'íimaj i maj Judea jo'tyú'uucaj, miche' jiye'tzín jo'cixi'in a'ájna jo'tij jiríj jo'quéetimee, ¹⁵ajta i ti a'áan jo'oicatyij i juchi'ij japua, che' quee acáyi'can ti'ij tyi'táj iirá'an u juchi'táj, ¹⁶Na'ríij síij tyaja'muarie'ej i juví'ra'taj, che' quee ajo'rényniyiica'an a juchéj ti'ij tyúucaanaa tyi'rájtui'nyij. ¹⁷Cuíi' xaa a'íimaj i úuca maj xié'chui'tajmee maj puéjtzij mu muá'ju'un a'ájna xicáara' jitze, majta i maj juyójmua' móoj tzi'tyaa. ¹⁸Mua'aj xu jahuaviiraj i Dios ti'ij quee a'yan atyojo'rényniyica'an a'ájna ti'ij pua'aj huaséevi'ij á'yi'ij, ¹⁹ji'nye jéehua mu jajpuéetzij muá'ju'un a'yájna mati'ij quee a'náj tyaapuéjtzitariaca' ti'ij na'aj i Dios tyeetyátaahuaca' i cháanacaj, capu ajta che' a'yan atyojo'rénnyesij séej i xicáara' jitze ti'ij a'ájna. ²⁰Ajta tipua'aj i tavástara' quee a'yan jáa'uurej ti'ij quee che' á'tyeevi'in ti tyoomé'en a'chu pua'an xicáj, capu a'táj júurij ta'me'nyíche', ajta hua' jime' i tyeítyee i Dios ti arí hua'antyíhuoj, a'íi pu'ríj a'yan jáaruuj ti'ij quee che' á'tyeevi'in.

²¹Tipua'aj a'ájna i xicáara' jitze a'táj a'yan tyajámua'ixaatye'ej yee: “Cási', xaaséj yána'aj huatyéjve i Círíistu’”, na'ríij a'yan yee: “Cási', xaaséj ma'aj huatyéjve”, caxu já'tzaahuatya'aj. ²²Ji'nye séecan mu yaja'va'ju'uj muá'ju'un i maj tyí'hue'tacaa, a'íi mu mij tyi'táj tyu'taséjrataj i tyeítyee jimi mej mij huo'cuanamuan, tipua'aj huatái'riitarej maj a'íijma huácuanamuan i tyeítyee i Dios ti arí hua'antyíhuoj. ²³Tyámua' xu'uj caxu yó'hua'nan. Néijmi'i nu nyeríj jamuáa'ixaa je'ej ti tyi'táj rinyij.

Ti'ij ajtáhua'aj yava'cányesij a'ájna i ti ajta tyévi'ij jitze huanie'huaca'

(Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)

²⁴Ajta a'ájna i xicáara' jitze, mati'ij jajpuéetzij muá'ju'un, capu che' eeráxirij, ajta quee che' huanyéeri'cij ja'mej i máxciríe' jime', ²⁵majta uje'cávatzij i xú'ra'vetyee ti'ij ij huatóoca'tzij i tajapúa. ²⁶Aj xu sij jaséjran i ti ajta tyévi'ij jitze huanie'huaca' ti aje'cáama'aj ja'mej i jéetirij tzajta', naa pu tyámua' tyu'nyéeri'cij ja'mej, ajta néijmi'i jin antyúumua'reeriaj ja'mej a'ájna i xicáara' jitze. ²⁷A'íi pu'ij hua'ré'ityixij i maj jahuiire' mej mij néijmi'caa tyí'siire'en i tyeítyee i Dios ti arí hua'antyíhuoj, néijmi'caa mu tyí'siire'ej i tyeítyee jo'tij na'aj joo'ástimee i chuéj, ajta jo'tij joo'ástimee i tajapúa.

²⁸A'íj xu jitze tyi'huóo'iteeritye'en i xápua'. Ti'ij antycua'tyíjme'nyij ánimuaj, ajta ti'ij canyáatira'nyij i xámue'ra', a'íj xu jin jamua'reeren ti arí véjri' i víita'rij. ²⁹A'yaa pu cha'taj na'aj tipua'aj seríj tyi'táj a'yan tyi'sejraj, aj xu sij jamua'reeren ti arí véjri'

putyí'ricij a'ájna xicáara' ti jitzán a'yan tye'mej, siajta jamua'reeren ti arí aje'cáama'aj ja'mej i ti ajta tyé'vij jitze huanie'huaca'. ³⁰A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' ti néijmi'i a'yan tye'mej mati'ij móoj júuricaj i tye'ityee i maj iye'e'ej huacháatimee cháanacaj japua. ³¹Néijmi'i pu tye'entyipua'rij i cháanacaj ajta i tajapua', ajta i nyenyúuca capu a'náj antyipua'rij.

³²'Ajta a'náj ti xicáara' jitze a'yan tye'mej nusu a'tzáaj ti a'yan tye'mej, capu a'táj jamua'reej, camu jamua'reej i maj tajapua tyí'huüre' nusu i Yójra'. A'íi pu'uj jamua'reej i nyavástará' i Dios.

³³'A'ij xu jin tyámua' eenye', siajta atanyéjnye'rij, ji'nye caxu jamua'reej a'náj ti a'yan atyojo're'nyesij. ³⁴A'yaa xu ti'ij i a'táj ti mu' jó'yi'muij, anaquéej pu'ij juchi'ij hua'cha'iraste' i maj jimi tyí'muarie' mej mij jáacha'iin i chi'ra'an. A'íjma pu ijcatye'en séej ajta séej mej mij tyu'muárie'en tyi'táj ti muárie'ria'ra', ajta séej ijcatye'en ti tyí'cha'íij ata' puéertaj. ³⁵Tyámua' xu mua'aj eenye' siajta atanyéjnye'rij, ji'nye caxu jamua'reej a'náj ti uvé'nyesij i ti aja'chej, tipua'aj tyechúmua'risima'caj, na'ríij a'tzáaj jé'ta' tíca', nusu a'tzáaj mati'ij tyí'tyeji'huacaa i tyacuáarie', na'ríij ti'ij huatapuá'riaca', ³⁶ji'nye tipua'aj jiye'tzín nu've'nyej, nyajta jamuáatyoonyij setyacu'tzísima'caj. ³⁷I nyaj mua'ajmaj já'mua'ixaatye' a'ij nu nyajta huá'ixaatye' néijmi'caa i séecan a'yan tijin: Sióoche' xu atanyéjnye'rij.

Tye'ityee mu jaaxá'pu'i'intarej mej mij jaatyéevi' a'íjci i Jesús

(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

14 ¹Hua'puaj xicáj pu ooj á'itzeeria'ca'aj ti'ij a'ájna atyojo're'nyej mati'ij pua'aj tyí'ye'estyahua'aj a'íjci jime' i cánya'xií maj cui'nyij, majta i páan maj cua'caa tiquee cu'ustij. A'íimaj i maj tyihuá'ijtye' i puaríij majta i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta, a'íi mu jahuocaa'aj je'ej maj huárinyij mej mij hue'tzij jin jaatyéevi' i Jesús, majta je'en jaajé'caj. ²Ji'nye séecan mu a'yan tyí'xajtaca'aj tijin:

—Catu a'ájna jaatyévi'raj mati'ij tyí'ye'estyáacaj, mej mij quee i tye'ityee huatanyínu'caj.

Íiti' pu tyi'táj ti naa tyaarie'ej ja'vá'huaaj a'íjci i Jesús

(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³Ti'ij i Jesús a'áa jo'tyávaacaj a Betania, a'ájna jo'tij ja'chej a'ájna i Simón, i maj majta a'yan jatamuá'muatya'aj tijin, ti Cá'atzaj. Ti'ij i Jesús ooj ajtyequéecaj i méesaj jitze, íiti' pu aje're'nyej a'íjci jimi tyetyéj limeetara' pu huajásima'aj, a'ij pu jitze avá'jistij i ti naa tyaarie'ej, nardu jitze ti ma'can tyi'táj tu'píj, ajta jéehua tyá'najchij. Aj pu'ij i íiti' antyítaaraca' a'íjci i limeetaj, ti'quij ja'vá'huaaj a'íjci i ti naa tyaarie'ej i mu'úutze' a'íjci i Jesús. ⁴Aj mu mij séecan i maj a'úun

je'rátya'ca'aj jaatájaaxiejvi'ri' a'fjci i íitaj, a'yaa mu tyúu'ixaatya'ca'aj tijjn:

—¿Ji'nye een jime' jahuajca a'mújci i ti naa tyaarie'ej? ⁵Frítacaj pu maj jáatoonyijche' a'chu huéicaj anxityej i túmii ará'aj, mej mij a'fjna jin huo'táhuire'en i maj quee je'ej tyéejviicue'.

A'fi mu mij je'ej pua'aj tyá'xajtaca'aj a'fjci i íitaj.

⁶Ajta i Jesús a'yaa pu tyu'taxájtaca' tijjn:

—Xaatapuá'cij, ¿ji'nye een jime' setyá'itziitye'? Tyámua' pu tyi'tj huáruuj nye jimi. ⁷Ji'nye a'fijmaj i maj quee je'ej tyéejviicue' a'fi mu a'náj tina'aj ja'mua jimi séeria'aj muá'ju'un, a'yaa pu'ij tyii'frítaj ja'mej siaj sij huo'tyáhuire'en tipua'aj a'yan setyá'xie've'ej, nyajta nyáaj canu a'náj tina'aj ja'mua jamuán séeria'aj na'mej. ⁸A'fjna i íiti' a'yaa pu huarfj je'ej ti tyaatá'riiityej, a'múu pu anaquéj nyacáhuaj i ti naa tyaarie'ej, mati'ij na'vá'nasij. ⁹A'yaa nu tzáahuaty'i'ra'aj jin tyajá'mua'ixaatye' ti jo'tij na'aj i cháanacaj japua jo'maj huojo'té'exaatye'ej i nyúucaria'ra' i Dios, a'fj mu majta huataxájta je'ej ti tyi'tj huáruuj a'fjna i íiti', a'yaa mu mij tyo'támua'reerij.

Judas pu tyu'tátuiirej a'fjci i Jesús

(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

¹⁰A'fjna i Judas Iscariote, síij ti ajta hua' jitze ajtyáma'can i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'fi pu a'fijma jimi jo'mej i maj tyeyúuj tzajta' tyí'ijta tí'ij huo'tátuiire'en a'fjci i Jesús.

¹¹Mati'ij jáanamujri', naa pu huo'tá'aj aj mu mij tya'tóoratziiri' maj tyaanájchitye'en a'fjci i Judas, a'fi pu'ij i Judas jahuoca'aj a'náj ti huatá'i'riitarij tí'ij huo'tátuiire'en a'fjci i Jesús.

Tavástara' pu tyihuo'cue'ej a'fijma i maj jamuán huacfj

(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

¹²A'ájna xicáara' jitze ta'nájcaj i maj jitzán tyí'ye'estyaa mej mij jáacua'nyij i páan tiquee cu'ustij, a'ájna mati'ij hua' mu'vejritaca i cánya'xii, a'fijmaj i maj jamuán huacfj mu a'yan tyaata'íhuo'ri' i Jesús tijjn:

—¿Jo'nyij muaja'ránajchi tyej tyij jó'ju'un, tyajta je'en tyámua' tyú'uurej jo'tyaj i páan já'cua'nyij i tyaj jin jo'támua'reej tí'ij i Dios tyámua' tyitáacha'ij?

¹³Aj pu'ij hua'puáca huata'ityaca' i maj jamuán huacfj, a'yan tyihua'ixáatye'ej tijjn:

—Séricuj a'ájna a chájta'. A'áa xu a'tj já'tyoonyij xá'rij ti huátisij jájtyij tu'huájmuua, a'fj xu jamuán ujó'ju', ¹⁴jo'tij a'fin jo'tyarutyij, a'úu xu jáahuoonyij i a'tj tí'ija'chej, aj xu sij a'yan tyaaté'exaatye'en tijjn: “A'yaa pu tyí'xaj a'fjna i Maeestro yee: ¿Jo'nyij nyaja'ta'caa nyaj tyú'cua'nyij hua' jamuán i nyetye'fityeristyamua' tyej tyij jo'támua'reej

ti'ij i Dios tyámua' tyitáacha'ij?" ¹⁵A'íi pu'ij jamuaataséjratye'sij ánimuaj i chi'ij ti uhuar'éyoo, pu'ríj tyámua' naa tyúruuj, a'úu xu tyámua' tyúuurej i tyaj tyí'cua'nyij.

¹⁶Mati'ij mij ujó'ju' i maj hua'puaj a'ájna a chájta'. A'yaa pu néijmi'i tya'raj je'ej ti i Jesús tyihuo'té'exaaj, aj mu mij tyámua' tyúruuj i maj tyí'cua'nyij i maj jin jo'támua'reej a'ájna i xicáara' jitze ti'ij i Dios huó'cha'ij.

¹⁷Ti'ij arí huatíca'caj Jesús pu jo'tyájrurij u chi'táj majta jamuán i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej. ¹⁸Mati'ij meríj tyí'cua'caj i méesaj japua, aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' síij i ti ja'mua jitze ajtyáma'can mu siaj nyajamuan tyí'cua', a'íi pu nyéetzij tyu'tátuiire'ej a'íijma jimi i maj tyityatatyíj.

¹⁹Aj mu mij huatóoxaamujrityej, majta je'en huatyóohuij maj jaata'íhuo' a'íjci i Jesús síij ajta síij a'yan tijin:

—¿Nyiquij nyáaj a'íin nyaj pu'éen?

²⁰Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'íi pu a'íin pu'éen síij i siaj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'íi pu i páan ájrunyi a'íjci jitze i túxa'aj nyajamuan. ²¹A'yaa pu atyojo're'nyesij nye jimi je'ej ti tyé'yu'si' i yu'xarij jitze, ajta a'ájna i ti nyéetzij tyu'tátuiire'sij, jéehua pu jajpuéetzij ja'mej. Jéetze' pu jatyahui'rihua'caj tiquee nie'huacajche'.

²²Móoche' mu tyi'tya'cue'síma'caj, ti'ij i Jesús páan tyi'íj, ajta ti'ij tyaatatyóotzi'ria'aj i Dios, aj pu'ij ja'antyáaraca' ti'quij huo'rípu'uj, a'yan tyihua'ixáatye'ej tijin:

—Xáacua' a'íjci, a'íi pu nyahue'ra' pu'éen.

²³Ti'ij ta'ij i váasuj tyijáj ajta tyaatatyójtzi'rej i Dios, ti'quij a'íijma huatajányij, néijmi'i mu jaaré'ij i váasuj jitze. ²⁴A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'íi pu a'íin pu'éen i nyaxúure' i nyaj je'ráxire'sij nyej nyij huo'tyáhuire'en mui'caa, ajta ti'ij i Dios ja'antypuá'ritye'en i ti jájcuaj jin tya'tóoratziri'. ²⁵A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' nyaj quee che' ju'quéi'sij a'íjci i úuvaj ja'ra', 'asta a'ájna xicáara' jitze ti'ij i Dios néijmi'que' tyu'ta'íjtaj.

Jesús pu jaataxájtaca' ti i Pedro jaatyáhue'taj a'yan tijin canu jamua'tyej

(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶Mati'ij tyu'táchuicaj i maj jin tyaatatyójtzi'rej i Dios, aj mu mij jo'cáj a'ájna Aseitúunajrimi jiríj ti jo'tacá'aj. ²⁷Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Néijmi'i xu mua'aj yo'huá'xij siaj nye jimi tyá'tzaahuatye'. A'yaa pu tyé'yu'si' i yu'xarij jitze tijin: “A'íj nu je'catan i cánya'xii ti siire',

majta i cánya'xii mamuj úrutuyij.”²⁸ Ajta nyati'ij huatájuurej, a'áa nu nyajtáhua'aj jamuaja'ajsiire'ej a Galileea.

²⁹ Pedro pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Tipua'aj néijmi'i meyo'hua'xij maj a jimi tyá'tzaahuatye', canu nyáaj a'yan rinyij.

³⁰ Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'yaa nu tzáahuatyí'ra'aj jin tyí'mua'ixaatye', ijíj tíca' ti'ij quee xu jíihuacaj i tyacuáarie', huéicaj paj naatyáhue'taj a'yan tijin capáj nyamua'tyej.

³¹ Ajta i Pedro ca'nyíin pu jin a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Tipua'aj a'yan tyúuxieve'ej nyaj ajamuán huámuí'nyij, canu muaatyáhue'taj.

Majta néijmi'i i séecan a'yaa mu cha'taj mana'aj tyí'xajtaca'aj.

Jesús pu huatyényuj a'ájna a Getsemaní

(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² Mati'ij mij jo'cáj a'ájna ja'hua' huastárij tzajta' ti a'yan tya'rájtyapuaj tijin Getsemaní. Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaaj i maj jamuán huacáj tijin:

—Xaarásaj iye'ej, nyóoche' nu nyáaj huatyényuusij i Dios jimi.

³³ Ti'quij áyee jo'ré'nyej, a'íjma pu jo'ví'tij a'íjci i Pedro ajta i Santiago ajta i Juan, aj pu'ij huatyóochej ti huatóoxaamujritye'en ajta je'ej pua'aj jaata'aj i tzajta'.³⁴ A'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Je'ej pu pua'aj nu'asej cuxáa nyamui'nyij. A'yaa xu siooj tyityá'caj, síoche' xu atanyéjnye'rij.

³⁵ Ti'quij i Jesús eerárraa a'tzúj áyee, aj pu'ij tyítunutaca' a chóota', jájhuaviiri' i Dios tipua'aj a'yan tyí'riitan tiquee a'yan atyojo'ré'nyinyica'an a'ájna i xicáara' jitze ti jitzán jajpuéetzij ja'mej.

³⁶ A'yaa pu tyá'huooca'aj i Dios jimi tijin:

© 1996 David C. Cook

San Marcos 14:35-36

—Dios i paj nyavástará' pué'een, néijmí'li pu tyí'rij muéetzij jimi, típua'aj petyu'tá'an tí'ij quee náaci'tyij a'íjna i nyaj jin jajpuéetzij na'mej, ajta che' quee a'yan atyojo'rényniyica'an je'ej nyej nyáaj tyá'xie've', sulu patí'ij muáaj tyá'xie've'.

³⁷Aj pu'ij té'ej aje'rén'yej jo'maj ja'ajtyá'ca'aj i maj jamuán huacíj, a'áa pu'ij huojo'tyoj típua'aj meríj tyácu'tzij. A'yaa pu tyaaté'exaa a'íjci i Pedro tíjin:

—Simón, ¿nyi petyácusij? ¿Nyi pequee tyo'táviicue'ri' paj séej ooraj atányeerij? ³⁸Síóoche' xu atanyéjnye'rij siajta huatyényuunyij i Dios jimi, tí'ij quee tyí'tíj je'ej já'mua'uurej. A'yaa xu mua'aj tyá'xie've' siaj tyámua' huárinyij, ajta capu ja'muaca'nyisti' i já'muahue'ra' jitze.

³⁹Ajtáhua'aj pu ujó'mej, a'yaa pu cha'tána'aj tyaatáhuaviiri' i Dios. ⁴⁰Tí'ij aje'rén'yej ajtáhua'aj pu huo'tyoj metyacu'tzísima'caj, jí'nye cutz'ij pu huámue'tica'aj. Capu je'ej huámiteerastya'ca'aj je'ej maj ye'ej tyaaté'exaatye'en. ⁴¹Tí'ij huéecaj a'yan huaríj, ajtáhua'aj pu ujó'mej, tí'quij ajtáhua'aj aje'rén'yej típua'aj meri'ij táhua'aj tyácu'tzij, aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaa jíjin:

—¿Nyi siooj tyácu'tzij siajta juso'pe'? Pu'ríj óoche', pu'ríj tyar'rá'aj a'náj maj nyéetzij tyu'tátuiire'ej i nyaj nyajta tyévíj jitze huanié'huaca', a'íjma jimi i maj je'ej pua'aj tyí'tyetyeityee. ⁴²Xá'ajhuixi', che'r'éj, pu'ríj yaja've'mej i tí nyéetzij tyu'tátuiire'ej.

Mati'ij jaatyéevi' i Jesús majta yo'jáj

(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³Óoche' pu tyí'tyaxáatasima'caj i Jesús tí'ij i Judas, síj tí hua' jitze ajtyáma'can i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'íi pu aje'rén'yej majta jéehua i tyeítyee jamuán huajú'ca'aj metyuchúumij majta ciyéj tyu'í'ij. Hua'nyúucaritze' mu a'íjma jimi huajú'ca'aj i maj tyí'ijta i tye'yúuj tzajta', majta i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze, majta i huásij. ⁴⁴Ajta i Judas pu tya'tóoratziri' je'ej tí ye'ej huárinyij mej mij jáamua'reej a'tíj tí a'íin pué'een i Jesús, a'yan tíjin:

—A'íjna i nyaj jí'tyápuí'tze'ej, a'íi pu a'íin pué'een, siata'aj jaatyéevi', siajta ja'ajnáan, sia'nají'que'en tyámua' naa.

⁴⁵A'íj pu jin ajtyáxiiriaca' i Jesús jimi tí'quij a'yan tyaatajé tíjin:

—Maestro.

Ajta jí'tyáapuí'tzej. ⁴⁶Aj mu mij i tyeítyee jaatyéevi' i Jesús majta ja'náají'quej.

⁴⁷Aj pu'ij síj tí a'áa jo'tyávaaca'aj a'íi pu juchúun íjcutaca', tí'ij ij ja'ajtavéjchaca' i naxiéera' i tí jahuíire' a'íjci i tí tyihuá'ijtye' i tye'yúuj tzajta'. ⁴⁸Tí'quij i Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' i tyeítyee tíjin:

—¿Jí'nye een jime' yesetyityavá'ju' xaachúumij siajta ciyéj tyu'í'ij siaj síj naatyéevi', cuxáa nyaj náhua'rij pué'eenye'? ⁴⁹A'náj tína'aj

nu ja'mua jamuán ajo'tyávaaca'aj nyetyaja'muamua'tyáaj u tyeyúuj tzajta', caxu a'náj naatyéevi'. Ajta ijíj pu a'yan tye'mej ta'aj ij tyaróo'astej jelej ti tyé'yu'si' i yu'xarij jitze.

⁵⁰Majta a'fíimaj i maj jamuán huac'íj néijmi'i mu huatóo'uj, aa mu'uj mij yooriéej i Jesús. ⁵¹Ajta síj pu tyamuéej jaavájasima'aj i Jesús, cáanarij pu jin eerónajca'aj. A'fíj mu mij huatyéevi', ⁵²ajta a'fíj pu jaatátoj i cáanarij ti'quij huatóo'uj jo'téechajraa muá'vi'ij.

Mati'ij yo'vít'ij i Jesús a'fíjma jimi i maj tyityatatyíj

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵³Mati'ij mij yo'vít'ij i Jesús a'fíjci jimi i ti tyihuá'ijtye' néijmi'caa i tyeyúuj tzajta', mati'ij mij néijmi'i tyúusiij i maj tyihuá'ijtye' i puaríj, i huásij majta i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze. ⁵⁴Ajta i Pedro pu imuáj cújta' huama'ca'aj, a'áa pu'ij ja'rá'aj jo'tij ja'chej a'fíjna i ti tyihuá'ijtye' i maj tyí'muijhuacaa i tyeyúuj tzajta', a'áa pu ja'ajyíxij hua' jamuán i xantáaru'uj, oopústyaj i tá'taa jitze.

⁵⁵Majta a'fíimaj i maj tyihuá'ijtye' i tyeyúuj tzajta', majta i maj tyityatatyíj, a'fíj mu jahuocaa'aj tyi'tíj maj jitzán ujpuá'ritye'en i Jesús, ajta camu tyi'tíj huátyoj. ⁵⁶Tyij majta jéehua jaahué'taca'aj, camu i séecan jamua'reeriaca'aj, tyi'tíj maj putyí'xajtaca'aj. ⁵⁷Aj mu mij séecan ájhuiixij mati'ij mij hue'tzij jin tyu'taxájtaca', a'yan tijin:

⁵⁸—It'yáj tu a'yaa tyáanamujari' ti a'yan tyí'xajtaca'aj tijin: “Nyáaj nu jaatyú'uunaj a'fíjci i tyeyúuj i tye'ityee maj ja'ajtaahuaca', nyajta je'en huéicaj xicáj jitze séej ájtaahuaj i tyeyúuj i maj quee i tye'ityee ja'ajtaahuaj.”

⁵⁹Ajta camu néijmi'i jamua'reeriaca'aj tyi'tíj maj pu tyí'xajtaca'aj i séecan majta i séecan.

⁶⁰Aj pu'ij a'fíin ájchej a'ájna hua' tzajta' a'fíjna i ti néijmi'caa tyí'ijtye' i tyeyúuj tzajta', ti'quij a'yan tyaata'íhuo'ri' a'fíjci i Jesús tijin:

—¿Nyi pequee huatányuusiij? ¿Tyi'tanyí jin po'tyá'ítzee mej mij a' jitze tyí'pua'ritye'?

⁶¹Ajta i Jesús capu avé'nyuucaa'aj, capu tyi'tíj huataxájtaca'. Aj pu'ij ajtáhua'aj i ti tyihuá'ijtye' i tyeyúuj tzajta' a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi muáaj a'fíin paj pué'een i Círístu', i ti yójra' pué'een i Dios?

⁶²Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Nyáaj nu a'fíin pué'een. Siajta mua'aj xu nyeséejran i nyaj nyajta tyévíj jitze huanié'huaca' nyaj ajcaquée na'mej i muáca'ta' i ti néijmi'i jin antyúumua'reej, siajta nyeséejran nyati'ij aje'cáame'en i jéetirij tzajta'.

⁶³Ti'quij a'fíjna i ti tyihuá'ijtye' i tyeyúuj tzajta' ja'antyisújtza'an i jusícu', mej mij jáamua'reej tijin pu'ríj huatanyú'caca', aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

© 1996 David C. Cook

San Marcos 14:60-62

—Capu che' juxie've' ti a'tíj je'ej tyá'xajta. ⁶⁴Mua'aj xu seríj jáanamujri' ti je'ej pua'aj tyu'taxájtaca' i Dios jimi. ¿Ji'nye mua'ajmaj tyajamuá'miteeraste'?

Néijmi'i mu juxa'aj tyu'taxájtaca' majta tyu'tá' ti huámu'i'nyij.

⁶⁵Aj mu mij séecan huatyóohuij maj jaatyétzi'tzique'muaxi'in, majta jo'tanáa ajfísa' majta je'en ji'tyáva'ra'aj i jumuáca' jime', a'yan metye'íhuo'raj tijin:

—Huataxáj a'tanyíj mui'tyéjvee.

Majta i xantáaru'uj i maj tyí'cha'ij i tye'yúuj tzajta' a'íi mu ja'ráavaxij i nyéerima'ra' jitze.

Pedro pu tyu'tyáhue'taca' a'yan tijin capu jamua'tyej i Jesús

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)

⁶⁶Ajta i Pedro, a'áa pu jo'tyávaaca'aj jo'tij ja'rájta'cuaj i chi'táj. Aj pu'ij síij íiti' utyájruij ti jahuiire' i ti tyihuá'ijtye' i tye'yúuj tzajta', ⁶⁷tí'ij a'íj huaséj i Pedro ti jupuistya'ca'aj a'ájna jo'tij já'taa, aj pu'ij ja'raséeraj ja'raa tí'ij ij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Muáaj paj pajta jamuán jo'chá'canya'aj i Jesús, Nazaret ti já'ma'can.

⁶⁸Pedro pu jaatyáhue'taca', a'yan tyi'xáataj tijin:

—Canu jamua'tyej, canu nyajta jamua'reej tyi'táj paj tyáxajta.

Aj pu'ij iirájraa, a'áa pu je'tyéechaxij a ti ja'pueertaj. Aj pu'ij i tyacuáarie' huajíjhuaca'. ⁶⁹Tí'ij ij ajtáhua'aj i íiti' jaaséj a'íjci i Pedro aj pu'ij séecan huaté'exaaj a'yan tijin:

—A'múu pu síij a'fín pué'een i ti hua' jitze ajtyáma'can i maj jamuán huaci'ij.

⁷⁰Ajtáhua'aj pu i Pedro jaatyáhue'taca'. A'tzúj a'tyéevi'caj, a'fíimaj i maj aja'rét'ya'ca'aj majtáhua'aj mu a'yan tyaaté'exaa i Pedro tijin:

—A'yaa pu tyí'ja'yájna muáaj paj síij a'fín pué'een, j'i'nye Galilea paj já'ma'can.

⁷¹Aj pu'ij i Pedro huatyóochej ti nyúucaritze' i Dios a'yan tyihuo'té'exaatye'en tijin:

—Canu jamua'tyej a'fjci i tyáataj i siaj mua'aj jatyáxajta.

⁷²Aj pu'ij arí hua'puaj huajíjhua'ca' i tyacuáarie', ti'quij i Pedro jo'támua'reeri' je'ej ti tyaaté'exaa i Jesús a'yan tijin: “Ti'ij quee xu hua'puaj huajíjhua'ca' i tyacuáarie', muáaj paj huéicaj naatyáhue'taj.” Aj pu'ij tyuuyínyajraa a'fjna i Pedro.

Met'yu'tátuii a'fjci i Jesús i Piláato jimí

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

15 ¹Ti'ij huatapuá'riaca', a'fíi mu tyúusiij i maj tyihuá'ijtye' i puaaríj a'fíjma jamuán i huáasij, majta i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta, majta néijmi'i i maj tyityatatyíj. Aj mu mij áyoovi'tij a'fjci i Jesús meetyají'que'ej, mati'ij mij jaatátuii a'fjci i Piláato. ²Piláato pu'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi muáaj a'fín papu'é'een i ti tyihuá'ijtye' i maj Israel jitze ajtyáma'can?

Ti'quij i Jesús a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Muáaj paj períj a'yan tyaataxájtaca'.

³Majta i maj tyí'ijta i tyeyúuj tzajta', jéehua mu tyaaxájtzi'ri',

⁴Piláato pu'ij ajtáhua'aj a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi pequee je'ej tyu'tányuusiij? Cási' jéehua mu a' jitze tyí'pua'ritye'.

⁵Ajta i Jesús capu je'ej tyaaté'exaa, a'fj pu jin quee je'ej jo'támiteeraj a'fjci i Piláato.

Piláato pu tyu'tá' maj jaajé'caj i Jesús

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38—19:16)

⁶Mati'ijta tyí'ye'estyaj, Piláato pu a'yan tyeeyí'tihua'aj ti séej huatátoonyij i ti eetyánami', a'tfj maj a'yan tyaatáhuaviiraj i tyeétyee.

⁷Síij pu tyáati' eetyánami'huaca'aj ti a'yan ántyapuaaca'aj tijin Barrabás, hua' jamuán i séecan i maj tyí'tyacui'caria'aj. ⁸Aj mu mij i tyeétyee aje'rén'yej, mati'ij mij huatyóohuij maj jaatáhuaviij i Piláato ti'ij a'yan huárinyij a'fíjma jimí je'ej ti tyeeyí'tihua'aj. ⁹Piláato pu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi mua'aj a'yan setyá'xie've' nyaj jaatátoonyij a'fjci ti ja'mua tajtúhuan pué'een mu siaj Israel jitze ajtyáma'can?

¹⁰ Ji'nye jamua'reeriaca'aj maj já'chueeria'ca'aj a'íjci i Jesús a'íimaj i maj tyihuá'íjtye' i tyeyúuj tzajta', a'íj mu jin jimi tyu'tátuii. ¹¹ Majta i maj tyihuá'íjtye' i tyeyúuj tzajta', a'íi mu ca'nyíjra'aj huo'ta' i tyeétyee mej mij jaatáhuavíj a'íjci i Piláato ti a'íj huatátoonyij i Barrabás.

¹² Piláato pu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Arí ji'nye náarinyij a'mújcij jimi mu ja'mua tajtúhuan mu siaj Israel jitze ajtyáma'can?

¹³ Aj mu mij ca'nyíin jin huatyeyíhuajra a'yan tijin:

—Pata'aj jó'tatan i cúruuj jitze.

¹⁴ Piláato pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—¿Ji'nye een jime', tyi'tanyí je'ej pua'aj huáruuj?

Majta i tyeétyee majtáhua'aj mu ca'nyíin jin huatyeyíhuajra a'yan tijin:

—Oóateexi' i cúruuj jitze.

¹⁵ Ajta a'íjna i Piláato, a'yaa pu tyá'xie'va'ca'aj ti tyámua' tyu'tyá'ítzeere'en i tyeétyee jimi, a'íj pu jin jaatátoj a'íjci i Barrabás, ajta tí'ij tyu'ta'íitaj maj je'riá'vaxi'in i Jesús, aj pu'ij huo'tátuii mej mij jó'tatan i cúruuj jitze.

¹⁶ Aj mu mij i xantáaru' yo'jáj a'íjci i Jesús a'ájna a ti ja'rájta'cuaj, aj mu mij néijmi'caa tyísi i xantáaru'uj. ¹⁷ Síicu'ri mu ju'cáachejtye tí po'vij xú'muavi'can jime', majta cúruun jaatyátaavej tzícare'ej ti jin cistijhuaj, a'íj mu mij ju'cárujtyi'ri'. ¹⁸ Majta je'en huatyóohuij maj huatyeyíhuajra'nyij a'yan tijin:

—Che' júurij a'mújna mu ti hua' tajtúhuan pu'éen a'íijma i maj Israel jitze ajtyáma'can.

¹⁹ Majta ciyéj jin ja'vá'va'ra'aj i mu'úura' jitze, majta jaatyétzi'tzique'muaxij, aj mu mij tyítunutacaria'aj mue'cootunáaj, a'yájna cuxáa tyámua' metya'tá'caria'aj. ²⁰ Mati'ij jatyaáahuataj, aj mu mij je're'chuiiri' a'íjci i síicu'ri ti po'vij xú'muavi' jime', mati'ijta mij a'íj ju'cáachejtye i síicu'ria'ra' mati'ij mij yo'jáj mej mij jó'tatan i cúruuj jitze.

Mati'ij yo'tateexij a'íjci i Jesús i cúruuj jitze

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

²¹ A'áa pu síij tyáati' Cirene ti já'ma'can, Simón ti ántyapuaj táatajra' a'íjci i Alejandro ajta a'íjci i Rufo, a'íi pu a'áa ja'rájraa jo'tij quee a'tíj ja'chej. A'áa pu'ij huaja'antynájchaca' jo'maj yoojásima'aj i Jesús, a'íj mu mij ca'nyéjrij jin huata'íj tí'ij ja'antychóoj i cúruujra' i Jesús.

²² A'áa mu yo'jáj a'íjci i Jesús, a'ájna a jiríj jitze ti a'yan tyaja'rájtyapuaj huá'nyuucáa jime' tijin Gólgota, (Gólgota, a'yaa pu huatóomua'aj tijin Mui'chíj Mu'taj), ²³ mati'ij mij nahuáj jaatanyéztzij cuáanye'ej ti á'naxcaj, a'yaa mu jatamuá'muaj a'íjci i cuáanye'ej tijin

miirra, ajta i Jesús, capu ju'qu'élij a'íjci i nahuáj. ²⁴Aj mu mij yó'tateexij i cúruuj jitze. Majta i xantáaru'uj tyetyéj mu jin huóomue'tij mej mij jáamua'reej a'tíj ti ci'tyij i tyí'caanaria'ra' i Jesús s'íj ajta s'íj.

²⁵Pu'ríj jé'ta' ujmá'caj i xicáj mati'ij yó'tateexij i cúruuj jitze.

²⁶Majta táabla óotatej i cúruuj jitze, a'yaa pu tyé'yu'si'huaca'aj je'ej maj tyi'tíj jitzán tyo'ojpuá'rij a'yaa pu tijin: “Hua' tajtúhuan i maj Israel jitze ajtyáma'can.” ²⁷Majta mu hua'puácaa i náhua'rij óotatej, séej mu a'áa jo'tyéjchej i cúruuj i muáca'ta' pujmua', majta séej útata' pujmua'. ²⁸A'yaa pu tyá'raa je'ej ti a'íjna i nyúucarij tyé'yu'si' i yu'xarij jitze ti a'yan tijin: “A'yaa mu tyá'mua'reerica'aj ti je'ej pua'aj tyí'tyevistaca'aj.”

²⁹Majta i maj aja'tányinyica'aj naa mu tyitye'cámu'vajra'aj majta je'ej pua'aj tyá'xajtaca'aj a'yan tijin:

—Muáaj mu paj a'íin pu'éen i paj jaatyú'uunaj i tyeyúuj pajta huéecaj xicáj jitze ja'ajtaahuaj, ³⁰asíj a japua huatányuuchij pajta acájra'nyij a'mújci jitze mu cúruuj.

³¹A'yaa mu cha'taj mana'aj tyá'xaahuataca'aj i maj tyihuá'ijtye' i tyeyúuj tzajta', majta i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta. A'yaa mu tyí'xajtaca'aj tijin:

—A'múu pu séecan japua huatanyúj, ajta capu jaayí'tin ti jusíj jujapuá huatányuunij. ³²Che' acájra'nyij mu cúruuj jitze a'mújna mu Círístu' ti pu'éen, ajta hua' tajtúhuan i maj Israel jitze ajtyáma'can, tyata'aj tyij jaaséj, tyajta tyá'antzaahuatye'en.

Majta i maj jamuán óotatehuaca' i cúruuj jitze a'íi mu majta já'xaahuataca'aj.

Ti'ij huamuí' i Jesús

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

³³Ti'ij tya'rá'aj a'tzáaj tacuaríixpuaj, néijmi'que' pu huariá'tica'riaca' i chuéj japua, ajta á'tyeej ti a'yan tyu'tíca' yáacij jé'ta' ucamá'caj i xicáj. ³⁴Ti'ij yáacij jé'ta' ucamá'caj i xicáj, aj pu'ij Jesús ca'nyíin jin huajíjhuaca' a'yan tijin:

—Eloí, Eloí, ¿lama sabactani? A'íjna i nyúucarij, a'yaa pu huatóomua'aj tijin: Nyavástara', Nyavástara', ¿ji'nye een jime' pej pij nyojo'hua'xij?

³⁵Séecan i maj a'áa jo'tyú'uuca'aj, mati'ij jáanamujri' a'yaa mu tyu'taxájtaca' tijin:

—Xáanamujri', a'íj pu huatajé i Elías ti'ríij á'tyeej ti tyi'tyávaaca'aj i Dios jimi.

³⁶Aj pu'ij s'íj aje'rén'yej huatéechisima'aj, tyi'tíj pu huátisima'aj ti ta'chíra' a'íj pu'ij huatyáru'nyaxij nahuáj jime' ti antz'íjvi, ti'quij ciyéj jitze ja'antyi'í'quej, aj pu'ij a'íjna ájchui ti'ij i Jesús huayé'nyijche' a'íjci jitze i tyi'tíj, a'yan tyi'xáataj a'íjna i a'tíj tijin:

—Setyu'chó've' tipua'aj yatanyéj a'íjna i Elías ti'ij ja'cátoonyij mu cúruuj jitze.

³⁷Aj pu'ij ajtáhua'aj i Jesús ca'nyíin jin huajíjhuaca', ti'quij huamuí'. ³⁸Ajta i tyeyúuj tzajta' cáanarij ti 'tzíjhua pu ujo'tahuíjca'aj, a'íi pu'ij jé'ta' acásujtza'an. ³⁹Ajta i tyenyeéntyí' i xantáaru'uj ti tyí'ijtye' i maj anxityej ará'asej, a'áa pu jo'tyávaaca'aj véjri' jo'tij jóonyeerica'aj i Jesús, a'íi pu'ij jáanamujari' je'ej ti tyu'jíjhuaca' i Jesús, ajta jaaséj je'ej ti tyu'muí', a'yaa pu'ij tyu'taxájtaca' tijin:

—A'yaa pu tyi'jiré'can jime' a'íi pu a'íin pué'eenye'ej i yójra' i Dios.

⁴⁰Séecan mu majta úuca a' imuáj jo'tyu'úuj méesejraca'aj, síij pu a'yan ántyapuaaca'aj tijin Maríia Magdala ti já'ma'can, ajtáhua'aj síij Maríia hua' náanaj a'íjci i Santiago ti cíleen ajta a'íjci i José, ajtáhua'aj síij i íiti' ti a'yan ántyapuaaca'aj tijin Salomé. ⁴¹A'íi mu i úuca jamuán huajú'ca'aj i Jesús majta jahuiiria'ca'aj ti'ij a'áa jo'tyávaaca'aj a'ájna a Galileea. Jéehua mu majta séecan i úuca a'áa jo'tyú'uuca'aj i maj jamuán a'áa jo'rén'yej a'ájna a Jerusalén.

Mati'ij jaatyá'avaataca' a'íjci i Jesús

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴²Ti'ij huaré'chumua'riaca', tya'rá'aj a'ájna xicáara' jitze mati'ij tyámua' huó'uurej, yaa ariá'pua'aj pu atyojo'rén'yesij a'ájna i xicáara' i maj jitzán juso'pii. ⁴³A'íjna i José Arimatea ti já'ma'can, ti ajta hua' jitze ajtyáma'can i maj va'cán jin tyityatatyíj, a'íi pu ajta jacho'va'ca'aj a'íjci xicáara' ti'ij i Dios tyu'ta'íjtaj néijmi'que' i cháanacaj japua, a'íi pu'ij ajo'rén'yej i Piláato jimi, ti'quij jaatáhuaviiri' i tyévira' i Jesús. ⁴⁴Ajta i Piláato je'ej pu tyo'tóomua'aj ti i Jesús arí huamuí', aj pu'ij jaatajé i hua'tyenyeentyi' ti'ij jaata'íhuo' a'chu ti arí á'tyeevi'ca'aj ti huamuí'. ⁴⁵Ti'ij i hua'tyenyeentyi' a'yan tyaaté'exaa ti a'yan tyi'ja'yájna, aj pu'ij i Piláato jaatá' a'íjci i José ti ja'cájan i tyévira' i Jesús. ⁴⁶Aj pu'ij i José cáanarij huánaniej ti naa een ti naa tyí'cueenaa, ti'quij ja'ajtajá i muí'chíj ajta je'en je'rél'jcataca' a'íjci jime' i cáanarij. Aj pu'ij a'úun yo'tyéetyej jo'maj yo'ojcúunajraa, ajta tyetyéj ti sicí'rara' eetyájmua. ⁴⁷Ajta a'íjna i Maríia Magdala ti já'ma'can, ajta síij i Maríia náanajra' a'íjci i José, a'íi mu jaaséj jo'maj je'ej yó'ruuj i muí'chíj.

Jesús pu huatájuuriaca'

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

16 ¹Ti'ij mu jo'mej a'ájna i xicáara' maj jitzán juso'pii, a'íjna i Maríia Magdala ti já'ma'can, ajta i síij i Maríia náanajra' a'íjci i Santiago, ajta je'en a'íjna i Salomé, a'íj mu tyi'tíj huánaniej ti naa tyaarie'ej mej mij jacáhuaaty'e'en i tyévira' i Jesús. ²A'íjci xicáara' jitze

ta'nájcaj i itéerij, ti'ij oochán eere'nyéesima'caj i xicáj, a'áa mu jó'ju' jo'tij ja'vá'nami'huaca'aj i muí'chíj, ³a'yaa mu tyúu'ixaatya'ca'aj tijin:

—¿A'tanyíj uya'ráxiiraj i tyetyéj ti jin eetyánami' jo'tij jóocun tyej tyij utyájrutyey?

⁴Ajta mati'ij a'áa jo'ré'nyej aj mu mij jaaséj tipua'aj quee che' eetyájmua i tyetyéj. Ajta tyámua' pu tyí'va'caa i tyetyéj ti eetyámuaaca'aj. ⁵Mati'ij utyájrurij jo'tij jóocun, tyamuéej mu huaséj ti a'úun je'rácatyii muáca'ta' pujmua', catyéevi' pu ucáchajca'aj ajta naa tyí'cuenavi'ca'aj i ti tyí'chajca'aj. Aj mu mij i úucaa tyu'tátziin, ⁶ajta a'íi pu a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Caxu tyí'tziinye'ej. Mua'aj xu a'íj tyáhuoonyij i Jesús Nazaret ti já'ma'can, i ti óotateehuaca' i cúruuj jitze. Pu'ríj huatájuuriaca', capu che' yajá'hua' a'yájna. Cási' xaaséj jo'maj yo'ojtyéj. ⁷Áricuj sio'té'exaatye' a'íjci i Pedro siata'aj i séecan i maj jamuán huacíj, a'yan tijin: “A'íi pu a'áa jooméj a'ájna a Galilea ti'ij ajtáhua'aj jamuájsiire'en jájcuan, a'áa xu yé'sejran, a'yájna ti'ij arí tyajamuáa'ixaa.”

⁸Aj mu mij iirahuáachajra i úucaa, ji'nye metyóoviveesima'aj, majta tyí'tziinya'ca'aj. Ajta camu a'tíj huaté'exaaaj i juyéj jitze, ji'nye metyí'tziinya'ca'aj.

Jesús pu huataséjre a'íjci jimi i Maríia Magdala ti já'ma'can

(Jn. 20:11-18)

⁹A'íjci xicáara' jitze ta'nájcaj i séej iteerij ti'ij i Jesús huatájuuriaca', ti'ij tapuá'risima'caj a'íj pu jimi anaquéj huataséjre i Maríia Magdala ti já'ma'can, i maj tzajta' séjria'ca'aj i tyiyáaru'uj i maj aráahua'puaj ará'axcaa i Jesús ti huo'tamuárij. ¹⁰A'íi pu ujó'mej ti'ij huo'té'exaatye'en a'íjima i maj jamuán huacíj i Jesús, i maj juxaamuíjritya'ca'aj majta juyiinyaca'aj. ¹¹Majta a'íimaj mati'ij jáamua'reeri' ti i Jesús huatájuuriaca' ajta i Maríia arí jaaséjraca'aj a'íjci i Jesús, camu ja'antzaahuaj.

Jesús pu huataséjre hua' jimi i maj hua'puaj i maj jamuán huacíj

(Lc. 24:13-35)

¹²Ti'quij Jesús ajtáhua'aj seequéj tyu'taséjre hua'puácaa jimi i maj a'áa joojú'ca'aj i juyéj japua jo'tij quee a'tíj já'chajca'aj. ¹³A'íi mu mij ujó'ju' mej mij huo'té'exaatye'en i séecan, camu majta hua'antzaahuaj a'íjima i maj hua'puaj.

Tyí'tíj ti i Jesús huo'ta'íj a'íjima i maj jamuán huacíj

(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁴Ti'ij arí jéetze' huachúmua', Jesús pu huatóosejrataca' a'íjima jimi i maj tamuáamuata' japuan séej ará'asej, mati'ij móoj a'íimaj

ajtyetyá'caj i méesaj jitze. Aj pu'ij hua'ajtyá'xij a'íjci jime' i maj jatyánaamuaj i ju júuricamej majta quee tyá'tzaahuatya'ca'aj, ji'nye camu huá'tzaahuatya'ca'aj i maj jaaséj ti arí huatájuuriaca'. ¹⁵A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijin:

—Séricuj néijmi'que' i cháanacaj japua siahuo'té'exaatye' néijmi'caa i tyeétyee i nyúucaria'ra' i Dios. ¹⁶A'tíj ti tyá'antzaahuatye'sij ajta huái'huaj, Dios pu tyaatú'uunyi'raj, ajta i ti quee tyá'antzaahuatye'en, a'íi pu jajpuéetzij ja'mej. ¹⁷A'yaa mu tyeeyí'tihua'aj muá'ju'un i maj tyá'antzaahuatye'en, nyenyúucaritze' mu huo'tamuárite'sij i tyiyáaru'uj i maj hua' tzajta' séejre' i tyeétyee, majta séej jime' i nyúucarij tyi'xáataj muá'ju'un, ¹⁸cú'cu'see mu muarie'en i maj tyú'cha'vacaa, ajta camu je'ej huá'uurej, na'ríj huá've'rij mu'cáaye'en, capu ajta je'ej huá'uurej, ajta tipua'aj a'íjma mua'ajtamuárie'xi'in i maj tyí'cucui', tyámua' mu rinyij.

Jesús pu tyíraa i jútye' tajapuá

(Lc. 24:50-53)

¹⁹Tí'ij a'yan tyihuo'ixáatya'aj, a'íjna i tavástara' Jesús pu tajapuá jó'vi'tichiihuaca' ti'quij muáca'ta' i Dios ja'ajcáayixij. ²⁰A'íi mu mij i maj jamuán huacíj ma'úrutyixij mej mij néijmi'que' huo'r'é'ixaatye'en i nyúucaria'ra' i Dios, ajta i tavástara' pu huá'huíria'ca'aj, ajta jaséjrataca'aj ti a'yan tyi'ja'yájna je'ej maj a'íimaj tyi'xajtaca'aj a'íj hua'séeratya'aj i maj jin tyámua' tyo'taséj.